

**INSTITUTT
FOR SAMFUNNS-
FORSKNING**

Rapport 2020:6

Politisk tillit, lokaldemokrati og legitimitet

Kunnskapsstatus og utviklingstrekk

Atle Haugsgjerd og Signe Bock Segard

© Institutt for samfunnsforskning 2020
Rapport 2020:6

Institutt for samfunnsforskning

Munthes gate 31
Postboks 3233 Elisenberg
0208 Oslo

ISBN (trykk): 978-82-7763-674-0

ISBN (digital): 978-82-7763-675-7

ISSN (trykk): 0333-3671

ISSN (digital): 1891-4314

www.samfunnsforskning.no

Innhold

Forord	5
Sammendrag	7
English summary	8
Innledning	9
Politisk tillit – en kunnskapsstatus	11
Innledning	11
Hva er politisk tillit?	12
Politisk tillit i et flernivåperspektiv	14
En gryende tillitskrise i Europa?	17
Output-legitimitet – økonomi, velferd og sosial ulikhet	18
Input-legitimitet – deltagelse og medvirkning	23
Oppsummering	27
Tillit til norsk lokaldemokrati – deskriptiv empirisk analyse	29
Innledning	29
Data og avgrensning	30
Tillit til demokratiske institusjoner og aktører over tid	32
Oppsummering	39
Den lokalpolitiske tillitens sosiale lagdeling	39
Tillit til kommuneadministrasjonen	40
Tillit til kommunestyret	43
Tillit til ordfører	47
Tillit til lokalpolitikere	51
Tillit til kommunepolitikernes arbeidsintensjon	55
Tillit til kommunepolitikernes kompetanse	62
Oppsummering	66
Lokalpolitisk selvtillit – forstår folk kommunepolitikken?	67
Avsluttende drøftelse – lokaldemokratiets tillit og legitimitet	73
Lokaldemokratiets legitimitet	78
Litteratur	79

Appendiks – tabeller	87
Data og metode	87
Difi – Innbyggerundersøkelsene	89
Lokalvalgundersøkelsene	98
Stortingsundersøkelsene	116

Forord

Desember 2018 fikk Institutt for samfunnsforskning med Signe Bock Seggaard som prosjektleder i oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet å lede prosjektet *Forskning på demokrati og tillit og politisk ulikhet*. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom forskere fra NORCE Norwegian Research Centre AS i Bergen og Institutt for samfunnsforskning i Oslo. Prosjektet belyser en rekke problemstillinger under temaet demokrati, tillit og politisk ulikhet gjennom ulike metodiske grep og problemstillinger. Hensikten er overordnet å belyse sammenhengene mellom politisk og sosial ulikhet i deltagelse og politisk tillit.

Prosjektet er organisert i sju arbeidspakker: 1) en forskningsbasert kunnskaps-oversikt over forskning på politisk tillit, 2) en deskriptiv analyse av ulike gruppers tillit til lokaldemokratiet, 3) ordninger for deltagelse mellom valg og politisk tillit, 4) forholdet mellom representasjon, legitimitet og politisk ulikhet i deltagelse, 5) politisk deltagelse og sosial ulikhet blant innvandrere, 6) lokalpolitikeres tillit og 7) en drøfting av lokaldemokratiets legitimitet i lys av politisk tillit og ulikhet.

Det er resultatene fra de to førstnevnte arbeidspakkene som presenteres i denne rapporten. Rapporten var opprinnelig planlagt publisert i 2019, men fordi det underveis i arbeidet med analysene ble klart at det ville være faglig hensiktsmessig å inkludere ferske data om politisk tillit fra lokalvalgundersøkelsen 2019 og Difis innbyggerundersøkelse fra 2019, ble publiseringsdatoen utsatt til våren 2020.

Resultatene fra de fem andre arbeidspakkene vil bli offentliggjort i en slutt-rapport som kommer ut høsten 2020.

Vi ønsker å takke prosjektgruppen for konstruktive innspill til tidligere kapittel-utkast. Henning Finseraas og Jo Saglie skal i den forbindelse ha en særlig stor takk for grundig nærlesning og kommentarer. Vi takker også Difi ved Kristian Kjøllesdal Eide for bistand i arbeidet med å kvalitetssikre og komplementere innbyggerundersøkelsen data. Videre sender vi en takk til departementet ved Anne-Karin Ødegård og Siri Dolven for godt samarbeid.

Oslo, mars 2020

Signe Bock Seggaard

Sammendrag

Forfattere	Atle Haugsgjerd og Signe Bock Seggaard
Tittel	Politisk tillit, lokaldemokrati og legitimitet. Kunnskapsstatus og utviklingstrekk
Sammendrag	<p>Denne rapporten, som er den første rapporten av to i regi av prosjektet Forskning på demokrati og tillit og politisk ulikhet, belyser politisk tillit ut fra en overordnet hensikt om å gi en nærmere teoretisk og empirisk forståelse av hva politisk tillit er, hva som betinger politisk tillit, og hvordan politisk tillit er fordelt mellom ulike befolkningsgrupper i Norge. Dette gjør vi på to måter. Først går vi gjennom eksisterende internasjonal og norsk forskning, for dermed å gi en oversikt over den kunnskapen som allerede finnes om politisk tillit. Deretter gjør vi en empirisk deskriptiv analyse av status og utviklingen i den norske befolkningens politiske tillit til lokaldemokratiet, dets institusjoner og aktører. At analysene har et deskriptivt siktemål, innebærer at vi legger vekt på generelle mønstre. Det betyr samtidig at det ligger utenfor denne rapportens siktemål å empirisk belyse årsaksforklaringer.</p> <p>Analysene i denne rapporten viser overordnet at politikere og institusjoner i det norske lokaldemokratiet nyter stor grad av tillit i befolkningen. Ser man på de gjennomsnittlige nivåene av tillit til både lokalpolitikere og institusjoner, er disse høye i en internasjonal sammenheng. Samtidig finner vi også en viss negativ endring i tillit for befolkningen som helhet over tid. Tillitsnivåene i 2019 er lavere enn i 2011 og er på omtrent samme nivå som i 2007. Videre viser analysene at tilliten til en viss grad er skjevt sosialt fordelt i befolkningen, og at enkelte befolkningsgrupper skiller seg ut med systematisk lavere tillit enn befolkningen for øvrig.</p>
Emneord	Politisk tillit, lokaldemokrati, politisk legitimitet, Norge

English summary

Authors	Atle Haugsgjerd and Signe Bock Seggaard
Title	Political trust, democracy, and legitimacy. Research review and empirical trends
Summary	<p>This report is the first of two in the project Research on Democracy and Trust and Political Inequality. The overall intention of the report is to provide a theoretical understanding of political trust and its causes, and to investigate empirically how political trust is distributed among different social and political groups in Norway. We do this in two steps. First, we survey existing international and Norwegian research in order to provide an overview of existing knowledge of political trust. Then, we conduct an empirical analysis of patterns and developments in trust in the Norwegian local democracy, its institutions and actors. This analysis is purely descriptive. That means it is beyond the scope of the report to empirically investigate causal explanations for observed patterns and developments.</p> <p>The analysis shows that the Norwegian local democracy, its institutions and actors are subject to high levels of trust. The average trust levels in both local politicians and institutions are high, compared to most other countries. At the same time, we find some evidence of a negative change in political trust in the population as a whole. The trust levels in 2019 are lower than they were in 2011, and approximately at the same levels as in 2007. Furthermore, the analysis shows that political trust to some extent is unequally distributed between social groups, and that some groups stand out with systematically lower trust than the rest of the population.</p>
Index terms	Political trust, local democracy, political legitimacy, Norway

Innledning

Signe Bock Seggaard

Politisk tillit er et tema som vekker interesse. Politikere er opptatt av å ha folkets tillit, og både medier og forskere er interessert i befolkningens tillit til samfunnets politisk-demokratiske institusjoner og aktører. Under dette ligger en antagelse om at tillitens motstykke – nemlig mistillit – kan skape uro og i ytterste konsekvens vil være en trussel mot det demokratiske styresettet. Det gjelder også for lokaldemokratiet, som er det primære temaet her.

I denne rapporten, som er den første rapporten av to i regi av prosjektet *Forskning på demokrati og tillit og politisk ulikhet*, vil vi belyse politisk tillit ut fra en overordnet hensikt om å gi en nærmere teoretisk og empirisk forståelse av hva politisk tillit er, hva som betinger politisk tillit, og hvordan politisk tillit er fordelt mellom ulike befolkningsgrupper. Dette vil vi gjøre på to måter. Først vil vi gå gjennom eksisterende internasjonal og norsk forskning og dermed gi en oversikt over den kunnskapen som finnes om politisk tillit. Deretter gjennomfører vi en empirisk deskriptiv analyse av status og utviklingen i den norske befolkningens tillit til norsk lokaldemokrati, dets institusjoner og aktører.

Kunnskapsoversikten i kapittel 2 gir en oversikt over forskning som studerer velgeres legitimitetsvurderinger av det politiske systemet og dets institusjoner – det som i faglitteraturen omtales som politisk tillit. Formålet med kapittelet er å oppsummere sentrale teoretiske perspektiver i forskningslitteraturen om politisk tillit og å belyse hvilke faktorer og forhold som antas å forklare variasjoner i denne type tillit. Vi belyser hva som forklarer tillit til både det lokale og det nasjonale styringsnivået. Overordnet struktureres litteraturgjennomgangen ved å knytte politisk tillit til to typer politisk legitimitet: input-legitimitet og output-legitimitet (Scharpf 1999). Gjennomgangen bygger i hovedsak på en rekke nylig utgitte internasjonale kunnskapsoversikter over forskningen på politisk tillit. Dessuten fremhever vi sentrale arbeider om norske forhold.

Den empirisk-deskriptive analysen i kapittel 3 vil ved hjelp av data fra tidligere og nye gjennomførte representative befolkningsundersøkelser gi et oversiktsbilde av status og utviklingen i tilliten til det norske lokaldemokratiet, dets institusjoner og aktører. Tilliten til lokale politiske institusjoner og aktører vil dels bli belyst gjennom sammenligning med tilliten til nasjonale politiske

institusjoner og aktører, og dels ved å undersøke i hvilken grad tilliten varierer mellom ulike befolkningsgrupper. Kapittelet setter dermed søkelys på lagdelingen i den lokalpolitiske tilliten i hovedsakelig sosiodemografisk forstand. Videre vil vi se nærmere på sammenhengen mellom befolkningens såkalte lokalpolitiske selvtilitt og sosiodemografisk bakgrunn. Lokalpolitisk selvtilitt viser her til hvorvidt man mener å være i stand til å forstå hva kommunepolitikk dreier seg om. At analysene har et deskriptivt siktemål, innebærer at vi legger vekt på generelle mønstre. Det betyr samtidig at det ligger utenfor denne rapportens siktemål å empirisk belyse årsaksforklaringer.

I rapportens siste kapittel 4 vil vi på grunnlag av de deskriptive analysene og utviklingen i den norske befolkningens tillit til lokaldemokratiske institusjoner og aktører, kort drøfte hvorvidt det norske lokaldemokratiet står overfor særlige legitimitetsutfordringer. I den sammenhengen vil særlig tre spørsmål stå sentralt:

- I hvilken grad skiller befolkningens tillit til lokaldemokratiet seg fra deres tillit til nasjonale institusjoner?
- Har tilliten til det norske lokaldemokratiet tapt seg over tid?
- I hvilken grad og på hvilken måte er befolkningens tillit til lokaldemokratiet sosialt lagdelt?

Rapporten som helhet belyser sentrale faglige og politiske problemstillinger ved å sammenstille tidligere forskning og analysere oppdaterte norske data om politisk tillit. Samtidig kan rapporten forhåpentlig tjene som et utgangspunkt for videre kunnskapsutvikling. Det gjelder også empirisk kunnskapsutvikling ved at den er en referanseramme for å forstå lokaldemokratiets status i vårt samfunn. At borgerne har tillit til lokaldemokratiet, dets institusjoner og aktører, er avgjørende for robustheten til den måten samfunnet er organisert på. Det handler om legitimitet. Samtidig har også mistillit en viktig plass i et levende representativt demokrati. Det handler om at borgerne ikke stoler blindt på maktøverne, og at demokratiet er et system for å håndtere nettopp uenighet og mistillit. Det finnes derfor ikke ett enkelt svar på hvor stor tilliten bør være, eller på hvor ulikt fordelt tilliten kan være innad i befolkningen før det berører stabiliteten til demokratiet. Som denne rapporten vil vise, er det variasjoner i befolkningens politiske tillit; både over tid og til ulike institusjoner og aktører.

Spørsmålet er hvordan disse variasjonene i politisk tillit skal tolkes, og om forskjeller og endringer skal vurderes som store eller små. Det avhenger naturligvis av øyene som ser, og hva man sammenligner med. For den leseren som ønsker et detaljert grunnlag for å gjøre sine egne vurderinger, er det rik mulighet for å fordype seg i detaljene ved å bla frem til tabellene i appendiks.

Politisk tillit – en kunnskapsstatus

Atle Haugsgjerd

Innledning

Velgeres legitimitetsvurderinger av det politiske systemet har i over fem tiår vært et sentralt studieobjekt for statsvitenskapelig forskning (se for eksempel Almond og Verba 1963). Det siste tiåret har interessen for dette temaet tiltatt ytterligere både i forskningslitteraturen og i den bredere offentligheten. Dette har sammenheng med en økt bekymring for at vestlige demokratier står overfor store legitimitetsutfordringer (van Ham, Thomassen, Aarts og Andeweg 2017). Mange europeiske land har det siste tiåret opplevd betydelige tap for regjeringsbærende partier (Hobolt og Tilley 2016). Samtidig er det en økende bekymring for at enkelte sosiodemografiske grupper har mistet tiltroen til det politiske systemet (Dotti Sani og Magistro 2016).

Formålet med dette kapittelet er å gi en oversikt over forskningsfeltet som studerer velgeres legitimitetsvurderinger av det politiske systemet – det som i faglitteraturen omtales som *politisk tillit*.¹ I dette arbeidet vil vi benytte oss aktivt av sammenfattende analyser av tidligere forskning på feltet (Citrin og Stoker 2018; Uslander 2018; Zmerli og van der Meer 2017). I tillegg vil vi trekke frem sentrale enkeltstudier som supplerer disse oversiktsarbeidene. Endelig har vi som ambisjon å gjøre rede for sentrale bidrag om den norske situasjonen.

Forskningslitteraturen om politisk tillit har med tiden blitt svært omfangsrik og spenner over mange ulike forklaringsfaktorer. Både politiske, sosiale og kulturelle faktorer spiller inn. I tillegg fremhever nyere studier den rollen personlighetstrekk, følelser og biologiske egenskaper kan spille (se Zmerli og van der Meer 2017 for en oversikt over ulike tilnærminger til studiet av politisk tillit). Politisk tillit er følgelig et sammensatt fenomen som ikke lar seg forklare av én enkeltfaktor. Likevel er *politikkenes virkemåte* pekt ut som den mest sentrale forklaringsdimensjonen i nyere kunnskapsoversikter (Citrin og Stoker 2018; Thomassen, Andeweg og Van Ham 2017). Med andre ord er velgernes tillit til

¹ «Velgere» viser her og videre i kapittelet til *potensielle* velgere. Det vil si at kategorien inkluderer også folk som sjelden eller aldri stemmer, men som har stemmerett.

politiske institusjoner og aktører i betydelig grad en funksjon av velgernes vurderinger av politikkenes virkemåte og organisering.

I denne kunnskapsgjennomgangen vil vi med utgangspunkt i Fritz Scharpfs (1999) arbeide med å legge vekt på to ulike politiske faktorer som bidrar til å forklare variasjon i politisk tillit. Scharpf skiller mellom det han kaller *input-legitimitet* og *output-legitimitet*. Input-legitimitet skapes gjennom deltagelse og medvirkning. Denne formen for legitimitet bygges ved at politiske beslutninger blir gjort på en måte som involverer dem som styres. Dette kan skje gjennom valgkanalen, men også gjennom mer direkte medvirkningsformer slik som folkeavstemninger. Output-legitimitet er en funksjon av de politiske resultatene som kommer ut av politiske prosesser. Med andre ord bygges output-legitimitet når politiske beslutninger bidrar til å oppfylle velgeres ønsker og behov. Økonomisk vekst og lav arbeidsledighet er eksempler på forhold som antas å bygge output-legitimitet.

Resten av kapitlet er strukturert i seks deler. Vi begynner med å gjøre rede for begrepet politisk tillit og viser hvordan dette begrepet har blitt anvendt i tidligere forskning. Deretter diskuterer vi hvordan tidligere studier på feltet har forholdt seg til moderne styringsstrukturer der politikk utspiller seg på flere nivåer samtidig. Et sentralt budskap i denne delen er at brorparten av tidligere forskning om politisk tillit har studert velgeres tillit til det nasjonalstatlige styringsnivået, og har i mindre grad vært opptatt av tillit til det lokale nivået. Videre ser vi nærmere på endringer i politisk tillit over tid. I hvilken grad har europeeres oppslutning om demokratiet som styringsform og deres tillit til politiske institusjoner og aktører blitt svekket det siste tiåret? Deretter gjør vi rede for politiske faktorer som bidrar til å forklare variasjoner i politisk tillit. Vi begynner med forklaringsfaktorer som påvirker output-legitimitet. Her legger vi vekt på økonomiske forhold, betydningen av velferdsstatens innretning og virkningen av kulturell ulikhet i form av innvandring. Deretter retter vi oppmerksomheten mot faktorer som påvirker input-legitimitet. Her diskuterer vi betydningen av forskjellige former for politisk deltagelse både innenfor og utenfor valgkanalen. Vi ser også nærmere på faktorer som påvirker tillit gjennom hvordan politiske beslutninger fattes – for eksempel valgsystemer. Avslutningsvis oppsummeres de viktigste funnene fra kunnskapsgjennomgangen.

Hva er politisk tillit?

Politisk tillit er nært forbundet med fenomenet legitimitet. Legitimitet defineres av Lipset (1968:74) som det politiske systemets «evne til å skape og opprettholde troen på at de politiske institusjoner man har, er de som passer samfunnet

best». Hvorvidt et politisk system anses som legitimt, er derfor en subjektiv vurdering som vil variere fra velger til velger. I tillegg vil legitimitetsvurderinger komme til uttrykk på forskjellige måter – både gjennom velgernes vurderinger av det politiske systemets organisering og virkemåte, og gjennom politisk deltagelse på arenaer innenfor og utenfor valgkanalen (se for eksempel Gilley 2006; Weatherford 1992).

Politisk tillit er ett sentralt aspekt ved velgeres legitimitetsvurderinger av det politiske systemet (van Ham et al. 2017). En vanlig forståelse av begrepet er at det handler om i hvilken grad politikken virkemåte svarer til velgernes ønsker og forventninger (Hetherington 2005; Miller 1974). Høy politisk tillit anses av mange studier som et gode i seg selv. Listhaug og Aardal (2011) omtaler for eksempel politisk tillit som et «mål på demokratets helsetilstand». Utover en slik egenverdi er politisk tillit viktig fordi det har betydning for folks stemmegivning (Bélanger 2017) og andre former for politisk deltagelse (Gabriel 2017). I tillegg kan politisk tillit bidra til tverrpolitisk oppslutning om foreslått politikk (Hetherington 2005). Når det er sagt, er det ikke opplagt at høy politisk tillit i et samfunn er et ubetinget gode. Flere forskere argumenterer for at en viss grad av politisk mistillit er et sunt trekk ved et demokrati, fordi det innebærer at befolkningen er kritisk innstilt til makthaverne (Dalton 2004; Norris 1999).

Et hovedfunn i forskningslitteraturen om politisk tillit er at velgere skiller mellom ulike deler av det politiske systemet i sine tillitsvurderinger. Med utgangspunkt i de teoretiske arbeidene til David Easton (1965) utarbeidet Pippa Norris (1999) et teoretisk rammeverk for studie av politisk tillit som tjener som det sentrale analytiske rammeverket for empiriske studier på feltet. Dette rammeverket skiller mellom fem deler av et politisk system som velgere kan ha varierende grad av tillit til: i) det sosiale fellesskapet eller nasjonen, ii) de fundamentale prinsippene som politikken styres etter, slik som ytringsfrihet og oppslutningen om rettsstaten (regimeprinsipper), iii) det politiske systemets evne til å levere gode politiske resultater (regimeprestasjoner), iv) politiske institusjoner, v) politiske enkeltaktører.

Hovedpoenget med dette rammeverket er at disse ulike delene av et politisk system kan nyte ulik grad av tillit. At velgere har lav tillit til politiske enkeltaktører, som er et relativt vanlig fenomen, er ikke nødvendigvis et alvorlig sykdomstegn for demokratiske styresett. Politiske ledere som ikke innehar velgernes tillit, kan byttes ut gjennom valg. Hvis objektet for mistillit derimot er sentrale politiske institusjoner eller de grunnleggende prinsippene som det politiske systemet styres etter, kan konsekvensene av lav tillit være mer alvorlige. Russell Dalton (2006) argumenter for at fravær av tillit til det politiske

felleskapet i ytterste konsekvens kan forårsake store politiske omveltninger, som borgerkrig eller revolusjon. Et sentralt poeng i den empiriske litteraturen om politisk tillit har nettopp vært at lav tillit til politiske enkeltaktører fullt ut er forenlig med oppslutning om demokratiet som styreform (se for eksempel Norris 2011).

Politiske partier er i denne forskningslitteraturen sjelden et studieobjekt i seg selv. Det store flertallet av studier bygger på det teoretiske rammeverket til Norris og legger vekt på velgernes tillit til politiske institusjoner *generelt*. Det er en del faglig uenighet om hvilke institusjoner som bør inkluderes i denne samle-kategorien (Fisher, Van Heerde og Tucker 2010; Hooghe 2011; Marien 2011; Rothstein og Stolle 2008), men politiske partier inngår som oftest her.² Det innebærer at studier av velgernes generelle tillit til politiske institusjoner kan brukes som kilde til kunnskap om tillit til partiene. I tillegg finnes enkeltstudier av tillit til partiene spesifikt som vi skal komme tilbake til senere i kapittelet (Heidar 2019; Torcal 2017).

Politisk tillit i et flernivåperspektiv

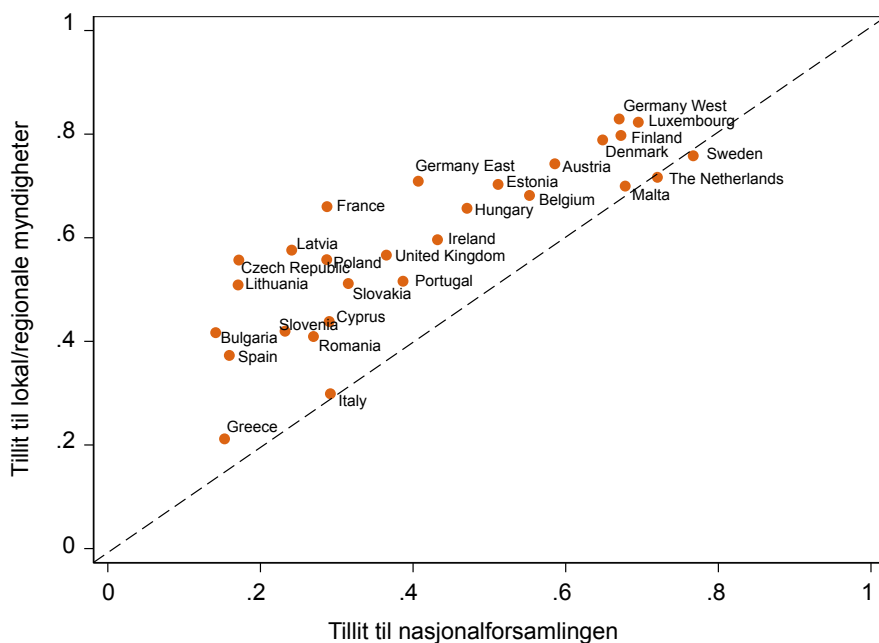
Mens andre statsvitenskapelige forskningsfelt, slik som studiet av institusjonell endring, har tilpasset sine teorier og begreper til en styringsstruktur der politiske beslutninger fattes på ulike nivåer, er mye forskning på politisk tillit begrenset til analyser av holdninger til det *nasjonalstatlige* styringsnivået (Muñoz 2017). Det overnevnte teoretiske rammeverket til Easton (1965) og Norris (1999) skiller for eksempel ikke mellom institusjoner og aktører på det overnasjonale, nasjonale og lokale styringsnivået. Det kan være en av flere grunner til at det finnes færre empiriske studier av velgeres tillit til lokalpolitiske institusjoner enn av velgeres tillit til institusjoner og aktører på nasjonalt nivå.

Likevel er det et økende antall studier som interesserer seg for politisk tillit i et flernivåperspektiv. To problemstillinger opptar særlig denne litteraturen (Muñoz 2017). Den første angår forholdet mellom styringsenheters størrelse og velgeres legitimitetsvurderinger. Her spør man om velgere har høyere tillit til det lokale styringsnivået med små enheter enn til det nasjonale styringsnivået. Den andre problemstillingen angår velgernes evne til å skille mellom ulike styringsnivåer i sine tillitsvurderinger. Her er man interessert i om velgeres tillit til ulike styringsnivåer påvirker hverandre.

² Tillit til parlamentet er også regelmessig inkludert i denne kategorien. Regjeringen, domstolene og byråkratiet inkluderes også i mange studier, men dette er noe mer omstridt (se diskusjon i Haugsgjerd 2018; Rothstein og Stolle 2008).

For å belyse den første av disse problemstillingene viser vi i figur 1 velgernes gjennomsnittlige tillit til lokale og regionale myndigheter på den ene siden, og deres gjennomsnittlige tillit til nasjonalforsamlingen på den andre siden i 27 europeiske land. Figuren er basert på data fra Eurobarometer runde 90.3 fra 2018, og begge tillitsmålene varierer mellom 0 og 1. I land som ligger langs den diagonale stiplede linjen, har befolkningen like mye tillit til lokale/regionale myndigheter som til nasjonalforsamlingen. Figuren viser at nesten alle land i Europa ligger over den stiplede linjen. Det indikerer at befolkningen i disse landene i gjennomsnitt har noe høyere tillit til lokale og regionale myndigheter enn til nasjonalforsamlingen. En rekke casestudier av politisk tillit i enkeltland støtter opp om denne konklusjonen (se Muñoz 2017:70–71 for en gjennomgang av denne litteraturen).

Figur 1. Gjennomsnittlig tillit til nasjonale parlamenter og regionale/lokale myndigheter i Europa (0–1)

Kilde: Eurobarometer 90.3, 2018

Norge er ikke med i figur 1, men vi kan se at Sverige, Danmark og Finland befinner seg øverst til venstre i figuren. Det innebærer at befolkningen i disse landene har høy tillit til både lokale/regionale myndigheter og til nasjonalforsamlingen sammenlignet med andre europeiske land. Videre ser vi at det i Sverige er liten forskjell i befolkningens tillit til de to styringsnivåene, mens

Danmark og Finland føyer seg inn i den generelle tendensen til at tilliten til lokale/regionale myndigheter er noe høyere enn tilliten til nasjonalforsamlingen.

Muñoz (2017) fremhever fire faktorer som kan bidra til å forklare dette mønsteret. For det første gir små enheter ofte befolkningen større mulighet til å påvirke politiske vedtak. Slik innflytelse kan bidra til å bygge input-legitimitet. For det andre er lokalpolitikk ofte mindre preget av politisk polarisering enn politikk på det nasjonale styringsnivået. I norsk sammenheng bidrar for eksempel formannskapsmodellen til brede politiske kompromisser på tvers av de politiske blokkene som ofte gjør seg gjeldende på nasjonalt nivå. For det tredje viser tidligere forskning at direkte kontakt med politiske institusjoner og myndighetspersoner ofte bygger tillit. Dette er sentralt all den tid mye offentlig tjenesteproduksjon skjer på kommunalt nivå. Og endelig argumenterer Muñoz for at lokale myndigheter er gjenstand for mindre kritisk omtale i mediene enn myndigheter på det nasjonale nivået.

Den andre hovedproblemstillingen i denne litteraturen handler om i hvilken grad velgeres tillitsvurderinger til ulike styringsnivåer er uavhengig av hverandre. Mye forskning på dette feltet studerer forholdet mellom det overnasjonale styringsnivået på den ene siden og det nasjonale styringsnivået på den andre siden (se for eksempel Muñoz, Torcal og Bonet 2011). Likevel er det lokalpolitiske nivået også en del av denne diskusjonen. Hvis vi går tilbake til figur 1, ser vi at forskjellene i tillitsvurderinger mellom de to styringsnivåene i de fleste europeiske land er av begrenset størrelse. Selv om folk i gjennomsnitt har noe høyere tillit til lokale myndigheter, er det rimelig stor grad av samsvar mellom tillit til det lokale og tillit til det nasjonale nivået. Faktisk gir bare én av fire velgere i disse dataene en ulik tillitsvurdering av de to styringsnivåene.³

En mulig forklaring på hvorfor det er betydelig grad av samsvar mellom velgeres tillitsvurderinger av de to styringsnivåene, er at mange ikke har klare oppfatninger om hvordan de skiller seg fra hverandre. I stedet bruker velgere sine oppfatninger om det styringsnivået de kjenner best, til å danne seg oppfatninger om andre styringsnivåer (Anderson 1998). Hovedantagelsen i denne litteraturen er at velgeres tillit til nasjonale styringsmakter representerer en kilde til (eller trussel mot) legitimitet på lavere nivå (Muñoz 2017). Dette har sammenheng med at nasjonale styringsmakter er såkalte førsteordensinstitusjoner – de er mest synlige og har størst innflytelse på hverdagen til folk. Dette forhindrer ikke at tillit til lokaldemokratiet også kan ha betydning for legitimiteten til det nasjonale styringsnivået. Innenfor rammene av de norske lokaldemokratiundersøkelsene

3 Spørsmålene som ligger til grunn for figuren, har bare to svaralternativer: høy tillit og lav tillit.

har både Rose og Pettersen (2009) og Stava (2005:265) understreket at det er mulig at den legitimiteten som bygges opp lokalt, til en viss grad smitter over på legitimiteten til høyere forvaltningsnivå.

En gryende tillitskrise i Europa?

Det siste tiåret har økt uro for at vestlige demokratier står overfor legitimitetsproblemer, motivert en rekke studier av *endringer* i politisk tillit over tid. I hvilken grad har europeeres oppslutning om demokratiet som styreform og deres tillit til politiske institusjoner og aktører blitt svekket? I denne rapporten er dette en problemstilling som i hovedsak vil bli belyst i det neste kapittelet, der vi empirisk undersøker endring og stabilitet i nordmenns tillit til lokaldemokratiet. For å kunne diskutere disse funnene i en større europeisk kontekst vil vi imidlertid i denne delen gjøre rede for sentrale funn fra internasjonal forskning om endringer i politisk tillit. Vi konsentrerer oss her om funn fra Europa (se Zmerli og van der Meer 2017 for en oversikt over longitudinelle studier av politisk tillit utenfor Europa).

Oppslutningen om nasjonale fellesskap – ofte forstått som nasjonal identitet (det øverste nivået i Norris' typologi) – er gjennomgående høy i hele Europa. Denne formen for tilslutning til det politiske systemet har også vært stabil over tid. I den grad dette har endret seg, har oppslutningen om nasjonale fellesskap økt noe over tid (Van Ham og Thomassen 2017). En lignende utvikling gjelder for oppslutningen om demokratiet som styreform og dets grunnleggende prinsipper – det nest øverste nivået i Norris' typologi. Til tross for at enkeltstudier hevder at europeeres – og særlig ungdoms – normative oppslutning om demokratiet som styreform i dag er truet (Foa og Mounk 2016; Mounk 2018), er det empiriske belegget for disse påstandene blitt sterkt kritisert (Alexander og Welzel 2017; Norris 2017; Voeten 2016). De fleste bidrag på feltet konkluderer snarere med at denne formen for politisk støtte fortsatt er solid i de aller fleste europeiske land (Van Ham og Thomassen 2017).

Bildet er imidlertid mer sammensatt når det gjelder tillit til politiske institusjoner og aktører. Her er det både mer variasjon mellom land og større endringer over tid. I motsetning til hva som ofte er blitt hevdet (se for eksempel *The Economist* 2014), har det ikke vært noen *universell* nedadgående trend i disse formene for politisk tillit det siste tiåret (Linde og Dahlberg 2016; Van Ham og Thomassen 2017). I årene etter 2008 falt tilliten dramatisk i landene som ble hardest rammet av finanskrisen (Armingeon og Guthmann 2014; Torcal 2017). I de fleste vest- og nordeuropeiske land var tillitstapet betydelig mindre, og en rekke land i

denne regionen har opplevd stabilitet i politisk tillit i tiåret siden finanskrisen inntraff. I sum har disse forskjellige utviklingsbanene bidratt til å styrke allerede eksisterende forskjeller i politisk tillit mellom ulike regioner av Europa, der tilliten er høyere i Skandinavia og Nordvest-Europa enn i Sør- og Øst-Europa.

For Norges del viser en rekke studier at nordmenns tillit til politiske institusjoner og aktører, så vel som deres tilfredshet med det nasjonale demokratiet, *ikke* har vært nedadgående siden finanskrisen i 2008, som ofte antatt. Etter et fall i den politiske tilliten rundt årtusensskiftet (Listhaug 2005; Listhaug og Aardal 2011), har tilliten siden vært stabil eller forsiktig økende, avhengig av hvilken datakilde som legges til grunn. European Social Survey viser en gradvis økning både i nordmenns tilfredshet med det nasjonale demokratiet i perioden 2002–2016 (Haugsgjerd 2019) og i deres tillit til politiske institusjoner (Kleven 2016). Dette gjelder også for velgernes tillit til politiske partier spesifikt (Heidar 2019; Torcal 2017)⁴. De norske stortingsvalgundersøkelsene viser derimot stabile nivåer i nordmenns tillit både til politikere og til politiske institusjoner i perioden 2005–2017 (Haugsgjerd, Bergh og Aardal 2019). Det er imidlertid verdt å understreke at det nyeste datapunktet som denne gruppen av studier bygger på, er fra 2017.

I norsk sammenheng har de norske lokaldemokratiundersøkelsene over tid lagt vekt på norske velgeres tillit til lokaldemokratiet (Bergh og Rose 2013; Rose og Pettersen 2009; Winsvold, Rose og Klausen 2017). Funn fra disse studiene er langt på vei i tråd med de overnevnte konklusjonene fra forskning på tillit til det nasjonale styringsnivået. Bergh og Rose (2013) sammenligner data fra tre lokalvalg i perioden 2003 til 2011. De finner en positiv utviklingstrend for tilliten til både kommunestyrene og ordførerne. Samtidig viser analysene at de lokalpolitiske institusjonene var gjenstand for betydelig høyere tillit enn de nasjonale institusjonene i 2003, men at denne forskjellen har blitt mindre over tid, fordi tilliten til de nasjonale institusjonene har økt mer.

Output-legitimitet – økonomi, velferd og sosial ulikhet

Output-legitimitet er som tidligere nevnt en funksjon av resultatene som kommer ut av politiske prosesser. Med andre ord bygges output-legitimitet når politiske beslutninger bidrar til å oppfylle velgeres ønsker og behov. I denne delen skal vi se nærmere på tre forhold som er sentrale for output-legitimitet. Først gjør vi rede for økonomiens betydning for politisk tillit. Økonomiske

⁴ Heidar (2019) og Kleven (2016) studerer perioden 2002–2014, mens Torcal (2017) studerer perioden 2004–2012.

forhold er ikke utelukkende bestemt av politiske forhold, men det er solid belegg for at økonomiske forhold har konsekvenser for politisk atferd generelt, herunder politisk tillit. Deretter skal vi se nærmere på betydningen av velferdsstatens innretning. Dette er et tema som har fått økt oppmerksomhet i forskningslitteraturen i senere tid. Og endelig tar vi for oss forhold som vi sorterer under paraplybegrepet *sosial ulikhet*. Her vil vi se nærmere på betydningen av både økonomisk ulikhet og innvandring.

Det er en lang tradisjon for å studere økonomiens betydning for stemmegivning – såkalt økonomisk stemmegivning. Funn fra denne forskningstradisjonen viser at regjeringsbærende partier vinner oppslutning når folk opplever at landets økonomi går godt (Campbell, Converse, Miller og Stokes 1960; Lewis-Beck og Stegmaier 2013). Dette gjelder særlig når de politiske institusjonene er innrettet på en slik måte at det er enkelt for folk å utkreve ansvar gjennom valg (Powell og Whitten 1993; Stegmaier, Lewis-Beck og Park 2017). Lenge var det en utbredt oppfatning i forskningslitteraturen at økonomiske forhold var lite viktig for politisk tillit. Ideen var at befolkningens tillit til det politiske systemet var så robust at det ikke lot seg påvirke av økonomiske svingninger (se for eksempel Dalton 2004; McAllister 1999). Denne oppfatningen har imidlertid endret seg siden utbruddet av finanskrisen i 2008. Flere studier har vist at styrken på det økonomiske tilbakeslaget er en viktig faktor for å forklare variasjoner i politisk tillit mellom land og over tid i kjølvannet av finanskrisen (Kroknes, Jakobsen og Grønning 2015; Polavieja 2013; Van der Meer 2018; van Erkel og van der Meer 2016).

Van Erkel og van der Meer (2016) analyserer for eksempel 21 runder med data fra Eurobarometer fra perioden 1999 til 2011 som dekker 15 EU-land. De finner at tre makroøkonomiske forhold – arbeidsledighet, offentlig gjeld og handelsoverskudd – forklarer så godt som all variasjon i politisk tillit over tid i denne perioden. De argumenterer for at økonomien har betydning for politisk tillit – ikke fordi folk sammenligner landets økonomiske situasjon med andre land, men fordi man har historiske forventninger til hvor godt økonomien skal gå i sitt hjemland. Det innebærer at tilliten til myndighetene i et land med en sterk økonomi kan være sårbar for økonomiske svingninger selv om økonomien er solid sammenlignet med andre land (se også Van der Meer 2017).

I senere tid har forskning på politisk tillit i stadig større grad interessert seg for betydningen av velferdsstatens innretning. Kumlin og Haugsgjerd (2017) og Kumlin, Stadelmann-Steffen og Haugsgjerd (2018) gjennomgår denne litteraturen ved å legge vekt på betydningen av fire ulike aspekter knyttet til velferdsstatens organisering og virkemåte: i) folks evalueringer av hvordan offentlige

tjenester og velferdsstatsordninger fungerer i praksis, ii) folks personlige erfaringer med ulike aspekter og institusjoner innenfor velferdsstaten, iii) den samlede velferdsstatssjenerøsiteten i et samfunn og iv) økonomiske kriser og de påfølgende konsekvensene for velferdspolitik som ofte følger av slike dramatiske hendelser. På alle fire delområdene finner forfatterne støtte til hypotesen om at velferdsstatens organisering og ytelse har konsekvenser for befolkningens politiske tillit.

Et sentralt funn i denne litteraturen er at erfaringer med universalistisk innrettede velferdsinstitusjoner bygger mer politisk tillit enn erfaringer med velferdsinstitusjoner som er innrettet mot behovsprøving. Større innslag av skjønnsmessige vurderinger når velferdstjenester behovsprøves, trekkes frem som en av flere årsaker til denne forskjellen. Andre årsaker som fremheves i litteraturen, er at behovsprøving oftere skaper opplevelser av urettferdig behandling, samtidig som det kan bidra til sosial stigmatisering. Soss' (1999) sammenlignende studie av to amerikanske velferdsinstitusjoner – Aid to Families with Dependent Children (AFDC) og Social Security Disability Insurance (SSDI) – er et sentralt bidrag på dette feltet. Siden har studier fra både England (Watson 2015) og Sverige (Kumlin 2004) konkludert lignende. Folkestad (2017:159) finner også i Norge støtte for en slik sammenheng basert på data fra Difis innbyggerundersøkelse:

de som har personlig erfaring med tjenester med større innslag av behovsprøving har lavere politisk tillit enn andre. Vi finner med andre ord en viss variasjon blant en befolkning hvor det store flertallet gir uttrykk for en høy grad av politisk tillit. Det vil derfor være interessant å følge denne utviklingen framover dersom velferdsstaten endrer karakter og får mer innslag av ordninger/tjenester som har større innslag av behovsprøving og mindre innslag av universalismeprinsippet.

Det er fortsatt mange ubesvarte spørsmål knyttet til hvordan velferdsstatens innretning påvirker befolkningens politiske tillit. Kumlin og Haugsgjerd (2017) fremhever i sin litteraturgjennomgang at det særlig er uklart om det er en reell årsakssammenheng mellom disse forholdene. Forskning på dette feltet er som oftest basert på data på ett tidspunkt, noe som innebærer at samvariasjon kan tolkes på flere måter. På den ene siden gir litteraturen grunn til å anta at folks evalueringer av offentlige tjenester påvirker deres politiske tillit. Samtidig viser sosialpsykologisk inspirert tillitsforskning at politisk tillit fungerer som et kognitivt verktøy som folk benytter i sine vurderinger av offentlige myndigheter og tjenestene de leverer, særlig i fraværet av detaljert informasjon og kunnskap (Hetherington 2005; Rudolph 2017). Folk som har lav tillit til myndighetene, tenderer derfor til å vurdere velferdsstaten mer kritisk enn andre. På samme måte kan man hevde at det må være et visst nivå av politisk tillit for at befolk-

ningen skal være villig til å betale skatt. Hellas kan være et eksempel; lav tillit gjør at man ikke betaler skatt, selv om mange ønsker en sjenerøs velferdsstat. En fersk studie fra Norge finner belegg for gjensidig påvirkning mellom evalueringer av velferdsstaten og politisk tillit basert på analyser av paneldata (Haugsgjerd og Kumlin 2019). Forfatterne argumenter for at sammenhengen kan beskrives som en «nedadgående spiral» kjennetegnet av at grupper som er misfornøyde med velferdsstaten utvikler mistillit, som igjen bidrar til at de blir ytterligere pessimistiske i sine vurderinger av velferdsstatens virkemåte.

En relatert problemstilling angår forholdet mellom økonomisk ulikhet og politisk tillit. En serie studier har funnet at stor grad av økonomisk ulikhet i et land samvarierer med lav politisk tillit (Anderson og Singer 2008; Krieckhaus, Son, Bellinger og Wells 2014; Uslaner 2011; Zmerli og Castillo 2015). Uslaner (2011) forklarer dette forholdet med det han kaller «ulikhetsfellen». Han argumenterer for at økonomisk ulikhet får vanlige folk til å oppleve at det politiske systemet er urettferdig organisert. Dette gjør dem angivelig mer tilbøyelige til å bryte samfunnets normer og regler. Videre hevder han at økonomisk ulikhet fremmer korrupsjon hos politiske ledere, som av denne grunn er lite interessert i å bedre forholdene til vanlige folk. I sum hevder Uslaner at dette skaper en selvforsterkende forbindelse mellom økonomisk ulikhet, korrupsjon og politisk mistillit som er vanskelig å bryte. Men igjen er det grunn til å understreke at selv om mange studier finner at politisk mistillit og økonomisk ulikhet går sammen (samvarierer), er det ubesvarte spørsmål knyttet til mekanismene som forklarer dette forholdet. Blant annet har studier vist at sammenhengen mellom politisk mistillit og økonomisk ulikhet forsvinner når man kontrollerer for forhold som grad av korrupsjon i et samfunn (van der Meer og Hakhverdian 2017) og velferdssjenerøsitet (Kumlin 2011b).

Videre viser studier at fordelingen av politisk tillit innad i samfunn er sosialt lagdelt. I de fleste land er det systematiske forskjeller mellom globaliseringens såkalte vinnere og tapere (Thomassen, Andeweg og Van Ham 2017). I de fleste land i Europa er folk med høy utdanning mer politisk tillitsfulle enn folk med lavere utdanning (Mayne og Hakhverdian 2017).⁵ Videre viser studier at arbeidsledige og folk med en (ufrivillig) løs tilknytning til arbeidsmarkedet ofte har lavere tillit enn folk med fast jobb (Emmenegger, Marx og Schraff 2015). Endelig er det også funnet betydelige forskjeller i politisk tillit mellom høy- og lavinntektsgrupper (Kumlin 2011a). En komparativ studie av europeeres tillit til Europaparlamentet viser at slike forskjeller har blitt forsterket i tiåret etter

5 I samfunn med mye korrupsjon er forholdet det motsatte; her har folk med høyere utdanning den laveste tilliten. Dette forklares med at utdanning øker folks evne til å gjenkjenne korrupsjon, samtidig som det minsker toleransen for denne typen praksis (Hakhverdian og Mayne 2012).

finanskrisesens utbrudd i 2008 (Dotti Sani og Magistro 2016). Forfatterne finner at denne utviklingen har vært sterkest i land i Sør-Europa, men at den også har gjort seg gjeldende, dog i mindre grad, i land der den økonomiske krisen var mindre alvorlig. Med andre ord hevder de at politisk tillit i stadig større grad er strukturert langs sosiodemografiske skillelinjer.

Til slutt skal vi se nærmere på betydningen av kulturell ulikhet som resultat av innvandring. Studier på dette feltet er ikke alltid eksplisitte på hva som legges i begrepet «innvandring», men det er som oftest lagt vekt på ikke-vestlig bakgrunn. Slik innvandring kan antas å kunne påvirke politisk tillit på to forskjellige måter. Enten ved at majoritetsbefolkningen får lavere tillit som en reaksjon på (uønsket) innvandring. Eller ved at innvandrere selv har lavere politisk tillit enn majoritetsbefolkningen. Når det gjelder den første mekanismen, er det solid belegg for at kritiske holdninger til innvandring samvarierer sterkt med politisk mistillit. Dette er funnet i brede komparative undersøkelser så vel som i studier av Norge (Listhaug og Aardal 2011; McLaren 2012a; McLaren 2012b). McLaren (2012a) finner i en analyse basert på fire runder av European Social Survey at denne sammenhengen gjelder uavhengig av styrken på høyrepopulistiske partier som har innvandringskritikk som sin kjernesak.

Når det gjelder ikke-vestlige innvandreres tillit til det politiske systemet i sine nye vestlige vertsland, er historien en annen (se McLaren 2017 for en litteraturoversikt). Forskning viser at innvandrere som oftest har *høyere* politisk tillit enn majoritetsbefolkningen i vestlige demokratier, og at innvandrere fra autoritære regimer ofte er de mest tillitsfulle. Denne forskjellen utviskes imidlertid som oftest over tid ved at tillitsnivået til innvandrere blir mer likt tillitsnivået til majoritetsbefolkningen. Politisk tillit avtar altså med botid, og man har funnet betydelige forskjeller mellom første- og andregenerasjons innvandrere. Funn fra Norge føyer seg inn i dette mønsteret. SSBs levekårsundersøkelse fra 2016 blant personer med innvandrerbakgrunn viser at innvandrere i Norge utviser høyere politisk tillit enn befolkningen som helhet. De innvandringsgruppene som skårer høyest, kommer typisk fra land med borgerkrigererfaring og autoritære styresett slik som Eritrea, Afghanistan, Irak og Somalia (Vrålstad og Wiggen 2017:175). Norskfødte med innvandrerforeldre 16–39 år uttrykker derimot i snitt like mye tillit til det politiske systemet i Norge som det hele befolkningen i samme aldersgruppe gjør (Dalgard 2018:111).

Tidligere forskning fremhever tre forklaringer på at den politiske tilliten til innvandrere gjerne avtar over tid (se diskusjon i Adman og Strömblad 2015). En første årsak knytter seg til såkalt «akkulturasjon», det vil si at med økende antall år i et nytt land vil innvandrere gradvis utvikle holdninger og atferdsmønstre som

ligner majoritetsbefolkningen. Et annet perspektiv fremhever opplevelser av diskriminering som mulig årsak til innvandreres tillitstap. Endelig har det også blitt argumentert for at politiske forventningsjusteringer er en sentral mekanisme. Argumentet er at innvandrere i utgangspunktet har høye forventninger til det politiske systemets organisering, virkemåte og ytelser i det nye landet. Med økt kjennskap til hvordan disse institusjonene faktisk jobber, har imidlertid innvandrere en tendens til å bli mer kritiske og derfor mindre politisk tillitsfulle.

Adman og Strömblad (2015) finner støtte for det siste perspektivet i en studie fra Sverige basert på data fra 2003. En annen interessant studie er gjennomført av Dahlberg og Linde (2018). De sammenligner tilliten til svensker som har bosatt seg i utlandet, med tilliten til den innfødte befolkningen i landene svenskene har flyttet til. De finner at svensker som bor i land med mye korrupsjon, har betydelig mindre politisk tillit enn folk som er født i disse landene. Dette resultatet tolker de som et uttrykk for at de svenske utflytterne er kritiske til politikken virkemåte i sine nye vertsland. Den høye graden av korrupsjon i disse landene antas å bygge mistillit blant folk som ikke er vant til den type praksis. Tillitsforskjellen mellom svenske innflyttere og folk som er født i høykorrupsjonsland, avtar imidlertid over tid, noe som kan tyde på at langsiktige sosialiseringseffekter også spiller en rolle.

Input-legitimitet – deltagelse og medvirkning

Input-legitimitet skapes som tidligere nevnt av at politiske beslutninger blir gjort på en måte som involverer dem som styres. I det videre skal vi se nærmere på betydningen av tre forskjellige medvirkningsformer for politisk tillit. For det første skal vi studere betydningen av deltagelse gjennom valgkanalen. For det andre skal vi gå nærmere inn på deltagelsesformer som demonstrasjonstog, signering av opprop og boikottaksjoner – såkalt aksjonsdeltagelse (Barnes, Kaase, Allerbeck, Farah, Inglehart, Jennings, Klingemann, Marsh og Rosenmayr 1979). Endelig skal vi belyse betydningen av direkte medvirkningsformer som folkeavstemninger. Før vi kommer så langt, skal vi imidlertid se nærmere på konsekvensene av de institusjonelle rammebetingelsene for gjennomføring av valg.⁶

6 Valgsystemer faller inn under det Vivien Schmidt (2013) omtaler som «throughput-legitimitet». Dette er en samlebetegnelse på faktorer som påvirker legitimiteten til et politisk system gjennom *hvordan* politiske beslutninger fattes. Throughput-legitimitet favner om både faktorer på makronivå, slik som utformingen av valgsystemer, og faktorer på mikronivå, som individuelle erfaringer med ulike politiske beslutningsprosesser. Det finnes en voksende litteratur som undersøker hvordan throughput-legitimitet skapes og vedlikeholdes på individnivå. Disse studiene omhandler imidlertid sjelden politisk tillit direkte, men studerer som oftest oppslutningen om og legitimiteten til konkrete beslutningsprosesser (se for eksempel Arnesen 2017; Arnesen, Broderstad, Johannesson og Linde 2019; Esaiasson, Gilljam og Persson 2012; Persson, Esaiasson og Gilljam 2013).

Hvis man skulle redusere all kompleksiteten og variasjonen i valgordninger i verden ned til ett hovedskille, ville man måtte velge skillet mellom flertallsvalg og forholdstallsvalg. Flertallsvalg er som regel basert på valgkretser som bare velger én kandidat, og mandatet går til det partiet eller den kandidaten som får flest stemmer. Ved forholdstallsvalg (såkalte PR-systemer, fra «proportional representation») fordeles mandatene etter hvor stor andel av stemmene de enkelte listene eller partiene får. Antallet mandater i hver valgkrets kan variere (Aardal 2010). Teoretisk er det mulig å tenke seg at både flertallsvalg og forholdstallsvalg er gunstig for befolkningens politiske tillit. På den ene siden kan det tenkes at forholdstallsvalg bygger politisk tillit fordi det sørger for bred representasjon, og fordi det tilbyr minoriteter økt representasjon. På den andre siden er det mulig at flertallsvalg skaper mer tillit enn forholdstallsvalg fordi det forenkler ansvarsutkreving gjennom valgkanalen, og fordi det ofte bidrar til styringsdyktige regjeringer.

Empirisk er dette et uavklart spørsmål. I en fersk litteraturgjennomgang gjennomgår Van der Meer (2017) tidligere forskning på sammenhengen mellom valgordninger og politisk tillit. Han viser at tidligere studier har kommet frem til sprikende konklusjoner: En gruppe studier finner at tilliten er størst i proporsjonale valgsystemer, en annen gruppe av studier finner at tilliten er størst i flertallssystemer, og en siste gruppe av studier finner ingen sammenheng mellom valgsystem og politisk tillit i det hele tatt. Med dette som bakgrunn konkluderer han med at «til tross for tiår med forskning på dette spørsmålet, er det fortsatt ikke avklart. [...] Til syvende og sist er evidensen svak» (Van der Meer 2017:274–275).

Overordnet kan forskningen på tillit og deltagelse deles inn i to hovedtradisjoner (Gabriel 2017). En første tradisjon fører begge disse politiske uttrykksformene tilbake til borgernes demokratiske verdigrunnlag. Denne forskningen har som utgangspunkt antatt at høy politisk tillit og aktiv deltagelse henger sammen, og har hatt som mål å undersøke betingelsene for politisk stabilitet på samfunnsnivå. Den banebrytende studien innenfor denne tradisjonen var Almond og Verba (1963) komparative studie *Civic Culture*, der de sammenlignet politiske holdninger og deltagelsesmønstre i USA, England, Tyskland, Italia og Frankrike. De argumenterte for at disse landenes ulike *politiske kulturer* – som igjen var kjennetegnet av forskjellige tillits- og deltagelsesmønstre – forklarte hvorfor de anglosaksiske landene forble demokratiske gjennom første halvdel av det 20. århundre, mens de kontinentale landene (i varierende grad) ble gjenstand for totalitært styre.

Nyere studier innenfor denne tradisjonen argumenterer for at økt politisk mistillit (i enkelte land) er et resultat av en gradvis verdiendring i befolkningen. Denne tradisjonen bygger på Ronald Ingleharts tese om den stille revolusjonen (Inglehart 1977; Inglehart 1997). Det grunnleggende argumentet til Inglehart er at den politiske kulturen i vestlige samfunn – som en følge av økt levestandard og utdanningsrevolusjonen – har gjennomgått en gradvis forvandling fra å være orientert rundt vekst og velstand, til å være orientert rundt verdier knyttet til livsstil, livskvalitet og moralske spørsmål. Samtidig har denne verdiforvandlingen angivelig resultert i borgere som er mer kritisk innstilt til politiske myndigheter enn tidligere. Forskere innenfor denne tradisjonen argumenterer derfor for at en viss grad av politisk mistillit er gunstig for demokratier, ettersom det innebærer at befolkningen har en kritisk innstilling til det politiske systemets virkemåte (Dalton og Welzel 2014; Inglehart og Welzel 2005).

Den andre hovedtradisjonen ser på politisk tillit som en *forklaring* på deltagelse. Dette forskningsfeltet går tilbake til amerikansk politisk atferdsforskning i 1970-årene og fikk for alvor vind i seilene i kjølvannet av de politiske stridighetene som fulgte av Vietnamkrigen og borgerrettighetsstriden (Levi og Stoker 2000). I hovedsak har denne forskningen studert tillit til politiske aktører og institusjoner. Grunnantagelsen innenfor denne forskningstradisjonen er at politisk tillit har ulik effekt på ulike deltagelsesformer: Man har antatt at politisk tillit bidrar til å øke deltagelse innenfor den representative styringskanalen, men samtidig bidrar til å *dempe* deltagelse utenfor denne kanalen (se for eksempel Hooghe og Marien 2013). Med andre ord er antagelsen at tillitsfulle borgere *oftere* deltar i valg enn mindre tillitsfulle borgere, men deltar *sjeldnere* i aksjonspregede deltagelsesformer som for eksempel deltagelse i demonstrasjonstog.

Nyere empiriske studier bekrefter langt på vei disse antagelsene. For det første finner en rekke studier en negativ sammenheng mellom politisk tillit og deltagelse i aktiviteter utenfor den representative styringskanalen (Braun og Hutter 2016; Hooghe og Marien 2013; Kaase 1999). Disse studiene er ofte komparative, og sammenhengen har vist seg å gjelde for mange europeiske land. For det andre viser studier at valgdeltagelse samvarierer positivt med politisk tillit. I en fersk litteraturgjennomgang av feltet skriver Hooghe (2018:2) «at det igjen og igjen er funnet at de som ikke stemmer er mindre tillitsfulle enn velgere som stemmer».

Til tross for disse gjentakende funnene har forskningsfeltet i senere år stilt spørsmål ved om det er en reell årsakssammenheng mellom tillit og deltagelse. Spørsmålet om kausalitet angår to forhold. For det første har brorparten av studiene på feltet benyttet forskningsdesign der det gjøres bruk av data fra

mange land på ett tidspunkt, og der man sammenligner deltakelsesnivået til individer med høy tillit med deltakelsesnivået til individer med lav tillit (kontrollert for andre forhold som også forventes å påvirke tillitsnivået). Et problem med denne typen studier er at det er vanskelig å fastslå om det er en reell årsakssammenheng som driver den observerte sammenhengen. Det vil alltid være en mulighet for at andre egenskaper både påvirker tillit og påvirker valgdeltagelsen. Dette er særlig en aktuell problemstilling fordi vi vet at sosiale bakgrunnsegenskaper som samvarierer med politisk tillit, også samvarierer med deltagelse (Smets og Van Ham 2013).

For det andre er de to faktorenes kausale rekkefølge ikke opplagt (Gabriel 2017). Det er med andre ord uklart om det er tillit som påvirker deltagelse, eller om det er deltagelse som bygger tillit. Antagelsen som tradisjonelt har ligget til grunn for studier av denne sammenhengen, er at tillit påvirker deltagelse. Nye studier viser imidlertid at deltagelse i valg også kan bygge tillit (Hooghe og Stiers 2016; van der Meer og Steenvoorden 2018; van Erkel og van der Meer 2016). Dette er ikke nødvendigvis overraskende all den tid valg synliggjør grunnleggende demokratiske verdier og praksiser, slik som ansvarsutkreving gjennom valg og fredelige regjeringsskifter. En lignende problematikk gjelder for koblingen mellom deltagelse i frivillige organisasjoner og politisk tillit (se for eksempel Bäck og Kestilä 2009). Er det deltagelse som bygger tillit, eller tillit som motiverer til deltagelse? Begge deler er teoretisk plausibelt, og de to mulighetene er ikke gjensidig utelukkende. På grunn av sprikende konklusjoner i litteraturen og bruk av forskningsdesign som er lite egnet til å identifisere årsakssammenhenger, er det inntil videre ikke grunnlag for å trekke en klar konklusjon om verken styrken eller retningen på denne sammenhengen (se litteraturgjennomgangene til Gabriel 2017 og Liu og Stolle 2017).

I senere tid har sammenhengen mellom bruk av direkte demokratiske medvirkningsformer slik som folkeavstemninger og politisk tillit også fått økt oppmerksomhet i faglitteraturen. Dette har sammenheng med en økt bekymring for at mange velgere har mistet tillit til politiske partier. Denne litteraturen gir i sum et uklart bilde av hvilken effekt bruk av folkeavstemninger har på politisk tillit (Van der Meer 2017). Dyck (2009) finner at amerikanere som bor i delstater som ofte benytter folkeavstemninger, har lavere politisk tillit enn amerikanere som bor i andre delstater. Citrin (1996) og Hug (2005) finner derimot ingen sammenheng mellom de to fenomenene. I en studie av folkeavstemninger og politisk tillit i sveitsiske kantoner konkluderer Bauer og Fatke (2014) med at *retten* til å utlyse folkeavstemninger er positivt korrelert med politisk tillit, mens den faktiske *bruken* av denne medvirkningsformen er negativt korrelert med politisk tillit. De forklarer dette funnet med at retten til å holde folkeavstemninger

forsterker oppfatninger om at myndighetene faktisk kan holdes ansvarlig for sine beslutninger, samtidig som det gir myndighetene insentiver til å opptre tillitsfullt. Faktisk bruk av folkeavstemninger signaliserer ifølge forfatterne på den andre siden at de indirekte medvirkningskanalene ikke fungerer i allmennhetens interesse. De benytter såkalte kvasi-eksperimentelle metoder, men understreker samtidig at mangelen på data som er egnet til å identifisere årsakssammenhenger, er en utfordring i denne litteraturen.

En fersk studie av Marien og Kern (2018) er særlig interessant i denne sammenheng. De benytter et lite brukt forskningsdesign som gir ny innsikt til litteraturen på feltet. Mer spesifikt sammenligner de den politiske tilliten til innbyggere i et belgisk nabolag som holdt en lokal folkeavstemning, med den politiske tilliten til innbyggere i et sammenlignbart nabolag som ikke holdt en slik folkeavstemning. De observerer de samme respondentene i begge nabolagene før og etter gjennomføringen av folkeavstemningen. Analysene viser at gjennomføringen av folkeavstemningen bygde politisk tillit, men at denne effekten ikke var drevet av at velgerne var tilfredse med den direktedemokratiske prosessen. Snarere var tillitseffekten en respons på at innbyggerne som stemte på det alternativet som fikk flest stemmer, ble mer politisk tillitsfulle. Samtidig finner forfatterne at taperne av folkeavstemningen *ikke* fikk lavere tillit. Valgtapernes tillitsnivå forble altså stabilt i denne perioden. I sum kan dette tyde på en mulig positiv tillitsgevinst av å gjennomføre folkeavstemninger, men at denne gevinsten ikke nødvendigvis drives av den formen for medvirkning som folkeavstemninger tilbyr. Snarere tolker forfatterne resultatene dit hen at det var det å *vinne* folkeavstemningen som bygde tillit, ikke medvirkningen i seg selv. En slik vinner-taper-dynamikk i politisk tillit kjenner vi igjen fra studier av andre former for politisk deltagelse som for eksempel deltagelse i valg til nasjonalforsamlingen (se for eksempel Anderson, Blais, Bowler, Donovan og Listhaug 2005).

Oppsummering

Politisk tillit er en sentral indikator på velgeres legitimitetsvurderinger av det politiske systemet. Denne typen tillit er derfor i tidligere forskning omtalt som et mål på demokratiets helsetilstand (Listhaug og Aardal 2011). Utover en slik egenverdi er politisk tillit viktig blant annet fordi det har betydning for stemmegivning og politisk deltagelse mer allment. Samtidig understreker tidligere forskning at også et visst innslag av politisk mistillit kan være sunt i et demokrati.

Litteraturgjennomgangen i dette kapittelet har hatt som formål å gjøre rede for sentrale teoretiske perspektiver i forskningslitteraturen om politisk tillit, og

å gjennomgå hvilke politiske faktorer som bidrar til å forklare variasjoner i politisk tillit. Kapittelet har tatt utgangspunkt i Fritz Scharpfs (1999) skille mellom det han kaller *input-legitimitet* og *output-legitimitet*. Mens input-legitimitet skapes gjennom deltagelse og medvirkning, er output-legitimitet en funksjon av de politiske resultatene som kommer ut av politiske prosesser. De viktigste funnene fra denne kunnskapsgjennomgangen kan oppsummeres i følgende hovedpunkter:

- Brorparten av forskning på politisk tillit har konsentrert seg om tillit til det nasjonale styringsnivået. Studier som sammenligner velgeres tillit til det nasjonale og det lokale styringsnivået, viser imidlertid at velgere i gjennomsnitt har noe mer tillit til lokale myndigheter enn til nasjonale. Denne forskjellen bør dog ikke overdrives ettersom mange velgere benytter informasjon om ett styringsnivå til å danne seg oppfatninger om et annet.
- En økt uro for at vestlige demokratier står ovenfor legitimitetsproblemer, har motivert en rekke studier til å studere endringer i politisk tillit over tid. Disse studiene viser at den normative oppslutningen om demokratiet som styreform fortsatt er solid i de aller fleste europeiske land. Når det gjelder tilliten til politiske institusjoner og aktører, er bildet mer sammensatt. Overordnet har tilliten falt betydelig i landene som ble rammet hardest av finanskrisen i 2008, mens nivået har vært mer stabilt i Nordvest-Europa.⁷
- Det er solid belegg for at politisk output er en viktig faktor for å forklare variasjoner i politisk tillit. Både økonomiske og velferdspolitiske faktorer spiller inn. Samtidig viser forskning at politisk tillit innenfor de fleste samfunn er sosialt lagdelt. Både økonomi, posisjon på arbeidsmarkedet og utdanningsbakgrunn spiller inn. Det er imidlertid verdt å merke seg at til tross for denne sosiale organiseringen av politisk tillit utviser ikke-vestlige innvandrere ofte høyere politisk tillit enn majoritetsbefolkningen i vestlige land, men denne forskjellen avtar gjerne over tid.
- Det er større usikkerhet knyttet til betydningen av ulike former for politisk deltagelse og medvirkningsformer for politisk tillit. Tillitsfulle velgere deltar oftere i valg enn mindre tillitsfulle velgere, og de er mindre hyppige aksjonsdeltagere. Nyere forskning er imidlertid usikker på hva som ligger bak disse sammenhengene, og om det er en reell årsakssammenheng mellom tillit og deltagelse.

⁷ Vi kommer nærmere tilbake til spørsmålet om endring og stabilitet i politisk tillit over tid i den empiriske delen av denne rapporten.

Tillit til norsk lokaldemokrati – deskriptiv empirisk analyse

Signe Bock Seggaard

Innledning

I dette kapittelet skal vi ved hjelp av informasjon fra representative befolkningsundersøkelser gi et deskriptivt empirisk oversiktsbilde av status og utviklingen i befolkningens tillit til det norske lokaldemokrati, dets institusjoner og aktører. Det handler om kommuneadministrasjonen, kommunestyret, ordføreren og lokalpolitikkerne.

Kapittelet vil betrakte tilliten til disse lokaldemokratiske institusjonene og aktørene i lys av tilliten til demokratiske institusjoner og aktører på nasjonalt nivå (Stortinget og stortingspolitikere), sammenligne den generelle tilliten til ulike lokaldemokratiske institusjoner og aktører med hverandre, og dessuten undersøke hvordan denne politiske tilliten varierer mellom ulike befolkningsgrupper. I det siste tilfellet er spørsmålet om den politiske tilliten er sosialt lagdelt i hovedsak sosiodemografisk forstand. Dette lagdelingsperspektivet tar vi med videre når vi ser nærmere på om det er en sammenheng mellom sosiodemografisk bakgrunn og lokalpolitisk selvtillit i befolkningen. Lokalpolitisk selvtillit viser her til hvorvidt man mener å være i stand til å forstå hva kommunepolitikk dreier seg om.

At befolkningens politiske tillit og selvtillit studeres gjennom empirisk-deskriptive analyser, innebærer at hensikten er å *beskrive* forskjeller fremfor å *forklare* og identifisere årsaker. Vi vil beskrive hvordan og i hvilken utstrekning politisk tillit er ulikt fordelt mellom ulike befolkningsgrupper, og hvordan tilliten til ulike institusjoner og aktører varierer over tid.

Det er mange detaljer og nyanser som det er både fristende og interessant å fordype seg i, og vi vil også presentere noen av dem. Samtidig forsøker vi i dette kapittelet å legge vekt på de overordnede mønstrene og trendene. Av hensyn til leservennlighet presenteres de empirisk-deskriptive analysene visuelt ved hjelp av figurer som i hovedsak presenterer gjennomsnitt, opinionsbalanse eller prosentfordelinger. For detaljer om data vises det til tabeller i appendiks.

Før vi tar et nærmere blikk på analysene, presenteres datagrunnlaget og analysenes avgrensning i neste avsnitt.

Data og avgrensning

Som datagrunnlag benyttes det to hoveddatakilder, lokalvalgundersøkelsen og Difis innbyggerundersøkelse, som begge har pågått over en lengre årrekke og har inkludert spørsmål om tillit til aktører og institusjoner på ulike nivåer inkludert det lokale nivået. Begge forhold – tidsserier og spørsmål om politisk tillit på lokalt nivå – har vært avgjørende for å kunne tegne et oversiktsbilde av status og utviklingen i tilliten til det norske lokaldemokratiet, dets institusjoner og aktører. I tillegg til disse to hoveddatakildene brukes også data fra stortingsvalgundersøkelsen. At studiene har pågått over en årrekke og gjennomført representative befolkningsundersøkelser med et fast intervall, muliggjør sammenligning over tid. Difis innbyggerundersøkelse har data frem til 2019, stortingsundersøkelsen frem til siste stortingsvalg i 2017, mens lokalvalgundersøkelsen strekker seg frem til lokalvalget i 2019. Det bør imidlertid nevnes at ikke alle relevante spørsmål om politisk tillit er stilt i alle årene, noe som innebærer at noen tidsserier ikke inkluderer siste undersøkelsesår.

At de to hoveddatakildene inkluderer spørsmål om tillit til demokratiske institusjoner og aktører på lokalt nivå, er naturligvis en nødvendighet, men samtidig ikke selvsagt. Det finnes flere undersøkelser som belyser folks demokratiske og politiske tillit, men ofte er det avgrenset til nasjonale institusjoner og aktører, eller nivået er «undefinert» – for eksempel «det politiske systemet i Norge».⁸

I de etterfølgende analysene tilnærmer vi oss folks politiske tillit ved å bruke ulike indikatorer (spørsmål). Dels er dette indikatorer som belyser tilliten til politiske institusjoner og aktører *direkte*, og dels er det indikatorer som på en *indirekte* måte belyser folks tillit gjennom å avdekke deres opplevelse og vurdering av politiske aktørers kompetanse og arbeidsintensjon. Hensikten er å avdekke om det er noen aspekter ved den politiske tilliten som utmerker seg spesielt, enten i positiv eller negativ retning. Det vises til tabell 1 i appendiks som gir en oversikt over de spørsmålene som brukes som indikatorer på politisk tillit, altså som fungerer som avhengige variabler i analysene.

Videre vil vi også legge vekt på befolkningens *lokalpolitiske selvtilit*. Denne formen for selvtilit måles ved å spørre befolkningen om hvor enig de er i utsagnet «kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om». Intensjonen er å undersøke hvorvidt

8 Det gjelder blant annet stortingsvalgundersøkelsene og SSBs leveårsundersøkelse.

det er en sammenheng mellom sosiodemografiske kjennetegn og det som her altså betegnes som lokalpolitisk selvtillit.

Et annet viktig hensyn i utvelgelse av datakilder har vært å bruke undersøkelser som gjør det mulig å studere befolkningsgrupper fra ulike sosiale lag. Vi belyser hvordan politisk tillit og lokalpolitisk selvtillit varierer med hensyn til folks politiske deltagelse, alder, utdanning, beskjeftigelse og landbakgrunn. Her viser vi hvilke kategorier vi benytter oss av for de ulike variablene:

- *Politisk deltagelse*: stemte, stemte ikke ved kommunestyrevalget
- *Alder*: 18–24 år, 25–34 år, 35–66 år, 67+
- *Utdanning*: ingen utdanning / grunnskoleutdanning, videregående opplæring, yrkesutdanning ved fagskole, utdanning ved universitet/høyskole
- *Beskjeftigelse*: yrkesaktiv, arbeidsledig eller annen trygd/pensjon, elev/student, alderspensjonist, annet⁹
- *Landbakgrunn*:
 - *Fødested*: Norge, Vest-Europa, Øst-Europa, Nord-Amerika og Oseania, Afrika, Asia inkl. Tyrkia, Sør- og Mellom-Amerika
 - *Foreldres fødested*: begge foreldre er født i Norge, én forelder er født i Norge, ingen forelder er født i Norge

Når det gjelder landbakgrunn, er det en utfordring at få befolkningsundersøkelser *både* har et datagrunnlag som muliggjør å skille mellom personer med ulik landbakgrunn, *og samtidig* inkluderer spørsmål om tillit til det norske lokaldemokratiet, dets institusjoner og aktører. Difis innbyggerundersøkelse muliggjør i noen grad dette, noe som er hovedgrunnen til at denne datakilden er benyttet.

Når det gjelder økonomisk mindre ressurssterke grupper, har vi valgt å bruke beskjeftigelse og tilknytning til arbeidsmarkedet som indikator. Begrunnelsen er at beskjeftigelse ikke bare sier noe om personens økonomiske situasjon, men også noe om personens sosiale ramme, noe en ren økonomisk indikator, for eksempel inntekt, i mindre grad gjør. Vi mener at den sosiale rammen kan være viktig for å identifisere hvem som er marginalisert i økonomisk forstand, og ha konsekvenser for den politiske tilliten. En elev/student vil på samme måte som en arbeidsledig eller person på trygd som regel ha lav inntekt, men kanskje ikke oppleve seg marginalisert på samme måte da man har forventning om høyere inntekt etter studietiden. Oppfatningen av ens livssituasjon avhenger ikke bare av økonomi, men også av den sosiale rammen og fremtidsutsiktene.

9 «Annet» inkluderer blant annet hjemmeværende, vernepliktige i tillegg til uspesifisert. Kategorien «annet» tas ikke med i etterfølgende analyser, men er med i appendikstabellene.

I analysene er det brukt vektorer som anbefalt av de enkelte undersøkelsene for å sikre best mulig representativitet med hensyn til sentrale bakgrunnskjennetegn. Tabell 2 i appendiks viser hvilke vektorer som er benyttet. Videre vil vi gjøre oppmerksom på at det i de enkelte undersøkelser over tid har forekommet mindre endringer i datainnsamlingsmetode, som vi ikke kan avvise har en (mindre) betydning for dataenes kvalitet.¹⁰ Med dette lille forbeholdet har vi likevel tillit til disse datasettene og det de kan fortelle oss om utviklingen i den norske befolkningens tillit til politiske og demokratiske institusjoner i Norge.

Videre er alle sammenhenger som kommenteres eksplisitt i analysene, signifikanstestet ved hjelp av programmet *Zig*ne (<https://www.sv.uio.no/isv/forskning/prosjekter/valgforskning/zig-ne-signifikanstesting.html>, 29.04.2019). Det er i den forbindelse verdt å være oppmerksom på at antall observasjoner (respondenter) i de ulike datakildene er ganske forskjellige. Difis innbyggerundersøkelse inkluderer et meget stort antall respondenter, mens både lokalvalgundersøkelsene og stortingsvalgundersøkelsene inkluderer et noe mindre antall, men fortsatt representativt utvalg av befolkningen i hver undersøkelse. Metodisk har dette den konsekvensen at der alt annet likt, er det «enklere» å få signifikante sammenhenger i analyser basert på Difis innbyggerundersøkelse sammenlignet med de to andre datakildene. Tabellene i rapportens appendiks inneholder for de gjennomførte analysene detaljert informasjon om antall valide observasjoner, fordelinger, gjennomsnitt, standardavvik m.m. slik at den interesserte leseren har mulighet for å gå nærmere inn i grunnlagsmaterialet for de analysene som presenteres i dette kapittelet.

Tillit til demokratiske institusjoner og aktører over tid

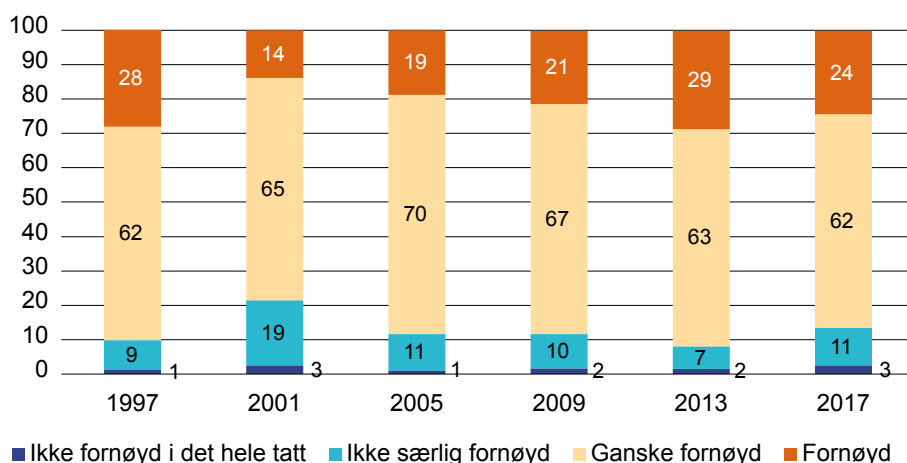
Før vi i dette avsnittet ser nærmere på folks tillit til konkrete politiske og demokratiske institusjoner og aktører på lokalt og nasjonalt nivå og undersøker utviklingen i denne tilliten over tid, kaster vi et blikk på folks generelle tilfredshet med den måten det norske demokratiet fungerer på.

Tar man «fornøydhet» med demokratiets virkemåte som indikator for folks generelle tillit til demokratiet, ser vi i Figur 2 at langt det store flertallet uttrykker overordnet tillit til det norske demokrati. Rundt 90 prosent sier de er fornøyd eller ganske fornøyd med måten demokratiet virker på i Norge. Det

¹⁰ For nærmere informasjon og detaljer om datakildene og undersøkelsen design vises det også til følgende publikasjoner og nettsider: Bergh og Christensen (red.) 2013; Saglie og Christensen (red.) 2017; Otterbekk, Rose og Saglie 2010, Difi 2019. Alle datasettene bortsett fra 2019-dataene fra Lokalvalgundersøkelsen er dessuten tilgjengelige hos NSD – Norsk senter for forskningsdata eller Digitaliseringsdirektoratet (Difi 2019).

gjelder alle årene fra 1997 til 2017, med unntak av 2001, hvor andelen var litt mindre enn 80 prosent. Andelen som sier seg ubetinget fornøyd, har siden 2005 vært rundt 20 prosent eller mer, med 2013 som et toppår (29 prosent). Fra 2013 til 2017 var det imidlertid en signifikant økning på 5,4 prosentpoeng til 13,4 prosent av befolkningen som *ikke* er fornøyd med hvordan demokratiet i Norge virker. På den andre siden er forskjellen mellom 2017 og både 2009 og 2005 *ikke signifikant*. Det betyr at den generelle fornøydheten med demokratiets virkemåte i Norge anno 2017 ikke er vesentlig ulik fra situasjonen i 2009 og 2005. Det er med andre ord snarere 2013 som skiller seg ut ved å være et toppår.

Figur 2. Alt tatt i betraktning, er du meget fornøyd, ganske fornøyd, ikke særlig fornøyd eller ikke fornøyd i det hele tatt med måten demokratiet virker på i Norge? Prosent

Kilde: Stortingsvalgundersøkelsene

Se tabell 38 for detaljer.

I lokalvalgundersøkelsen har det med jevne mellomrom – 2003, 2007, 2011 og 2019 – blitt stilt direkte spørsmål om tilliten til konkrete politiske og demokratiske institusjoner og aktører på nasjonalt og lokalt nivå. Tilliten måles her på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit», mens 5 er midtkategori. Figur 3 viser den gjennomsnittlige tilliten for hele befolkningen til ulike institusjoner og aktører for hvert av årene.

Det ses av figuren at 2011 skiller seg ut ved å være det året hvor den gjennomsnittlige tilliten er størst – og det gjelder for alle institusjoner og aktører. Med andre ord, 2011 er et toppår for folks tillit til konkrete politiske og demokratiske institusjoner og aktører på nasjonalt så vel som på lokalt nivå. 2011 er det eneste året hvor gjennomsnittlig tillit til flere av institusjonene og aktørene ligger godt over

6 på tillitsskalaen. 2011 er videre det eneste året hvor folks tillit til nasjonale institusjoner og aktører er på samme nivå eller enda litt høyere enn tilliten til «tilsvarende institusjoner og aktører på lokalt nivå».

2011 er åpenbart et spesielt år med hensyn til politisk tillit. Tillitsnivåer dette året må ses i sammenheng med hendelsene 22. juli og etterfølgende reaksjoner i befolkningen og på politisk nivå som i høy grad var relatert til en støtte for demokrati og samhold (Bergh og Christensen (red.) 2013, Bergh og Rose 2013: 266–267).

I figur 3 ses det at folks tillit til politiske og demokratiske institusjoner og aktører reduseres over hele linjen fra 2011 til 2019. Det gjelder i særlig grad tilliten til institusjoner og aktører på nasjonalt nivå med den konsekvensen at tilliten til de lokale politiske og demokratiske institusjoner og aktører konsekvent er høyere enn tilliten til «tilsvarende institusjoner og aktører» på nasjonalt nivå: kommuneadministrasjon versus statlig forvaltning, kommunestyre versus storting, lokalpolitikere versus rikspolitikere, og ordfører versus regjering. Videre ses det også at den gjennomsnittlige tilliten til politiske partier reduseres fra 5,4 til 5,0 i 2019.

Alle endringer fra 2011 til 2019 er signifikante, men gitt at 2011 er et spesielt år, kan det innvendes at året ikke er noe godt grunnlag for konklusjon om endring. 2007 er i et slikt perspektiv et bedre sammenligningsgrunnlag siden både 2007 og 2019 kan betraktes som «normalår» uten ekstraordinære politiske eller samfunnsmessige hendelser.

Vi finner at den gjennomsnittlige tilliten til alle typer institusjoner og aktører som er nevnt i figur 3, er signifikant lavere i 2019 enn i 2007, bortsett fra tilliten til politiske partier, som er på samme nivå (5,0). Det betyr at det er en reell negativ endring i nordmenns tillit til politiske og demokratiske institusjoner og aktører når man sammenligner 2019 med 2007.

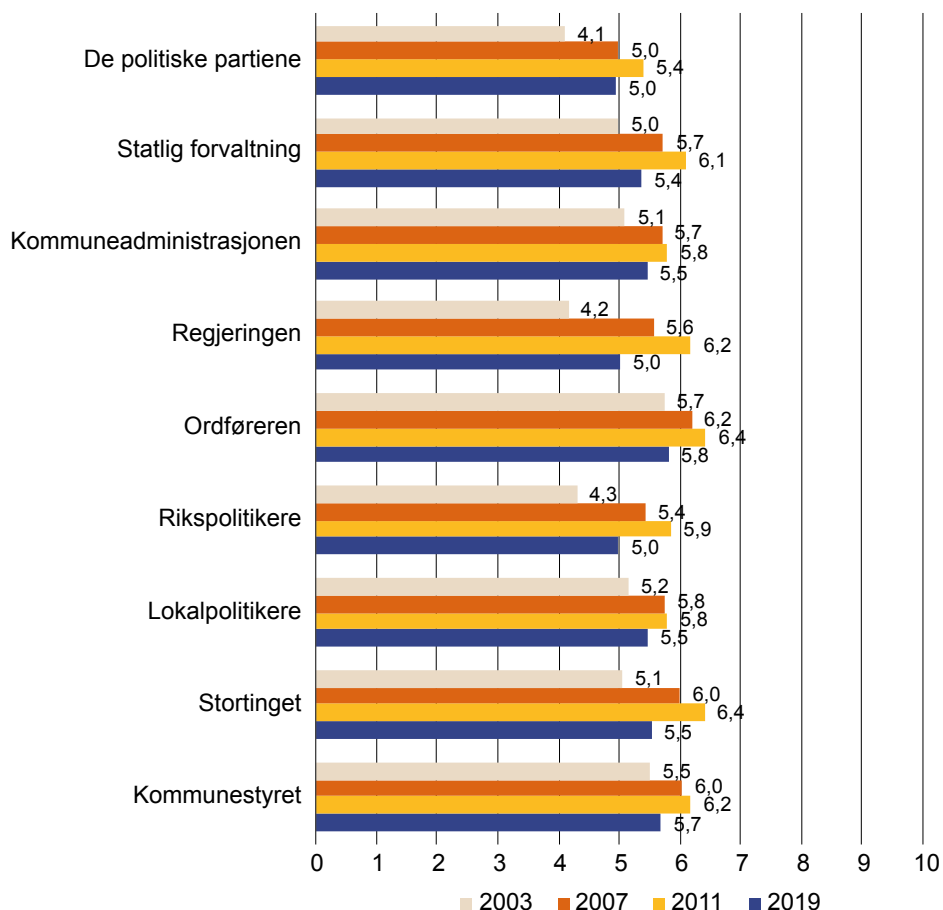
Videre ses det at nedgangen i tilliten konsekvent er større på nasjonalt nivå enn på lokalt nivå, og at den gjennomsnittlige tilliten i 2019 til lokale institusjoner og aktører er høyere enn til «tilsvarende institusjoner og aktører» på nasjonalt nivå. Rikspolitikere og regjering får sammen med de politiske partiene lavest tillitsskår i 2019 med 5,0, mens ordfører¹¹ og kommunestyre får høyeste skårer med henholdsvis 5,8 og 5,7.

At folks tillit til ulike politiske og demokratiske institusjoner og aktører i 2019 slik sett er på sitt laveste nivå siden 2007, er et sentralt funn. Samtidig er det

11 Man bør være oppmerksom på at ordfører og regjering skiller seg fra de andre objektene ved å tilhøre ett bestemt eller eventuelt flere spesifikke partier.

viktig å ha i mente at nivået på den gjennomsnittlige politiske tilliten ikke er (dramatisk) lavt i 2019. For det første er ingen av tillitsskårene i 2019 lavere enn 5,0, noe som er et relativt høyt nivå i en internasjonal sammenheng. For det andre viser opinionsbalansen i figur 4 at det i 2019 fortsatt er en overveiende positiv tillit til alle institusjoner og aktører, og særlig markant for dem på lokalt nivå. For det tredje viser figur 3 at 2003 er det klare bunnåret med hensyn til politisk tillit. Det gjelder tilliten til samtlige institusjoner og aktører hvor flere har en tillitsskår under 5 og enda så lavt som 4,1; 4,2 og 4,3 for henholdsvis politiske partier, regjeringen og rikspolitikere.

Figur 3. Tillit til ulike institusjoner og aktører på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». Gjennomsnitt

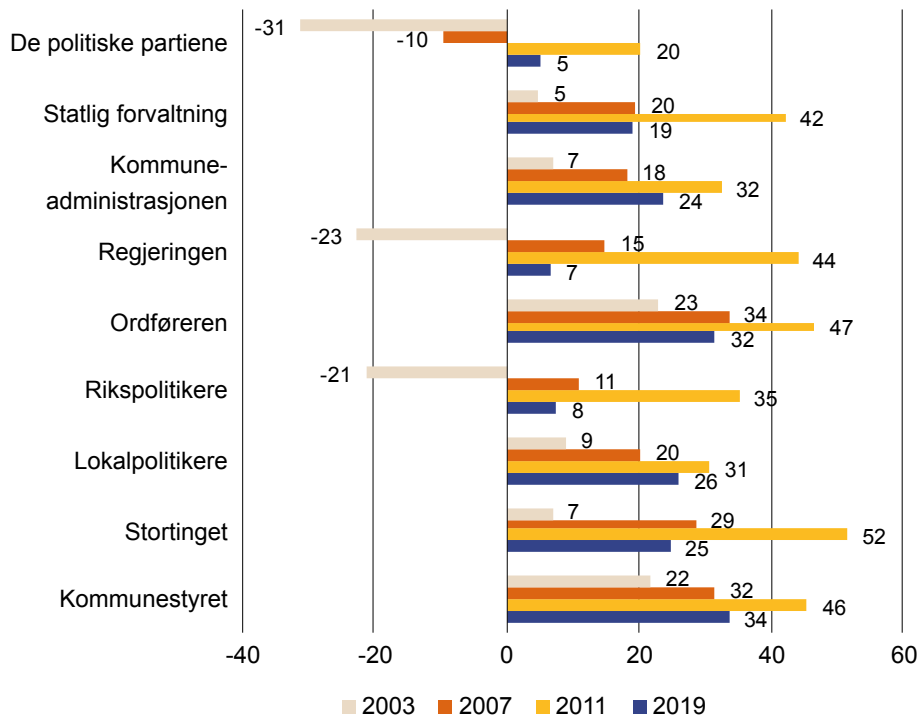

Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 10 for detaljer.

Figur 4. Tillit til ulike institusjoner og aktører på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». Opinionsbalanse

Opinionsbalanse er her beregnet som differansen mellom den prosentandelen av respondentene som svarer 10/9/8/7/6, og den andelen som svarer 0/1/2/3/4 på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se Tabell 11 for detaljer.

Spørsmålet som belyses videre, er om det samme mønsteret gjør seg gjeldende hvis man undersøker politisk tillit ved hjelp av andre relevante indikatorer.

Spørsmålene som her brukes, er knyttet til folks tillit til intensjonen bak politikernes virke og dessuten politikernes kompetanse og evner.

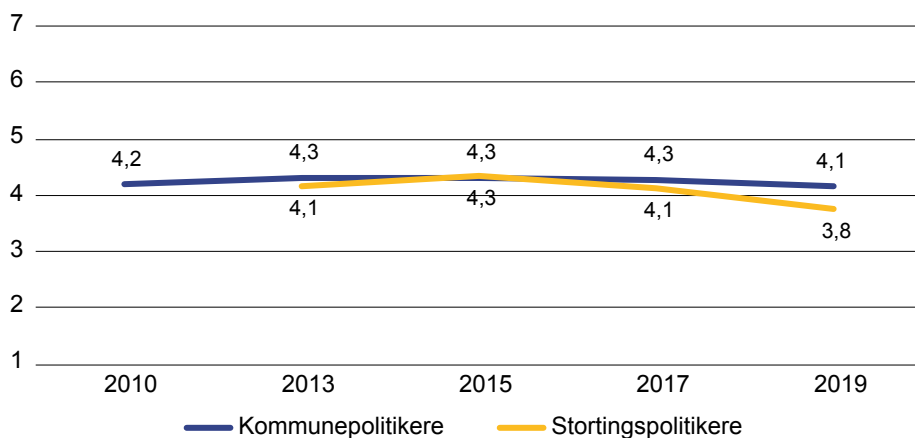
Tar man utgangspunkt i at demokrati handler om et folkestyre som arbeider på vegne av folket og dets interesser, er det gode grunner til å fremholde at et viktig aspekt ved politisk tillit er at borgerne har tillit til at de folkevalgte arbeider for innbyggernes beste. Det handler om tilliten til politikernes arbeidsintensjon, noe som vises i figur 5 for henholdsvis kommunepolitikere og stortingspolitikere. Dataene er fra Difis innbyggerundersøkelse. I figur 5 er tillit målt på en skala fra 1 til 7, der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit», mens 4 er midtkategori.

Befolkningens gjennomsnittlige tillit til at kommunepolitikere arbeider for innbyggernes beste, er i perioden 2013–2019 ikke på noe tidspunkt lavere enn tilliten til at stortingspolitikere gjør det samme. Faktisk er tilliten til kommunepolitikernes arbeidsintensjon signifikant høyere enn til stortingspolitikernes arbeidsintensjon i både 2013, 2017 og 2019, og forskjellen er økende fra 2017 til 2019.

Samtidig ses det også i figur 5 at det er en nedgang i folks tillit til at politikere arbeider for innbyggernes beste fra 2017 til 2019. Nedgangen er signifikant og gjelder både kommunepolitikere og stortingspolitikere, men nedgangen er sterkest for sistnevnte. Når det gjelder nivået på befolkningens tillit til politikernes arbeidsintensjon, ligger den stort sett litt over midtkategorien 4, bortsett for stortingspolitikere i 2019 hvor tillitsskåren er 3,8.

At folk overveiende har en positivt ladet tillit til at politikere jobber for innbyggernes beste, ses også av opinionsbalansene som er presentert i tabell 3, hvorav det også fremgår at den positive tendensen i større grad gjelder tilliten til kommunepolitikere enn tilliten til stortingspolitikere.

Figur 5. Tillit til at kommunepolitikere og stortingspolitikere arbeider for innbyggernes beste. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 7

Gjennomsnitt er beregnet etter omkodning til en 1–7-skala der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit», 4 er midtkategori.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikere arbeider for innbyggernes beste?

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at politikere på Stortinget arbeider for innbyggernes beste?

Kilde: Innbyggerundersøkelsen, Difi

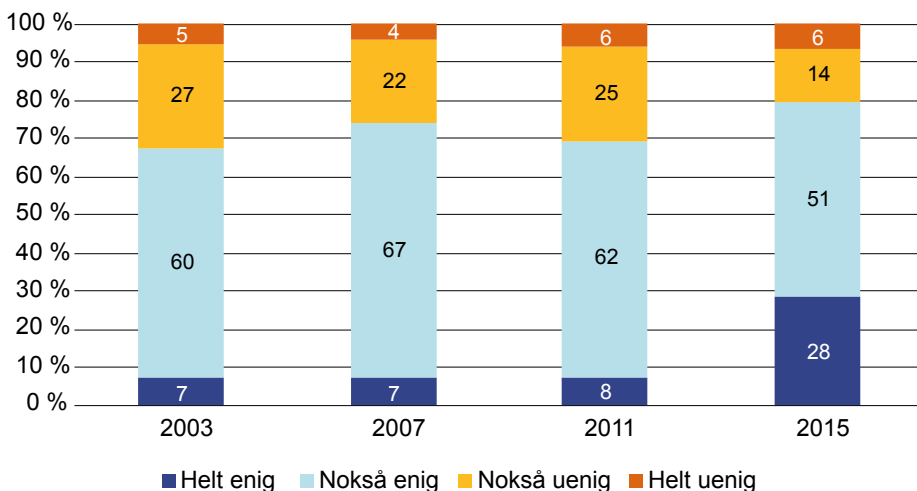
Se tabell 3 for detaljer.

Kompetansen til folkevalgte og folks vurdering av denne er et annet aspekt ved politisk tillit som trekkes frem i forskningslitteraturen. I lokalvalgundersøkelsene

er det stilt spørsmål til et representativt befolkningsutvalg om hvor enige de er i at folkevalgte i deres kommune henholdsvis på Stortinget er «dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør». Spørsmålet om tilliten til kommunepolitikernes kompetanse er stilt frem til 2015 (figur 6), mens spørsmålet om kompetansen til stortingspolitikerne dessverre ikke er stilt etter 2011. Fordi 2011 er et spesielt år hvor tilliten til politikere og institusjoner på nasjonalt nivå økte mye (jf. figur 3), og vi ikke har data etter 2011, velger vi her bare å kommentere befolkningens vurdering av kommunepolitikernes kompetanse som en indirekte indikator på politisk tillit.

Ser vi på hvordan folk generelt vurderer kompetansen til folkevalgte i sin kommune, viser tallene i figur 6 at andelen av befolkningen som er enig (helt eller nokså) i at de folkevalgte i sin kommune er «dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør», er 79 prosent i 2015, noe som er en signifikant økning i forhold til alle de andre årene (10, 5 og 12 prosentpoeng i forhold til henholdsvis 2003, 2007 og 2011). I 2015 er det videre en markant stor andel av befolkningen som sier seg «helt enig» i utsagnet (28 prosent). På den andre siden er 20 prosent av befolkningen faktisk *uenig* – helt eller nokså – i at kommunens folkevalgte er dyktige. Selv om denne andelen er redusert noe i perioden sett under ett, er det fortsatt en betydelig andel i 2015: én av fem er helt eller nokså uenig i at kommunens folkevalgte er dyktige folk.

Figur 6. De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør. Prosent

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene
Se tabell 28 for detaljer.

Oppsummering

Overordnet er befolkningens tillit til det norske demokratiet solid og har vært det i flere tiår. Det hører samtidig med til dette generelle bildet at det fra 2013 til 2017 har vært en forsiktig økning i andelen av befolkningen som sier at de ikke er fornøyd med den måten demokratiet virker på i Norge. Vi har også sett at folks tillit til ulike politiske og demokratiske institusjoner og aktører i 2019 er på sitt laveste nivå siden 2007. Samtidig er det viktig å ha i mente at nivået på den gjennomsnittlige tilliten til disse institusjonene og aktørene ikke uten videre kan beskrives som lav i 2019. Generelt sett er de gjennomsnittlige tillitsskårene rundt eller litt over midtkategorien på den anvendte skalaen, noe som er et høyt nivå i internasjonal sammenheng. Tillitsnivåene i 2019 er tilbake til slik de var før det spesielle året, 2011, da terroren rammet.

Når det gjelder indirekte mål på folks politiske tillit i form av deres vurdering av politikeres kompetanse og ønske om å jobbe for innbyggernes beste, viser tallene at også denne formen for politiske tillit overordnet er solid, og det gjelder spesielt på lokalt nivå. Bildet er likevel sammensatt. For eksempel har det funnet sted en signifikant nedgang i folks tillit til at politikere arbeider for innbyggernes beste fra 2017 til 2019. Denne nedgangen gjelder både tillit til kommunepolitikere og stortingspolitikere, men mest for gruppen av stortingspolitikere.

Det generelle bildet er at det i årene 2011–2013 var en topp for folks tillit til politiske og demokratiske institusjoner og aktører på nasjonalt nivå, mens utviklingen siden da har vært kjennetegnet av en nedgang i tilliten. Denne nedgangen i politisk tillit har vært større på nasjonalt nivå enn på lokalt nivå. Status anno 2019, slik det også var i 2007, er at politiske institusjoner og aktører på lokalt nivå nyter noe høyere tillit enn sine motparter på nasjonalt nivå. Rikspolitikere og regjering får sammen med de politiske partier lavest tillitsskår i 2019 med 5,0 på en 0–10 skala, mens ordfører og kommunestyre får høyeste skårer med henholdsvis 5,8 og 5,7.

Den lokalpolitiske tillitens sosiale lagdeling

I dette avsnittet rettes blikket mot i hvilken grad den politiske tilliten på det lokale nivået varierer mellom befolkningsgrupper. Vi kaller dette den lokalpolitiske tillitens sosiale lagdeling, der vi dels ser på forskjeller mellom dem som stemmer og dem som ikke gjør det, dels på forskjeller mellom ulike aldersgrupper og utdanningsgrupper, folk med ulik beskjeftigelse og tilhørighet til arbeidsmarkedet, og dessuten forskjeller mellom folk med ulik landbakgrunn.

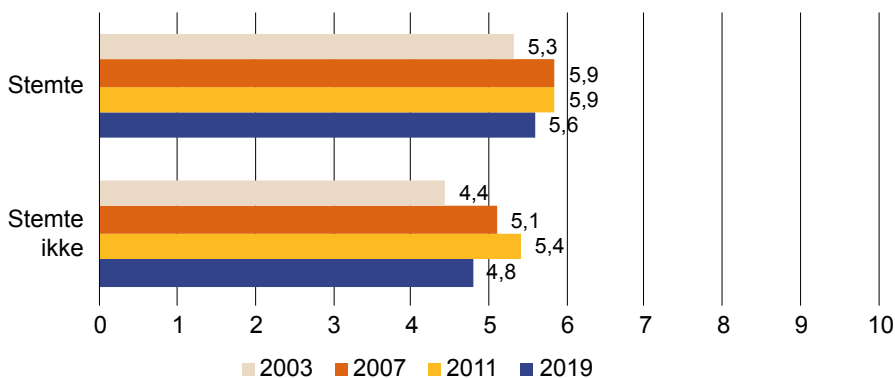
I analysene anvender vi en rekke ulike indikatorer på politisk tillit til ulike politiske og demokratiske institusjoner og aktører på lokalt nivå som uttrykk for tillit til lokaldemokratiet mer generelt.

Først ser vi på folks tillit til to lokale institusjoner, kommuneadministrasjon og kommunestyre, før oppmerksomheten rettes mot aktørnivå, nemlig ordføreren og lokalpolitikerne. Når det gjelder de lokale politikernes, undersøkes ikke bare den direkte tilliten, men også folks vurdering av kommunepolitikernes arbeidsintensjon og kompetanse.

Tillit til kommuneadministrasjonen

Folks tillit til kommuneadministrasjonen er en sentral side ved tillit til lokaldemokratiet fordi det ofte er i møtet med administrasjonen at innbyggerne konfronteres med politikernes og kommunestyrets beslutninger. De neste figurene presenterer den gjennomsnittlige tilliten til kommuneadministrasjonen på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit» for ulike befolkningsgrupper.

Figur 7. Tillit til kommuneadministrasjonen etter deltagelse ved kommunestyrevalget. Gjennomsnitt på en skala 0–10

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

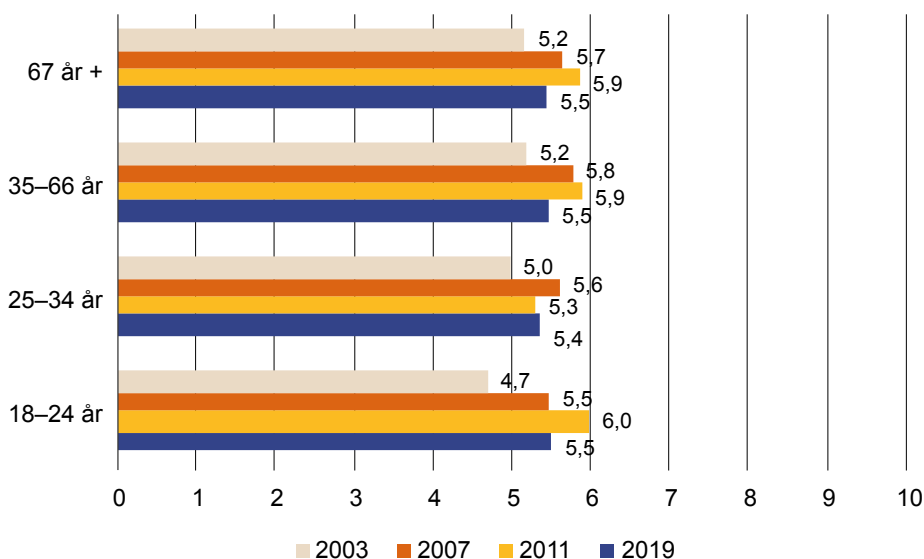
Se tabell 24 for detaljer.

Når det gjelder tilliten til kommuneadministrasjonen, ser vi at det er forskjeller mellom folk som deltar i valg, og folk som ikke deltar i valg (figur 7). De som stemte ved kommunestyrevalget, har i alle undersøkelsesårene signifikant høyere gjennomsnittlig tillit enn dem som ikke stemte. Samtidig er det verdt å notere seg at mens nivået er uendret fra 2007 til 2011 (5,9) for dem som stemte,

økte nivået med 0,3 skalaenheter til 5,4 for dem som ikke stemte, men denne endringen er ikke signifikant. I 2019 er tillitsnivået for begge gruppene imidlertid redusert signifikant. Det er særlig blant dem som ikke stemte ved kommunestyrevalget i 2019, at nedgangen er stor, fra 5,4 til 4,8, noe som imidlertid *ikke* er signifikant forskjellig fra nivået i 2007. Forskjellen i tilliten til kommuneadministrasjonen mellom dem som stemte og dem som ikke stemte i 2019, er 1,2 skalaenheter og signifikant.

Mønsteret i utviklingen i ulike aldersgrupper tillit til kommuneadministrasjonen synes på sin side ganske lik (figur 8), med det unntak at det ikke var en økning i tilliten blant de 25–34-årige i 2011, slik tilfellet var for de andre aldersgruppene. Når det gjelder det gjennomsnittlige tillitsnivået i 2019, er det ikke noen signifikante forskjeller mellom aldersgruppene, som alle har en tillitsskår på 5,4–5,5, som er rundt samme nivå som i 2007. – Det er bare for gruppen på 35–66 år at forskjellen i tillit til kommuneadministrasjonen mellom 2007 og 2019 er signifikant.

Figur 8. Tillit til kommuneadministrasjonen etter alder. Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

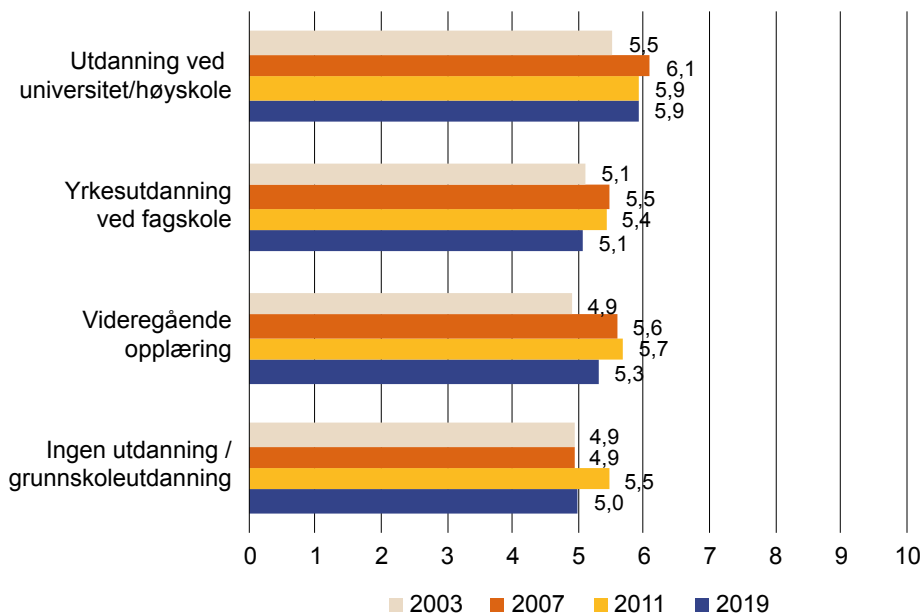
Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 25 for detaljer.

Folk med utdanning fra universitet og høyskole utviser i gjennomsnitt høyere tillit til kommuneadministrasjonen enn dem med lavere utdanning (figur 9).

Det gjelder alle årene og spesielt i 2019, der gruppen med høyest utdanningsnivå er den eneste som fastholder tillitsnivået fra 2011 (5,9). Det er i 2019 en tilbakegang i tilliten til kommuneadministrasjonen for de andre gruppene sammenlignet med 2011, men endringen er imidlertid bare signifikant for dem med videregående opplæring. Det er videre også bare for denne gruppen at tilliten til kommuneadministrasjonen i 2019 er signifikant forskjellig fra 2007.

Figur 9. Tillit til kommuneadministrasjonen etter utdanning. Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10

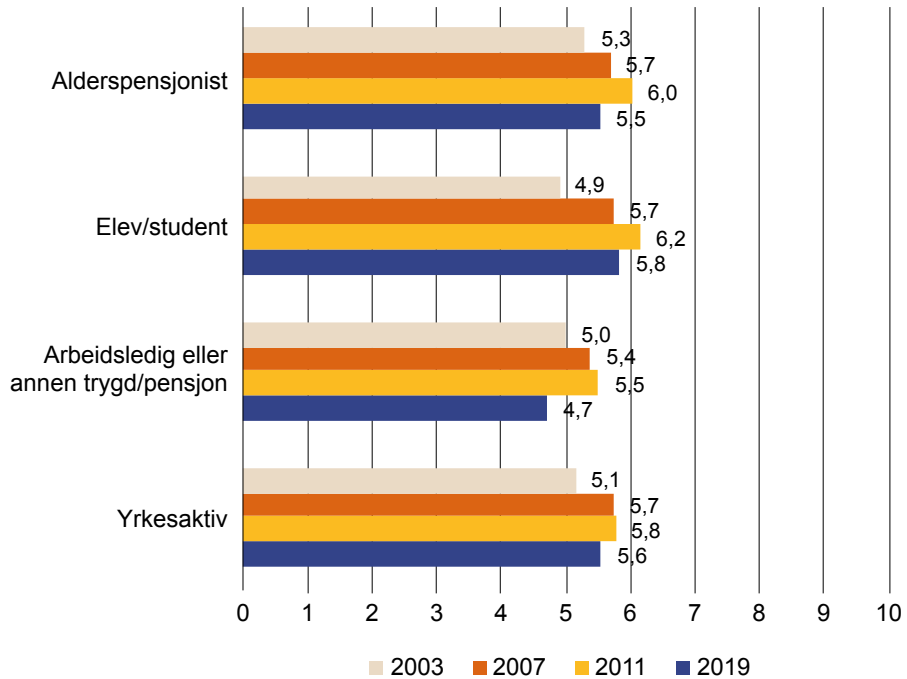
Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 26 for detaljer.

Den neste figuren, figur 10, viser tilliten til kommuneadministrasjonen blant folk med ulik beskjeftigelse og tilknytning til arbeidsmarkedet. Utviklingen over tid i de ulike gruppene viser stort sett det samme positive mønsteret frem til og med 2011. Deretter skjer det en negativ endring i tilliten for alle gruppene. Endringen er signifikant for alle gruppene bortsett for studentene. Det er imidlertid de arbeidsledige og personer på annen trygd/pensjon som i særlig grad skiller seg ut ved å ha signifikant minst tillit til kommuneadministrasjonen i 2019 (4,7) og å utvise relativt størst nedgang i tilliten siden 2007/2011 (henholdsvis 0,7 og 0,8 skalaenheter).

Figur 10. Tillit til kommuneadministrasjonen etter beskjeftigelse.
Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

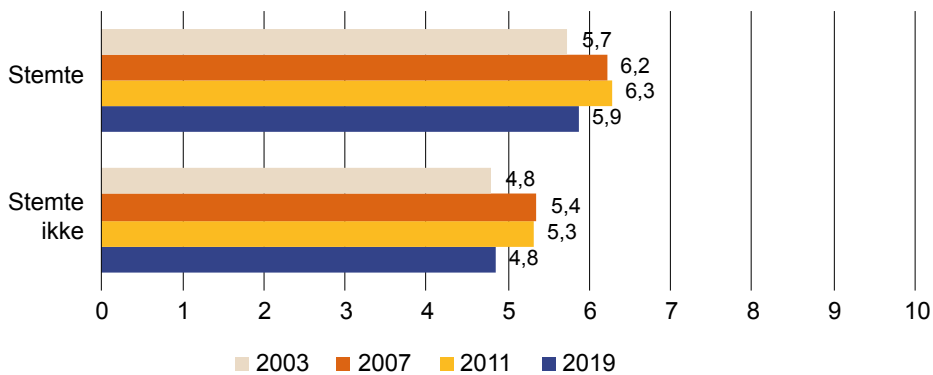
Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 27 for detaljer.

Tillit til kommunestyret

I denne delen ser vi nærmere på en annen grunnleggende institusjon i lokaldemokratiet, kommunestyret. Vi starter igjen med skillet mellom dem som deltar og dem som ikke deltar i kommunestyrevalg (figur 11). Tillit er igjen målt på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit».

Figur 11. Tillit til kommunestyret etter deltagelse ved kommunestyrevalget. Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

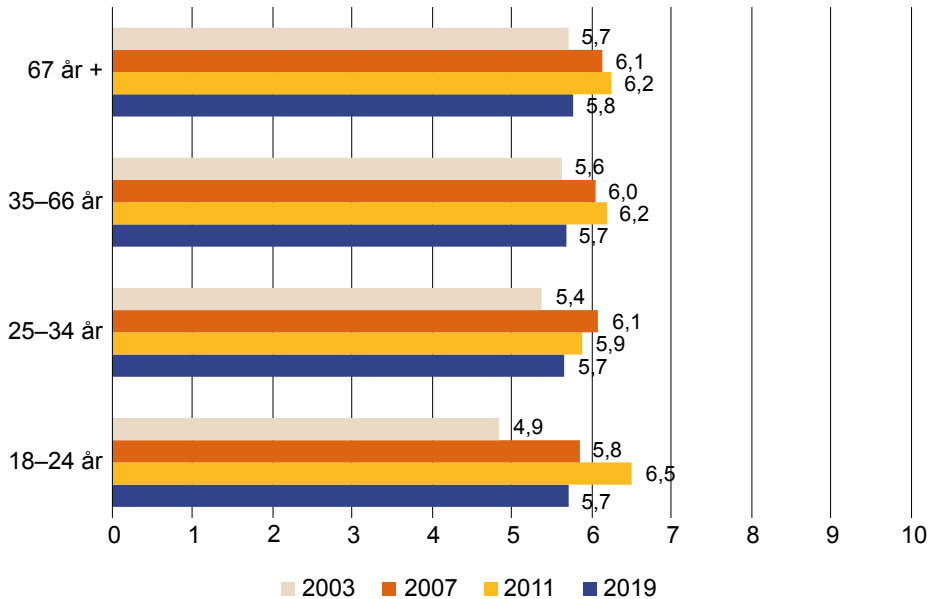
Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 20 for detaljer.

De som deltar i valg, utviser generelt noe større tillit til kommunestyret enn det hjemmesitterne gjør. Forskjellen varierer med 0,8–1,1 skalaenhet, og forskjellen er signifikant hvert år. Vi ser også at forskjellen mellom disse to gruppene er størst i 2019 med henholdsvis 5,9 og 4,8.

Slike signifikante variasjoner i tillit til kommunestyret finner vi derimot stort sett ikke mellom de fire aldersgruppene i figur 12. Unntakene er i 2003, der de yngste i gjennomsnitt har en tillitsskår på 4,9 og utviser signifikant mindre tillit enn de andre aldersgruppene, og i 2011, hvor den samme aldersgruppen – de yngste – utviser klart størst tillit til kommunestyret med 6,5, men hvor det bare er forskjellen i 25–34 år-gruppen som er signifikant.

Figur 12. Tillit til kommunestyret etter alder.
Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10

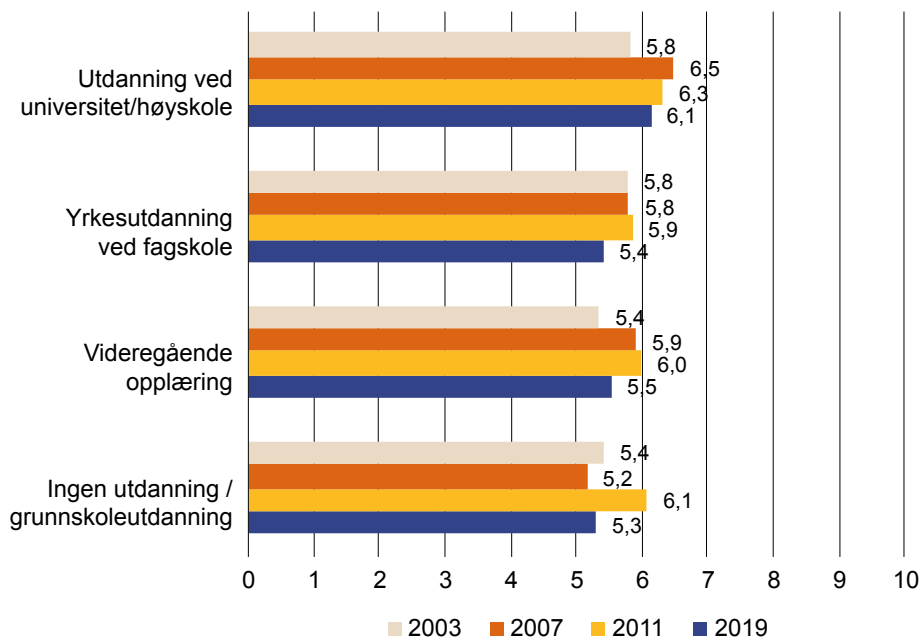
Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 21 for detaljer.

Ser vi på hvordan tillit til kommunestyret varierer mellom befolkningsgrupper med ulik utdanningsbakgrunn (figur 13), er det overordnede inntrykket at forskjellene er små, men at de med universitets- og høyskoleutdanning (igjen) skiller seg litt ut ved å uttrykke størst grad av tillit. Forskjellen mellom de høyest utdannede og de andre er blitt tydeligere i 2019. I 2011 er det da bare forskjellen mellom personer med videregående utdanning og universitets-/ høyskoleutdanning som er signifikant, mens i 2019 er forskjellen mellom de med høyest utdanning og hver av de andre utdanningsgrupper signifikant. Gruppen uten utdanning / med grunnskoleutdanning hadde på sin side en signifikant økning i gjennomsnittlig tillit til kommunestyret fra 2007 til 2011 (5,2 versus 6,1), og deretter en signifikant nedgang til 5,3 i 2019. Også de med videregående opplæring hadde en signifikant nedgang i tilliten til kommunestyret i 2019.

**Figur 13. Tillit til kommunestyret etter utdanning.
Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10**

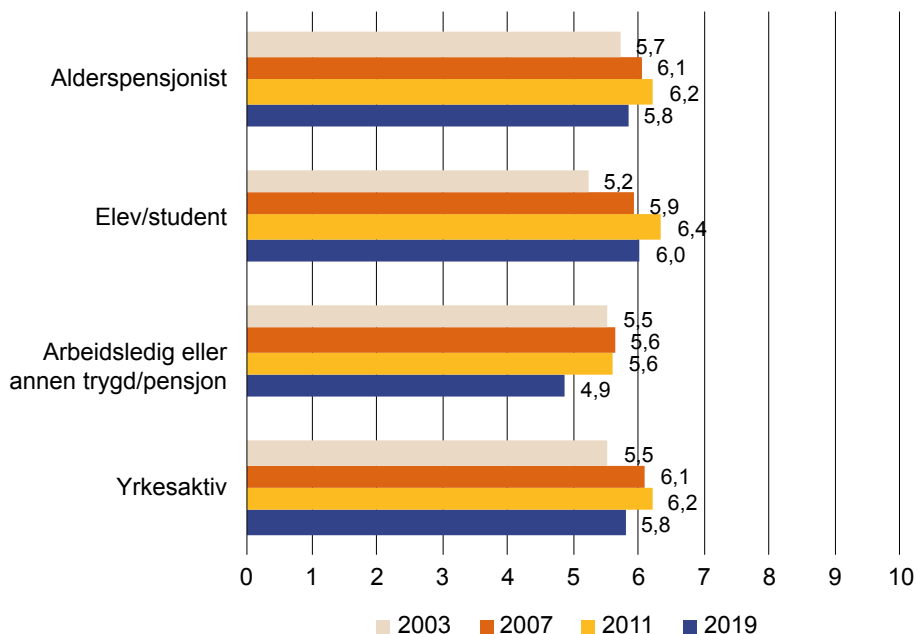

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 22 for detaljer.

Figur 14. Tillit til kommunestyret etter beskjeftigelse.
Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 23 for detaljer.

I figur 14 ser vi at utviklingen i den gjennomsnittlige tilliten til kommunestyret stort sett følger samme mønster uavhengig av hvilken beskjeftigelse eller arbeidsmarkedstilknytning gruppene har. Unntaket er de arbeidsledige og personer på annen trygd/pensjon som ikke har samme positive utvikling som de andre gruppene, men derimot stabil utvikling i tilliten til kommunestyret frem til 2011. Videre er det også gruppen med arbeidsledige og personer på annen trygd/pensjon som i størst grad mister tilliten i 2019. I 2019 har denne gruppen med arbeidsledige en tillitsskår på 4,9, hvilket er 0,9–1,1 skalaenheter mindre enn de andre gruppene. Forskjellene er signifikante.

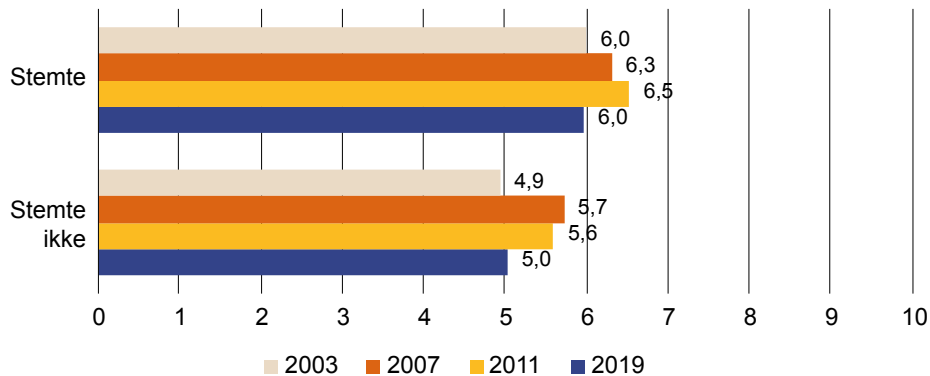
Tillit til ordfører

Ordføreren er en viktig person i lokalpolitikken både som en symbolfigur for hele kommunen og som en representant for et bestemt parti. Uansett hvilken rolle ordføreren oppfattes å ha, er vedkommende en aktør mange har en mening om. I lokalvalgundersøkelsene har det vært stilt spørsmål om innbyggernes tillit

til ordføreren der svarene ble gitt på en skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». De følgende figurer presenterer ulike befolkningsgruppers gjennomsnitt på denne skalaen.

Figur 15 viser at det i alle årene er en tydelig og signifikant forskjell mellom dem som deltar i valg, og sofaveligere i tilliten til ordføreren. De som stemmer ved valg, uttrykker i gjennomsnitt og i alle årene størst grad av tillit (6,0 versus 5,0 i 2019). Samtidig er tilliten til ordføreren i begge grupper signifikant lavere i 2019 enn i både 2011 og 2007, og i dag omtrent på samme nivå som i 2003. Det er verdt å nevne at ordføreren med all sannsynlighet vil ha størst tillit blant dem som støtter ordførerens parti, og disse inngår i gruppen som har stemt.

Figur 15. Tillit til ordføreren etter deltagelse ved kommunestyrevalget. Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10

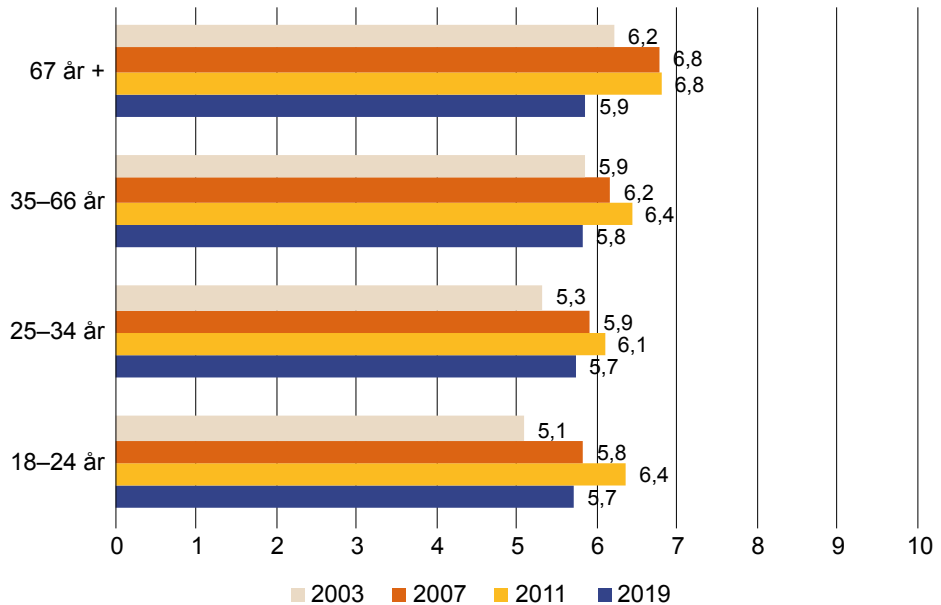
Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 16 for detaljer.

Det er i 2019 ingen signifikante forskjeller i ulike aldersgruppers tillit til ordføreren; tillitsskåren varierer fra 5,7 til 5,9 (figur 16). Dette til forskjell fra tidligere år hvor data tydelig indikerer at jo eldre man er, desto større tillit til ordføreren har man.

Som det videre ses i figur 16, er det for alle aldersgrupper en reduksjon i tillitsskåren i 2019, og det gjelder særlig den eldste aldersgruppen. Nedgangen er signifikant for de to eldste gruppene i forhold til både 2011 og 2007, mens nedgangen for den yngste gruppen bare er signifikant i forhold til 2011.

Figur 16. Tillit til ordføreren etter alder. Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10

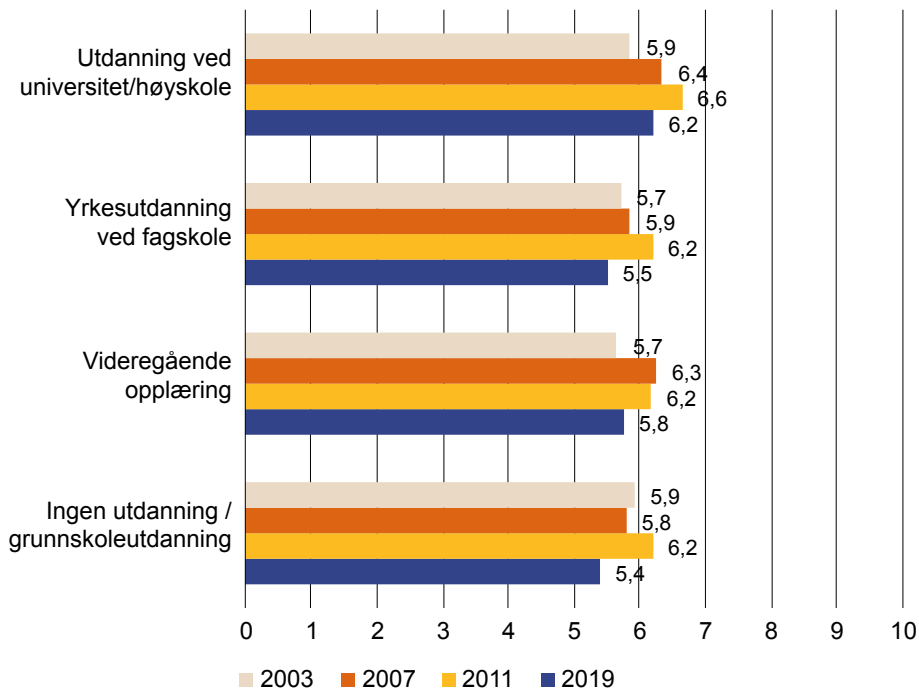
Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 17 for detaljer.

I figur 17 ser vi at frem til og med 2011 har utdanning bare i noen grad betydning for tilliten til ordføreren, og da ved at gruppen med utdanning ved universitet/høyskole skiller seg ut ved i gjennomsnitt å ha litt høyere tillit enn de andre gruppene. Det er imidlertid bare enkelte av disse forskjellene som er signifikante: universitet/høyskole versus videregående i 2011 og universitet/høyskole versus henholdsvis yrkesutdanning og ingen utdanning / grunnskoleutdanning i 2007. I 2019 har de med høyest utdanning (universitet/høyskole) signifikant høyere tillit til ordføreren enn dem med lavere utdanningsnivå. Personer med ingen utdanning / grunnskoleutdanning har lavest tillit til ordføreren tett fulgt av dem med yrkesutdanning (forskjellen mellom disse to gruppene er ikke signifikant).

Figur 17. Tillit til ordføreren etter utdanning.
Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10

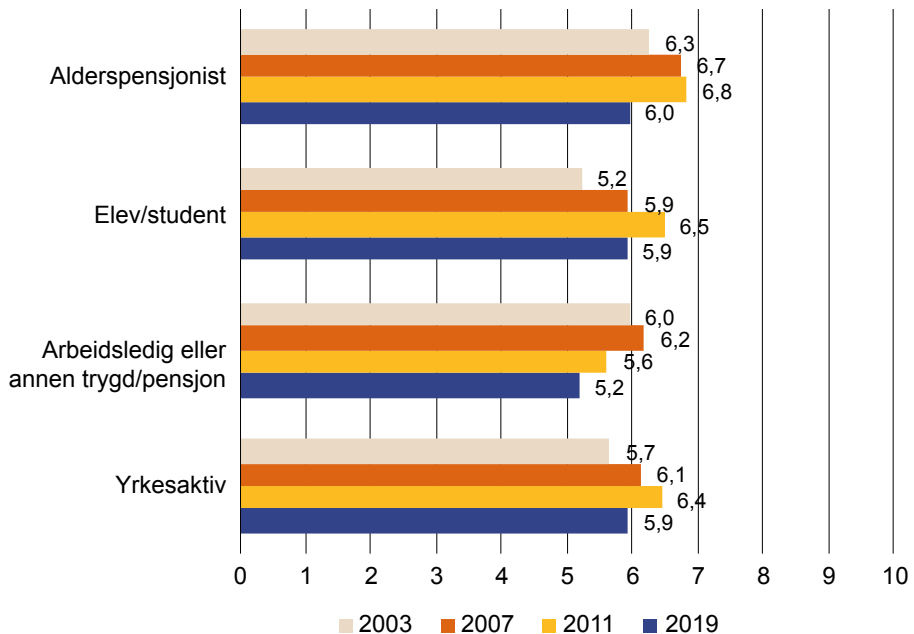
Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «Ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se Tabell 18 for detaljer.

Til slutt ser vi i figur 18 på variasjonen i tillit til ordføreren mellom befolkningsgrupper med ulik beskjeftigelse og tilknytning til arbeidsmarkedet. Tendensen over tid frem til 2011 er at gjennomsnittet i tilliten har økt i alle gruppene bortsett fra arbeidsledige og personer på annen trygd/pensjon. I 2019 har alderspensjonister og dessuten arbeidsledige og personer på annen trygd/pensjon signifikant lavere tillit til ordføreren sammenlignet med 2007, mens nivået for yrkesaktive og studenter i 2019 er på cirka samme nivå som i 2007. Alle grupper har i 2019 en signifikant nedgang i forhold til 2011 bortsett fra arbeidsledige og personer på annen trygd/pensjon. – Sistnevnte gruppe har imidlertid signifikant lavere tillit til ordføreren enn de andre gruppene i 2019 (forskjellene er 0,7–0,8 skalaenheter).

Figur 18. Tillit til ordføreren etter beskjeftigelse.
Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

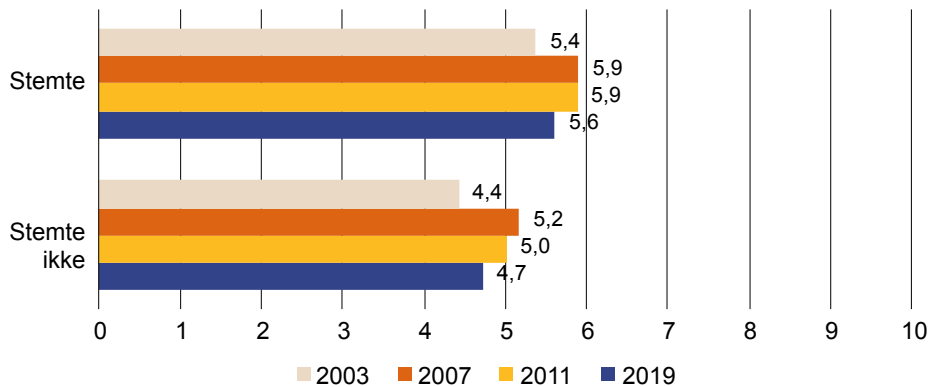
Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 19 for detaljer.

Tillit til lokalpolitikere

De følgende fire figurene viser folks tillit til lokalpolitikere målt på en skala fra 0 til 10, der svaret 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». Figurene presenterer igjen gjennomsnittet på denne skalaen for ulike befolkningsgrupper. Vi begynner med å se på variasjonen mellom dem som stemte og dem som ikke stemte ved kommunestyrevalget, i tilliten til lokalpolitikere, se figur 19.

Figur 19. Tillit til lokalpolitikere etter deltagelse ved kommunestyrevalget. Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10

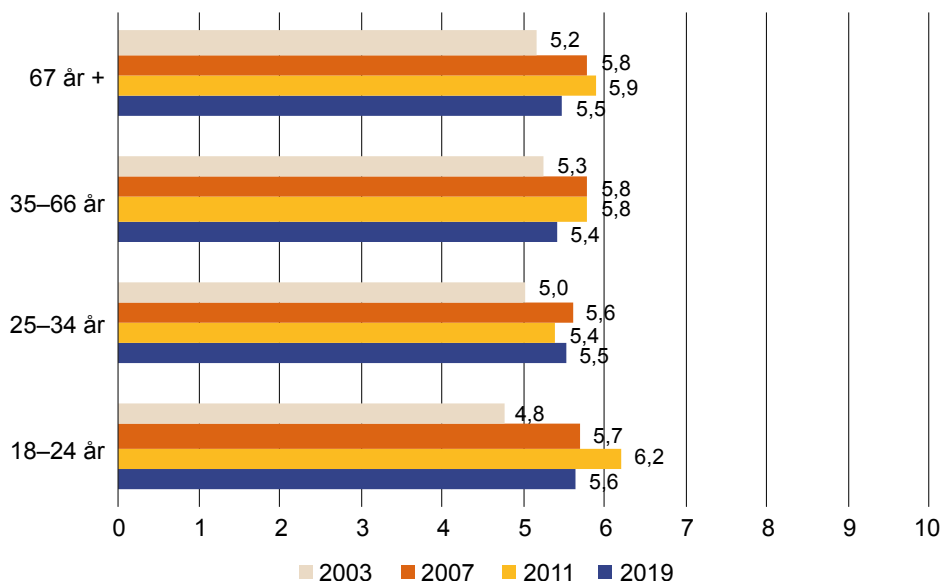
Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 12 for detaljer.

De som avgir stemme ved valg, utviser i gjennomsnitt høyere grad av tillit til lokalpolitikere enn det sofaavelgerne gjør, og forskjellen er signifikant i 2003, 2011 og 2019, men ikke i 2007. Mønsteret over tid er ganske likt for de to gruppene, idet tillitsskåren i 2019 for begge grupper er signifikant lavere enn i 2007. Reduksjonen i tilliten til lokalpolitikere fra 2011 til 2019 er imidlertid bare signifikant for dem som stemte ved kommunestyrevalget.

Figur 20. Tillit til lokalpolitikere etter aldersgruppe.
Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

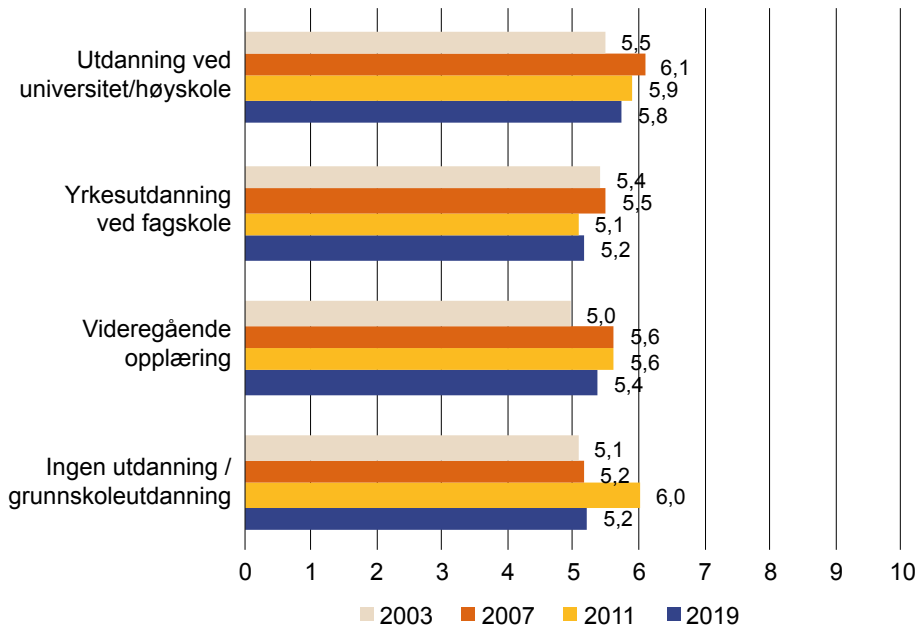
Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 13 for detaljer.

Når det gjelder ulike aldersgruppers tillit til lokalpolitikere, er forskjellene i 2019 ikke store, som det ses i figur 20. Tillitsskåren i alle aldersgrupper varierer mellom 5,4 og 5,6, og det er ingen signifikante forskjeller mellom gruppene. Videre ses det at det i de to eldste aldersgruppene er en nedgang i tillitsskåren fra 2011 og 2007 til 2019. De to yngste aldersgruppene har omtrent samme tillitsnivå i 2019 som i 2007.

Ser man på tillit til lokalpolitikere etter utdanning, figur 21, er hovedbildet i 2019 at de med høyest utdanning (universitet/høyskole) har signifikant høyere tillit til lokalpolitikere enn dem med lavere utdanning. Dette gjelder for alle årene bortsett fra i 2011 (se videre). Mønsteret over tid er forholdsvis likt for de ulike utdanningsgruppene, med unntak av dem med ingen utdanning / grunnskoleutdanning, som hadde en tydelig «topp» i tilliten til lokalpolitikere i 2011. Her kan vi imidlertid ikke utelukke at det er «alder» som slår inn, siden det til dels er en overlapp mellom den yngste alderskategorien (18–24 år) og gruppen med lavest utdanningsnivå. Som vi så i figur 20, hadde denne yngste gruppen klart høyest tillit til lokalpolitikere i 2011.

**Figur 21. Tillit til lokalpolitikere etter utdanning.
Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10**

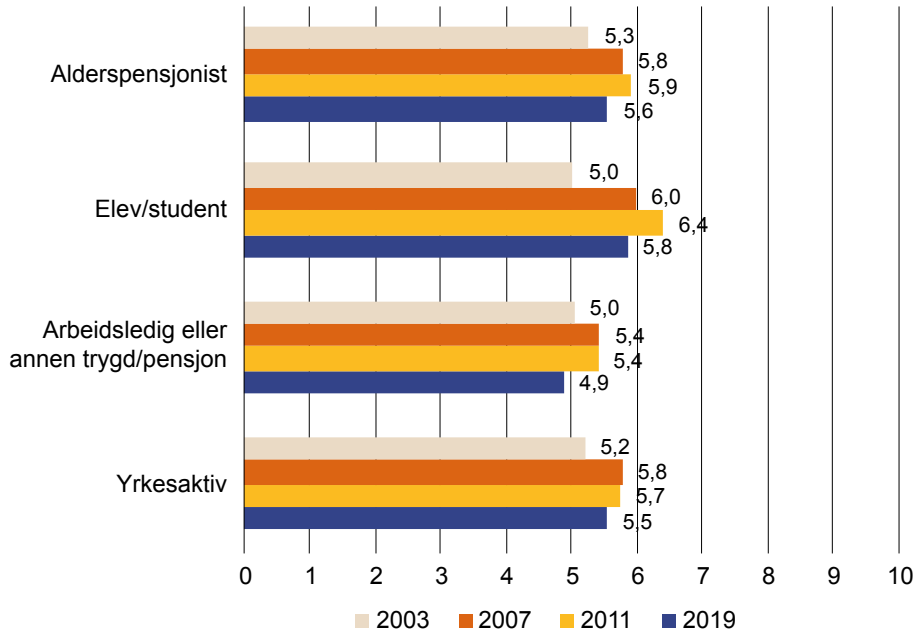
Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 14 for detaljer.

I figur 22 ser vi igjen at arbeidsledige og personer på annen trygd/pensjon skiller seg ut når det gjelder lokalpolitisk tillit; denne gangen tillit til lokalpolitikere. Mønsteret er det samme alle årene: Arbeidsledige og personer på annen trygd/pensjon har (stort sett signifikant) lavere tillit til lokalpolitikere enn de tre andre gruppene, og det er også den eneste gruppen som har lavere tillit enn midtkategorien i 2019 (4,9). Det er studentgruppen som generelt utviser størst tillit til lokalpolitikere (5,8 i 2019). Utviklingen over tid i tilliten til lokalpolitikere er ganske lik for alle gruppene, med en tillitsreduksjon fra 2007/2011 til 2019. Alle endringer er imidlertid ikke signifikante.

Figur 22. Tillit til lokalpolitikere etter beskjeftigelse.
Gjennomsnitt på en skala fra 0 til 10

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

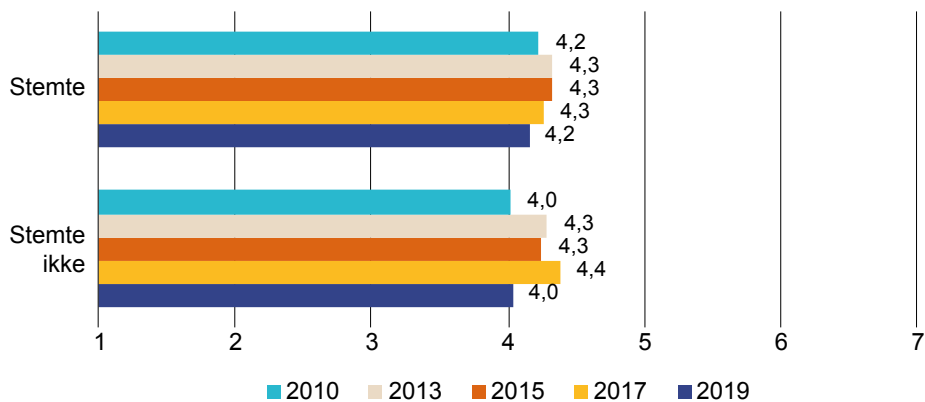
Se tabell 15 for detaljer.

I de neste to avsnittene zoomer vi inn på kommunepolitikere og undersøker i hvilken grad befolkningen har tillit til at politikerne arbeider for innbyggernes beste, og har tillit til deres kompetanse.

Tillit til kommunepolitikernes arbeidsintensjon

I Difis innbyggerundersøkelse, som er blitt gjennomført fem ganger i perioden 2010–2019, er respondentene blitt spurt om de har tillit til at kommunepolitikere arbeider for innbyggernes beste, noe vi her omtaler som tillit til *politikernes arbeidsintensjon*. De følgende fem figurene viser svarene på dette spørsmålet i ulike befolkningsgrupper beregnet som gjennomsnitt på en 1–7-skala der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit». 4 er midtkategori.

Figur 23. Tillit til at kommunepolitikerne arbejder for innbyggernes beste etter delttagelse i forrige kommunevalg. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 7

Gjennomsnitt er beregnet etter omkodning til en 1–7-skala, der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit». 4 er midtkategori.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste?

Kilde: Innbyggerundersøkelsen, Difi

Se tabell 4 for detaljer.

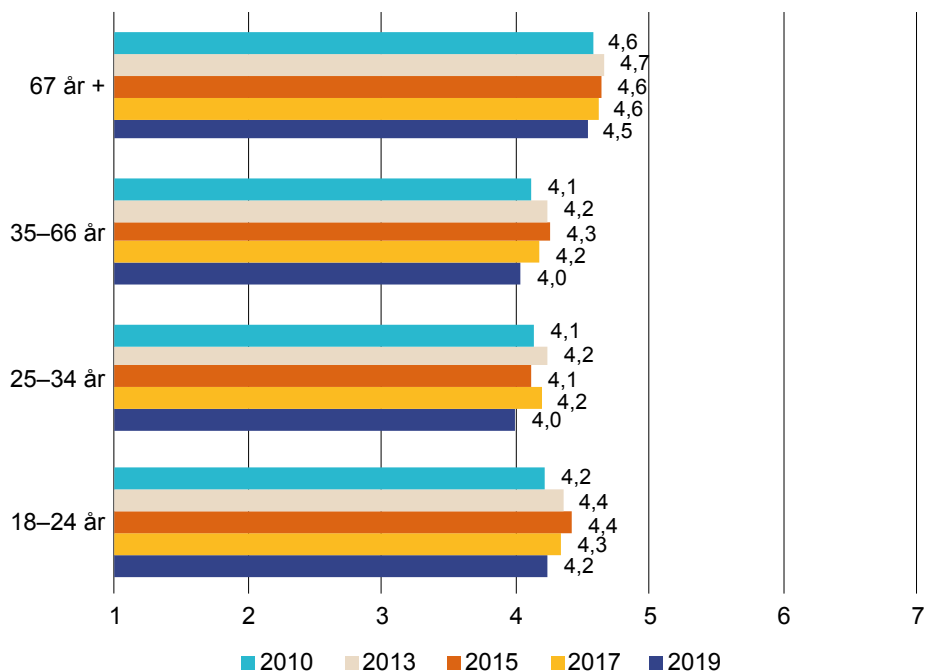
Figur 23 viser noe overraskende at det ikke er noen store forskjeller mellom folk som deltar i valg, og folk som blir hjemme på valgdagen, når det gjelder tilliten til at kommunepolitikere arbeider for innbyggernes beste. Det er imidlertid signifikante forskjeller mellom de to gruppene i både 2010, 2017 og 2019. I 2010 og 2019 er det dem som stemte ved siste kommunestyrevalg som har signifikant høyere tillit, mens det i 2017 er dem som ikke stemte som har signifikant høyest tillit. Videre kan det noteres at nedgangen i tillit til politikernes arbeidsintensjon blant dem som ikke stemte, reduseres signifikant fra 2017 til 2019. Tilsvarende nedgang i tilliten for dem som stemte er ikke signifikant.

Disse resultatene i figur 23 avviker noe fra rapportens andre analyser av hvordan lokalpolitisk tillit varierer med delttagelse i valg basert på data fra lokalvalgundersøkelsene. Dels indikerer figur 13 at det ikke er vesentlige, men allikevel signifikante forskjeller mellom de to gruppene, og dels at de som ikke stemte i 2017, utviser litt større politisk tillit enn dem som stemte. Det kan virke pussig og kan skyldes flere ting. Først og fremst kan det skyldes den måten politisk tillit her måles på, som kan sies å vedrøre kommunepolitikernes mer grunnleggende moral og arbeidsetikk – det menneskelige aspektet – fremfor for eksempel tillit til politikernes formelle kompetanse, som er noe ganske annet. Det er ikke uvanlig at ulike måter å måle politisk tillit på også slår ulikt ut. Det handler om ulike aspekter ved tilliten. For det andre kan det skyldes at «stemte

ikke» i Difi-undersøkelsene inkluderer dem som ikke har stemmerett, mens dette ikke er tilfellet i lokalvalgundersøkelsene. For det tredje kan det skyldes at de to undersøkelsene i ulik grad har lyktes med å rekruttere lavtillitsvelgere i sine utvalg.

Ser man på ulike aldersgruppers tillit til at kommunepolitikere arbeider for innbyggernes beste (arbeidsintensjon) i figur 24, er det tydelig at de eldste utmerker seg ved generelt å uttrykke større tillit (4,5–4,7) enn de tre andre og yngre aldersgrupper. Forskjellene er ikke spesielt store, men de er signifikante alle årene. Videre ses det at de yngste (18–24 år) i gjennomsnitt har noe større tillit enn de to midtkategoriene alle årene, men her er forskjellene bare delvis signifikante.¹²

Figur 24. Tillit til at kommunepolitikere arbeider for innbyggernes beste etter alder. Gjennomsnitt på en skala 1–7

Gjennomsnitt er beregnet etter omkodning til en 1–7 skala, der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «Svært stor tillit», 4 er midtkategori.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikere arbeider for innbyggernes beste?

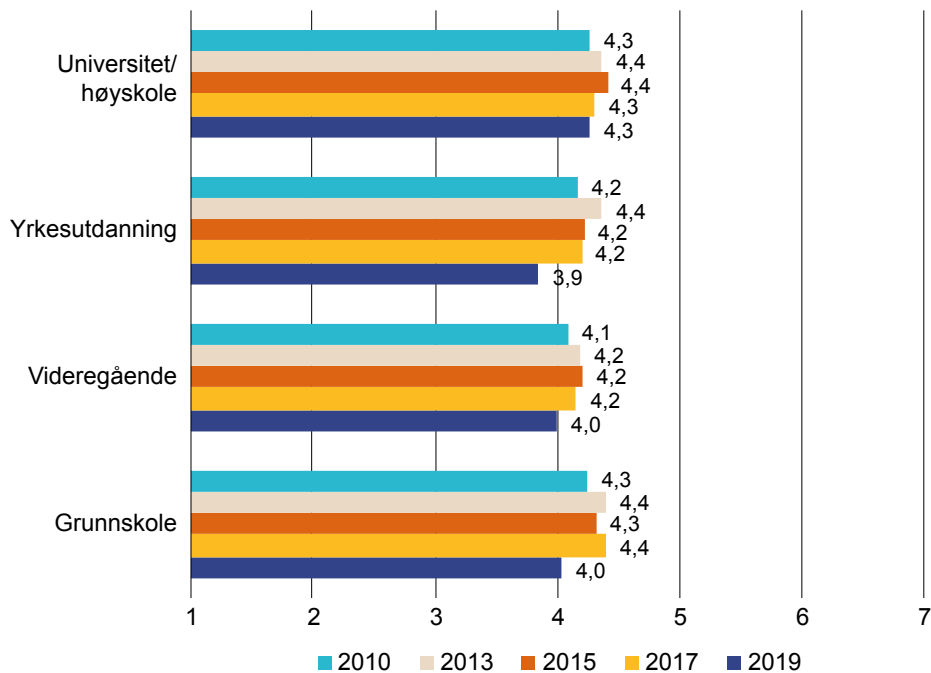
Kilde: Innbyggerundersøkelsen, Difi

Se Tabell 5 for detaljer.

¹² Forskjellen mellom 18–24 år og 25–34 år er kun signifikant i 2015, mens forskjellen mellom 18–24 år og 35–66 år er signifikant i 2013, 2015 og 2017.

Når det gjelder betydningen av utdanning for tilliten til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste, er det i perioden 2010–2017 forholdsvis liten forskjell mellom de ulike utdanningsgruppene (figur 25). Stabiliteten i tilliten til politikernes arbeidsintensjon innad i gruppene er også ganske markant i denne perioden. Men så skjer det noe i 2019: De med høyest utdanningsnivå fastholder tillitsnivået fra 2017 (4,3), mens tilliten i de tre andre gruppene med lavere utdanning reduseres signifikant til 3,9/4,0. Det er ikke signifikante forskjeller mellom de tre gruppene med lavest utdanningsnivå, men de har alle signifikant lavere tillit til at kommunepolitikere arbeider for innbyggernes beste, sammenlignet med dem med utdanning fra universitet/høyskole.

Figur 25. Tillit til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste etter utdanning. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 7

Gjennomsnitt er beregnet etter omkodning til en 1–7-skala, der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit», 4 er midtkategori.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste?

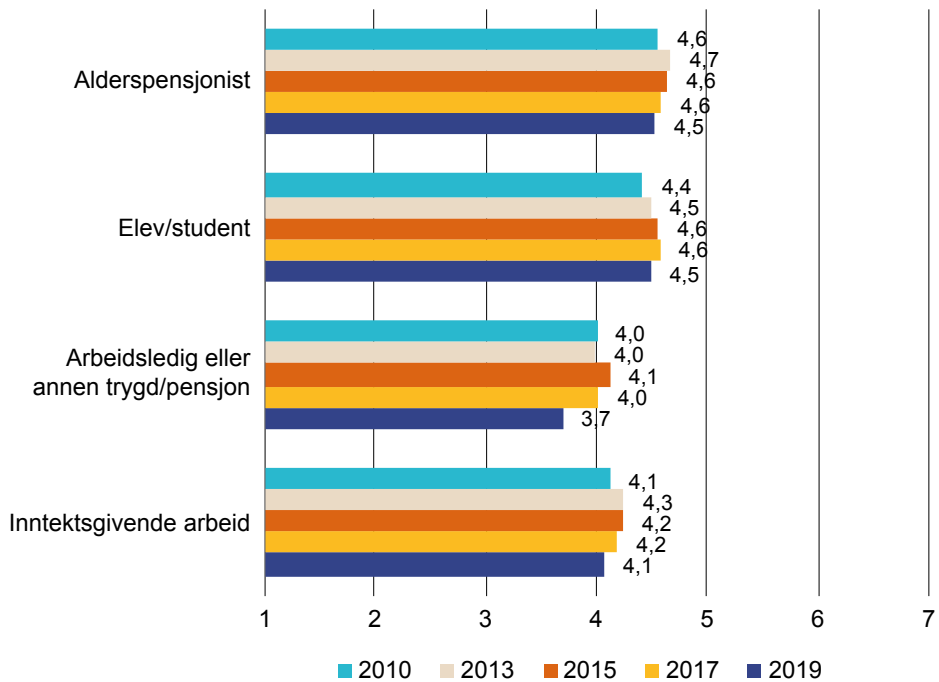
Kilde: Innbyggerundersøkelsen, Difi

Se tabell 6 for detaljer.

Videre ser vi nærmere på forskjeller i tilliten til at kommunepolitikere arbeider for innbyggernes beste mellom befolkningsgrupper som har ulik beskjeftigelse og tilknytning til arbeidsmarkedet (figur 26). Igjen er det særlig de arbeidsledige

og personer på annen trygd/pensjon som skiller seg ut ved i gjennomsnitt å uttrykke lavest grad av tillit (3,7 i 2019). Dette i kontrast til spesielt alderspensjonister og studenter som i alle årene utviser størst grad av tillit (4,5 i 2019). Forskjellene er signifikante. Når det gjelder folk med inntektsgivende arbeid, hadde de frem til 2017 bare litt, men signifikant høyere tillit til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste, enn arbeidsledige og personer på annen trygd/pensjon. Forskjellen i 2019 er imidlertid økt betraktelig sammenlignet med tidligere år, noe som skyldes at nedgangen i de arbeidslediges tillit er større enn i de andre gruppene.

Figur 26. Tillit til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste etter beskjeftigelse. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 7

Gjennomsnitt er beregnet etter omkodning til en 1–7-skala, der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit», 4 er midtkategori.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste?

Kilde: Innbyggerundersøkelsen, Difi

Se tabell 7 for detaljer.

I de neste to figurene, figur 27 og figur 28, vises det hvordan og i hvilken grad tillit til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste, varierer med landbakgrunn.

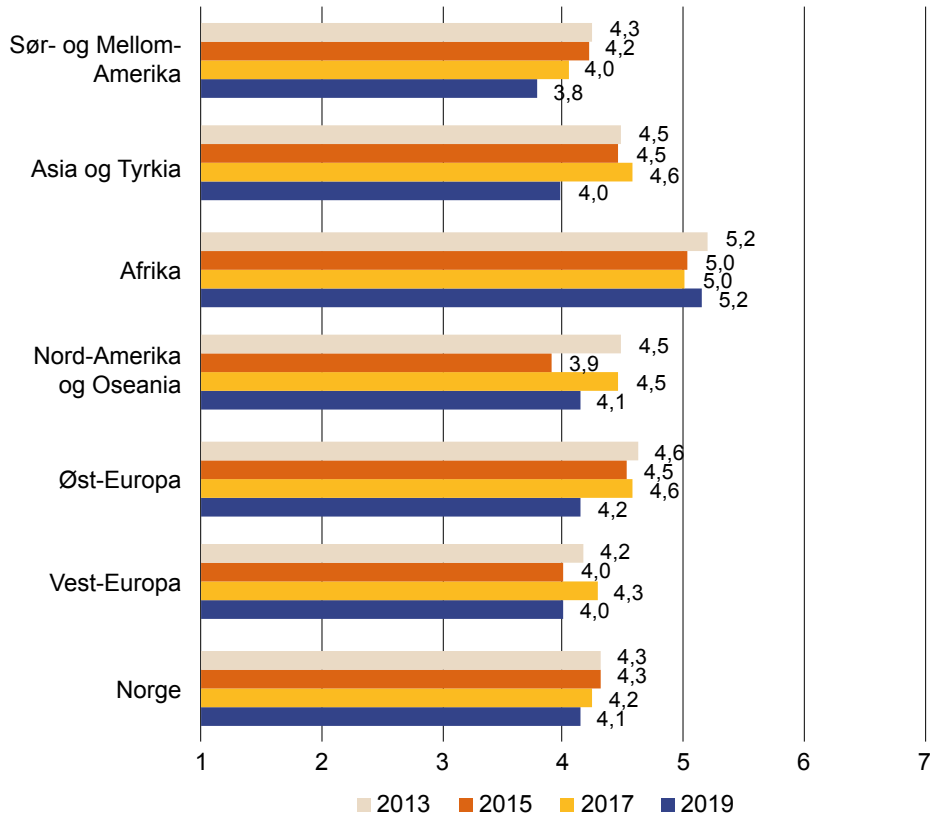
Det er som tidligere nevnt få undersøkelser som muliggjør å si noe om lokalpolitisk tillit blant folk med ulik landbakgrunn. Med Difis innbyggerundersøkelse er det imidlertid mulig å sammenligne folks tillit til kommunepolitikernes arbeidsintensjon etter hvor de er født i verden (figur 27). Frem til 2017 er hovedtendensen at spesielt norskboende som er født i Afrika, men også i Asia & Tyrkia, Nord-Amerika & Oseania og Øst-Europa er de gruppene som utviser størst tillit, og signifikant større tillit enn folk født i Norge og Vest-Europa, slik tillit her er målt.¹³

I 2019 skjer det imidlertid en negativ endring i alle grupper unntatt «Afrika», slik at nivået for tilliten til kommunepolitikernes arbeidsintensjon mellom folk født i ulike land varierer mindre enn tidligere og er ganske lik tilliten til norskfødte (4,0–4,1).¹⁴ Norskfødte er den gruppen som har minst, men fortsatt signifikant endring i tilliten fra 2017 til 2019. Personer født i Afrika har i motsetning til de andre gruppene en positiv utvikling i tilliten fra 2017 til 2019 og har signifikant høyest tillitsskår (5,2).

13 Forskjellen mellom henholdsvis Norge og Nord-Amerika & Oseania og mellom Vest-Europa og Nord-Amerika & Oseania i 2017 er imidlertid ikke signifikant.

14 Personer født i Sør- og Mellom-Amerika har noe lavere tillitsskår (3,8) enn de andre gruppene i 2019, men forskjellene er ikke signifikante (kan skyldes lite antall observasjoner), se tabell 8.

Figur 27. Tillit til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste etter fødested. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 7

Gjennomsnitt er beregnet etter omkodning til en 1–7-skala, der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit», 4 er midtkategori.

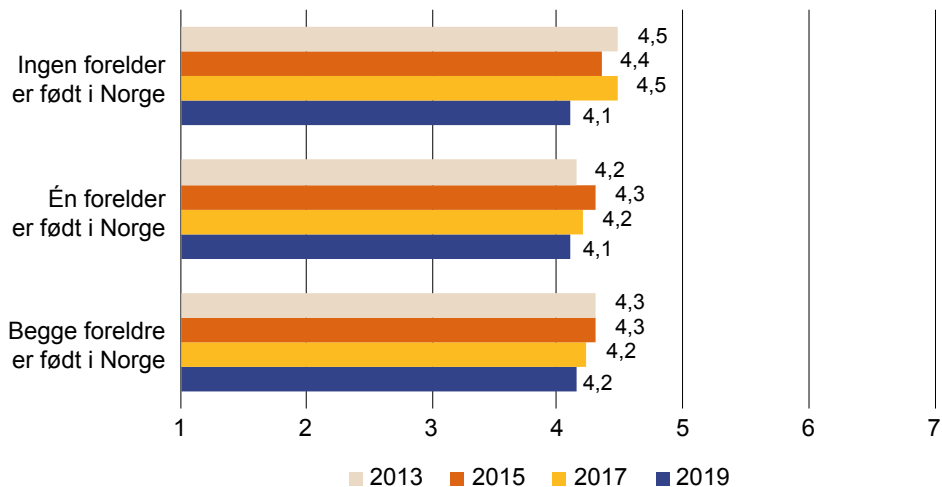
Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste?

Kilde: Innbyggerundersøkelsen, Difi

Se Tabell 8 for detaljer.

Figur 28 støtter opp om resultatet i figur 27, idet figuren indikerer at landbakgrunn – her målt ved foreldrenes fødested – får mindre betydning for tilliten til kommunepolitikernes arbeidsintensjon: I 2019 er det nemlig ingen signifikante forskjeller i tilliten mellom personer hvor begge foreldre er født i Norge, én forelder født i Norge eller ingen forelder født i Norge. Dette står i motsetning til i 2013 og 2017, hvor personer som har to utenlandskfødte foreldre, i gjennomsnitt hadde høyere tillit (4,4–4,5) til at kommunepolitikere arbeider for innbyggernes beste, sammenlignet med personer hvor den ene eller begge foreldrene er født i Norge (4,2–4,3). Det er bare i 2015 at disse forskjellene *ikke* er signifikante.

Figur 28. Tillit til at kommunepolitikerne arbejder for innbyggernes beste etter foreldres fødested. Gjennomsnitt på en skala fra 1 til 7

Gjennomsnitt er beregnet etter omkodning til en 1–7-skala, der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit», 4 er midtkategori.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste?

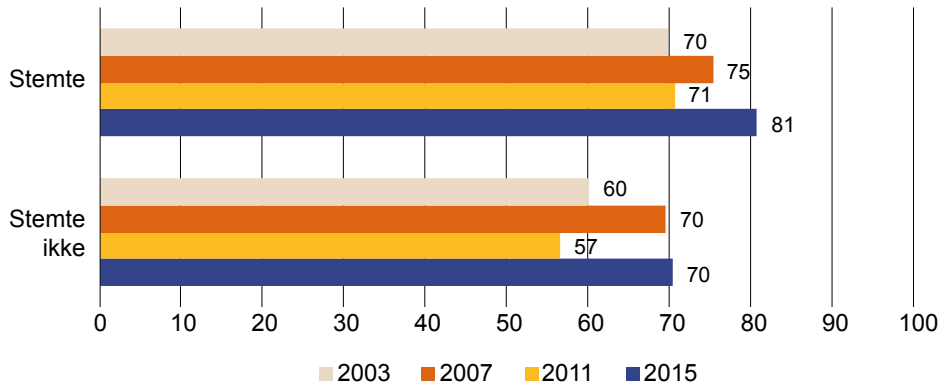
Kilde: Innbyggerundersøkelsen, Difi

Se tabell 9 for detaljer.

Tillit til kommunepolitikernes kompetanse

Folks vurdering av kommunepolitikeres kompetanse er en annen indikator som brukes for å si noe om folks lokalpolitiske tillit. I lokalvalgundersøkelsene 2003–2015 ble respondentene spurt om hvor enig eller uenig de er i at «de fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør». De følgende figurer presenterer prosentandelene som svarer enig (helt eller nokså enig) i ulike befolkningsgrupper. Vi begynner igjen med å se på forskjeller mellom dem som stemte og dem som ikke stemte ved kommunestyrevalget, figur 29.

Figur 29. De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter deltagelse ved kommunestyrevalget. Prosent

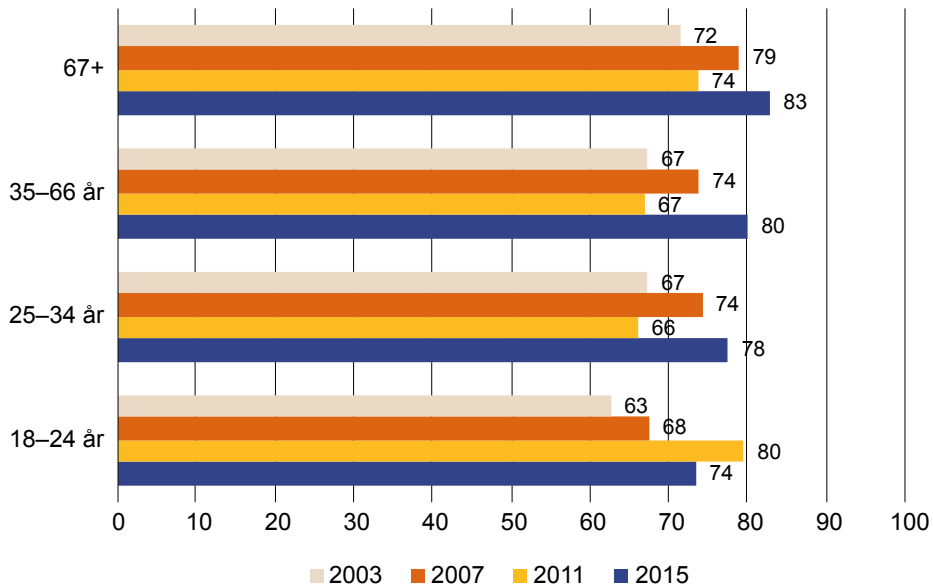

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se Tabell 29 for detaljer.

Det er åpenbart forskjeller i hvordan de som stemte, og de som ikke stemte, vurderer kompetansen til de folkevalgte i sin kommune. I alle årene uttrykker en signifikant større andel av dem som deltok i valget, at de er enig i at de fleste folkevalgte i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør. Nivået på denne andelen varierer innad i de to gruppene, men utviklingen over tid følger samme mønster i de to gruppene: litt opp og ned med høyest andel i 2015, med henholdsvis 81 og 70 prosent (stemte / stemte ikke).

Figur 30. De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter alder. Prosent

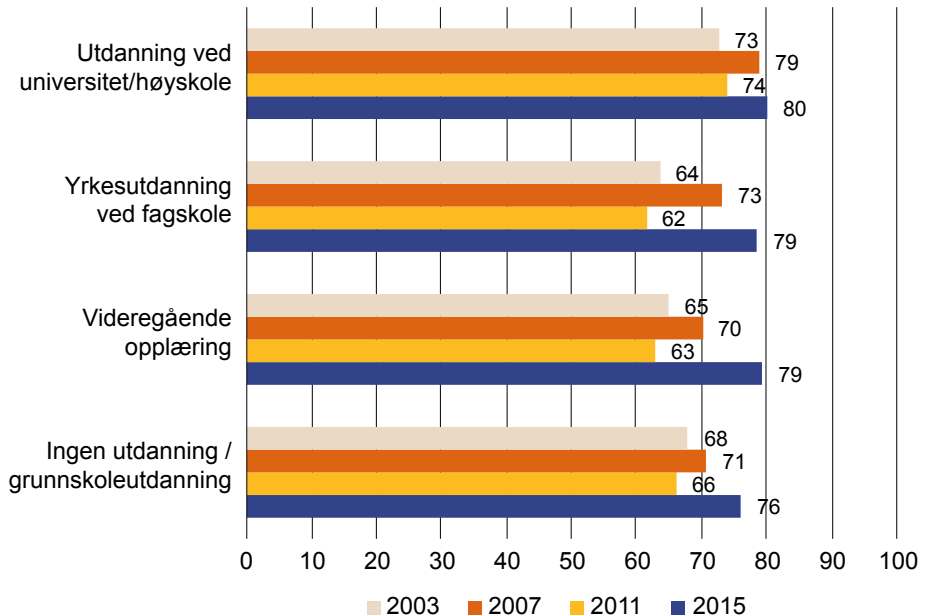

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene
Se tabell 30 for detaljer.

Det generelle bildet når man ser på ulike aldersgruppers syn på lokalpolitikernes kompetanse (figur 30), er at andelen som sier seg helt eller nokså enig i at «de fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør», øker med stigende alder, slik at de på 67+ i størst grad uttrykker et positivt syn. Et unntak fra dette generelle bildet er 2011, der den yngste aldersgruppen, 18–24 år, gjør et kraftig hopp og er den gruppen som klart uttrykker størst tiltro til lokalpolitikernes kompetanse. I 2015 er det imidlertid bare forskjellen mellom den eldste og den yngste aldersgruppen som er signifikant.

Når det gjelder betydningen av utdanning for vurderingen av folkevalgtes kompetanse, er utviklingstrekkene over tid ganske like innad i de ulike gruppene: litt opp og ned, som det ses i figur 31. Samtidig synes det som at nivået på andelen som er enig i at de fleste folkevalgte i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør, har nærmet seg samme nivå på rundt eller rett under 80 prosent i 2015. Forskjellene i 2015 mellom dem uten utdanning / med grunnskoleutdanning og de andre utdanningsgruppene er *ikke* signifikante.

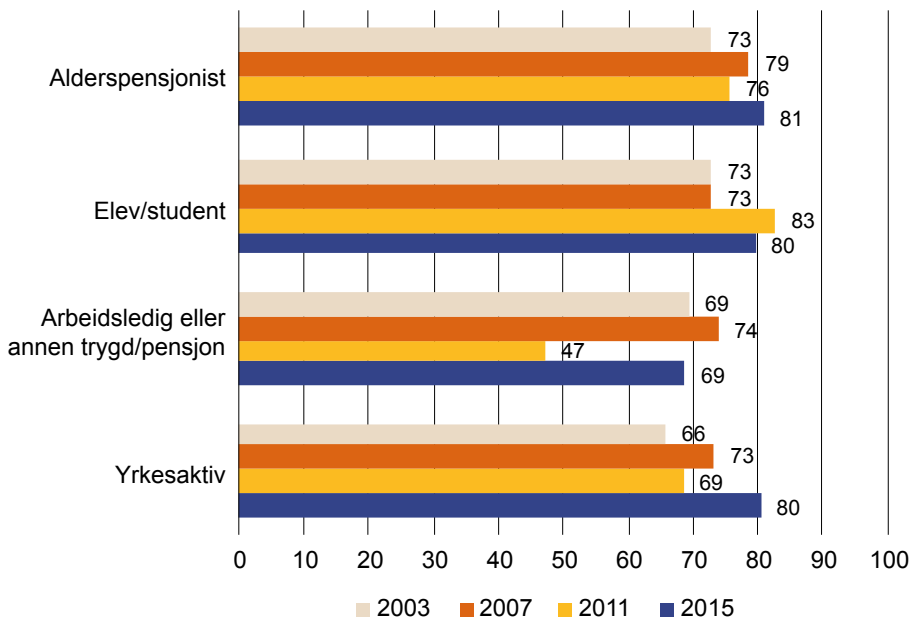
Figur 31. De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter utdanning. Prosent

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene
Se Tabell 31 for detaljer.

I figur 32 ser vi igjen at arbeidsledige og personer på annen trygd/pensjon særlig i 2011, men også i 2015, skiller seg noe negativt ut når det gjelder politisk tillit, her målt ved deres syn på lokalpolitikeres kompetanse. I 2015 er andelen som er enig i at de fleste folkevalgte er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør, 69 prosent, mens tilsvarende andel i de andre gruppene er 80–81 prosent. At det bare er forskjellene mellom arbeidsledige eller annen trygd/pensjon og henholdsvis yrkesaktive og alderspensjonister som er signifikante, og ikke mellom arbeidsledige eller annen trygd/pensjon og studenter, kan muligvis skyldes det relativt lave antallet observasjoner i de to sistnevnte gruppene (se tabell 32).

Figur 32. De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter beskjeftigelse. Prosent

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene
Se tabell 32 for detaljer.

Oppsummering

I de ovenstående analysene har vi sett både på utvikling over tid og på forskjeller mellom grupper i tilliten til ulike demokratiske og politiske institusjoner og aktører på lokalt nivå. Det underliggende spørsmålet har vært i hvilken grad og på hvilken måte befolkningens tillit til lokaldemokratiet er sosialt lagdelt. Det er mange nyanser og detaljer i de empiriske analysene som man kan hefte seg ved, men noen overordnede trekk synes å skille seg ut.

For det første er det i 2019 generelt en reduksjon i tillitsnivået i alle befolkningsgrupper når man sammenligner med 2011 og i noen grad også i forhold til 2007-nivået. Samtidig er tillitsnivået i 2019 sjelden så lavt som i 2003. Dette gjelder for tilliten til *alle* politiske og demokratiske institusjoner og aktører på lokalt nivå som er undersøkt.

Når det gjelder den politiske tillitens sosiale lagdeling, er det overordnede mønsteret at de som ikke stemmer ved valg, personer med lavere utdanning samt

arbeidsledige og personer på annen trygd/pensjon, skiller seg ut som grupper med noe lavere tillit til lokaldemokratiet. Vi finner mindre forskjeller etter alder.

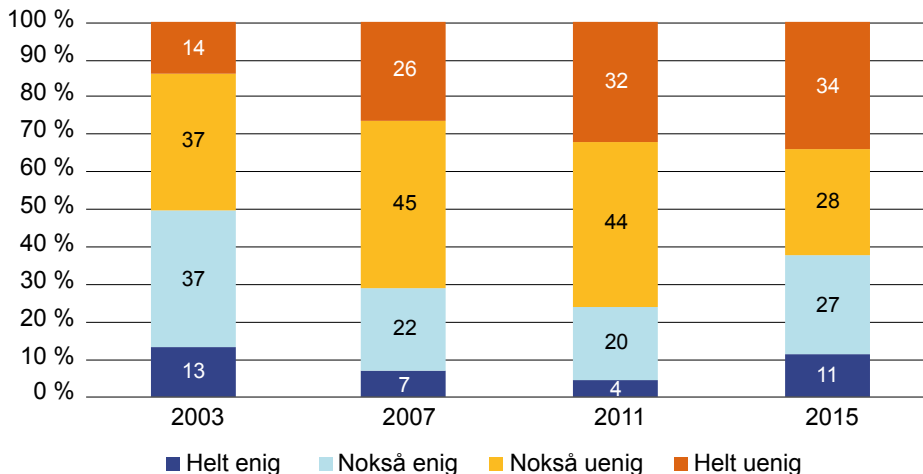
Når det gjelder betydningen av landbakgrunn for lokalpolitisk tillit, er data-grunnlaget vi har for å si noe om dette, begrenset til Difis innbyggerundersøkelse (2013–2019). Disse dataene viser at frem til 2017 var hovedtendensen at grupper som er født utenfor Norge og Vest-Europa, ofte har noe høyere tillit til kommunepolitikernes arbeidsintensjon enn personer som er født i Norge og Vest-Europa. Disse forskjellene har imidlertid blitt mindre over tid, og i 2019 er det blant annet ingen signifikante forskjeller i tilliten mellom personer hvor begge foreldre er født i Norge, én forelder født i Norge eller ingen foreldre født i Norge. Når man videre ser på tillit ut fra respondentens fødeland, skjer det i 2019 en negativ endring i tilliten i alle grupper unntatt i gruppen av personer som er født i Afrika, slik at nivået for tilliten til kommunepolitikernes arbeidsintensjon blant folk født i ulike land varierer mindre enn tidligere og er ganske lik tilliten til norskfødte. Personer født i Afrika har i motsetning til de andre gruppene en positiv utvikling i tilliten fra 2017 til 2019, og har signifikant høyest tillitsskår i 2019.

Lokalpolitisk selvtilit – forstår folk kommunepolitikken?

Så langt har vi fra ulike vinkler belyst befolkningens tillit til lokale politiske og demokratiske institusjoner og aktører. I dette avsnittet retter vi blikket mot en annen form for politisk tillit, nemlig hvorvidt befolkningen mener seg kvalifisert til å forstå hva lokalpolitikk handler om, såkalt politisk selvtilit. Dette handler om å belyse hvordan nordmenn vurderer sin egen kompetanse når det gjelder lokalpolitikk. Lokalvalgundersøkelsene har stilt spørsmål om dette i perioden 2003–2015.

I figur 33 ser vi på det generelle bildet av hvor enig eller uenig befolkningen er i utsagnet «Kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om».

Figur 33. Kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om. Prosent

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

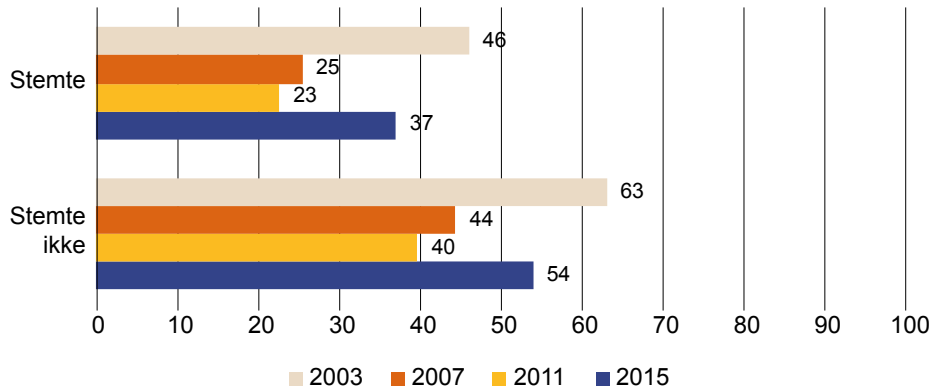
Se tabell 33 for detaljer.

Av figur 33 ser vi at den gruppen som svarer «helt enig», og som dermed er den gruppen som tilkjenner å i minst grad forstå kommunepolitikken, utgjør rundt 10 prosent, mens den gruppen som uttrykker mest lokalpolitisk selvtillit, er noe større og økende over tid (34 prosent i 2015). Når det er sagt, er bildet sammensatt i den forstand at andelen av befolkningen som sier seg «nokså eller helt enig» i at «kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om», reduseres med 14 prosentpoeng fra 76 prosent i 2011 til 62 prosent i 2015. Tilsvarende øker andelen som helt eller i noen grad uttrykker lavere lokalpolitisk selvtillit, slik det her er målt.

Dersom man uttrykker lav politisk selvtillit, er det nærliggende å forvente at man også har lettere for å «melde seg ut» og ikke delta i det politiske systemet.¹⁵ Figur 34 viser at det er en tendens til at de som ikke stemmer ved kommunestyrevalg, utviser lavere lokalpolitisk selvtillit enn dem som stemmer. Forskjellen mellom de to gruppene er signifikante alle årene.

¹⁵ Vi vil her legge til et forbehold om at det imidlertid ikke er opplagt at årsaksretningen går fra lokalpolitisk selvtillit til stemmegivning. Det kan innvendes at det motsatte også kan være tilfellet – nemlig at det å delta i valg påvirker den lokalpolitiske selvtilliten. En person som bestemmer seg for å stemme ved kommunestyrevalget, vil gjerne oppsøke informasjon og dermed øke sin politiske kunnskap, som igjen vil kunne påvirke ens tro på egen politisk forståelse.

Figur 34. Kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter deltagelse ved kommunestyrevalget. Prosent

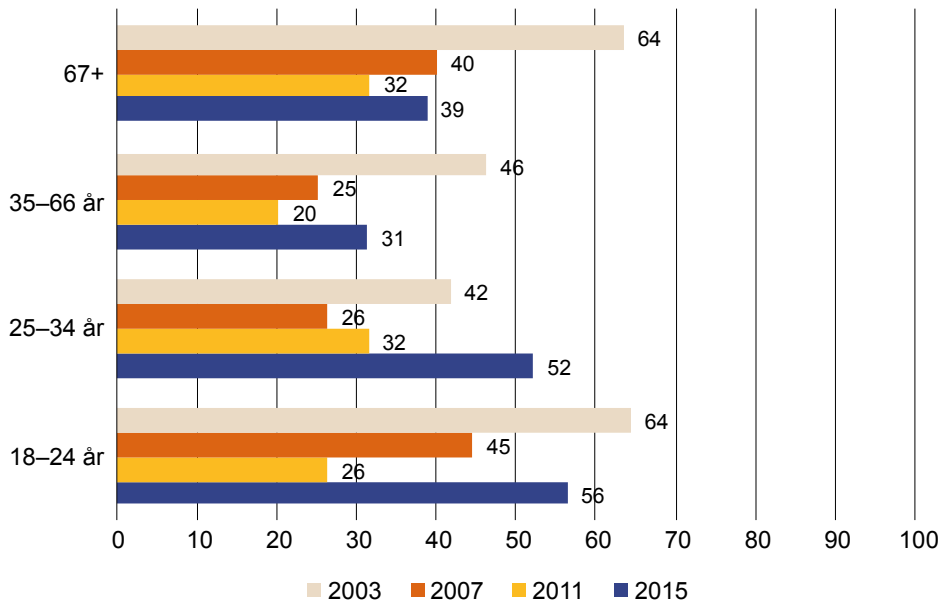

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se tabell 34 for detaljer.

Forskjellene mellom ulike aldersgruppers lokalpolitiske selvtillit er mindre entydige (figur 35). Ser man på 2015, viser figuren at de yngre og særlig den aller yngste gruppen i størst grad synes at kommunepolitikken er innviklet og vanskelig å forstå. De godt voksne og middelaldrende uttrykker derimot mest lokalpolitisk selvtillit. Ellers kan det bemerkes at 2011 igjen ser ut til å være et spesielt år for særlig de yngste, idet de her uttrykker usedvanlig stor grad av lokalpolitisk selvtillit.

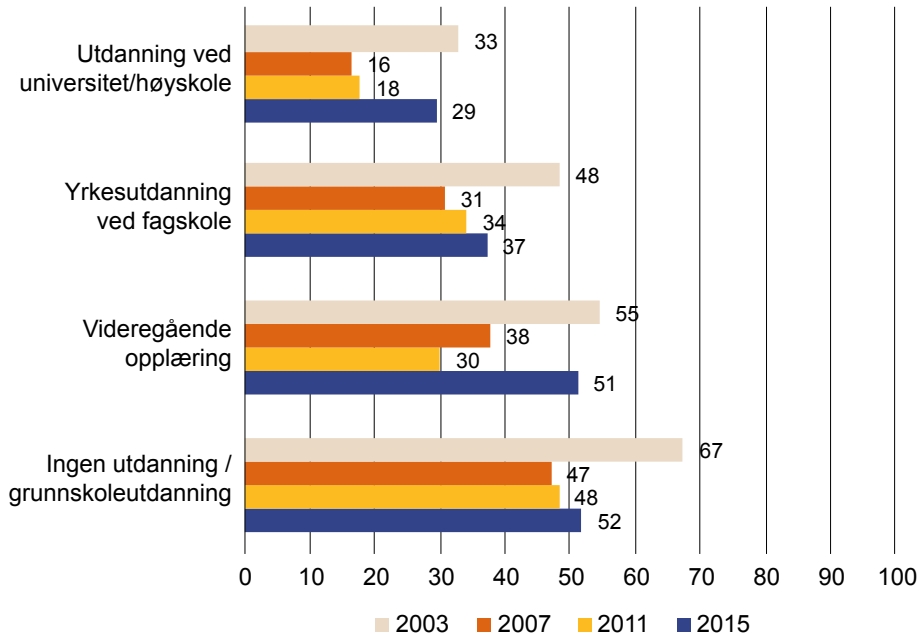
Figur 35. Kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter alder. Prosent

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene
Se tabell 35 for detaljer.

Ikke overraskende ser det ut til at utdanning har en positiv sammenheng med lokalpolitisk selvtillit. De med utdanning ved universitet/høyskole er den gruppen som i alle årene i minst grad sier seg enig i at «kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om» (figur 36). Med andre ord, de med høyest utdanning uttrykker størst grad av lokalpolitisk tillit.

Figur 36. Kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter utdanning. Prosent

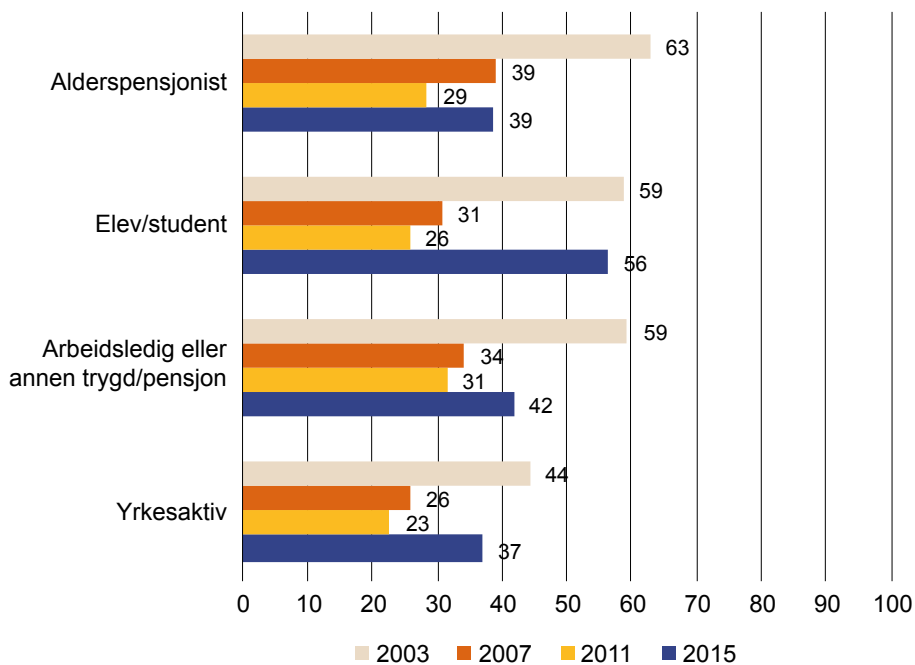
Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Se Tabell 36 for detaljer.

Når det gjelder lokalpolitisk selvtillit blant personer med ulik beskjeftigelse og tilknytning til arbeidsmarkedet, er bildet mindre entydig. Yrkesaktive ser ut til å i størst grad være uenig i at kommunepolitikken er innviklet og vanskelig å forstå (figur 37), men alle forskjellene mellom de yrkesaktive og hver av de andre kategoriene er ikke signifikante.¹⁶ Ser man spesielt på elev/student-kategorien i 2015, utviser denne gruppen signifikant mindre lokalpolitisk selvtillit enn hver av de andre kategoriene.

¹⁶ Følgende forskjeller er signifikante: 2015: arbeidsledige–studenter, yrkesaktive–studenter, alderspensjonister–studenter. 2007: yrkesaktive–arbeidsledige, yrkesaktive–alderspensjonister. 2003: yrkesaktive–arbeidsledige, yrkesaktive–studenter, yrkesaktive–alderspensjonister.

Figur 37. Kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter beskjeftigelse. Prosent

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene
Se tabell 37 for detaljer.

Avsluttende drøftelse – lokaldemokratiets tillit og legitimitet

Signe Bock Seggaard og Atle Haugsgjerd

I denne rapporten har vi studert befolkningens tillit til det norske lokaldemokratiet over tid, og vi har sammenlignet tillitsnivåer mellom ulike befolkningsgrupper. Som vist og diskutert i kunnskapsstatusen (kapittel 2) betraktes politisk tillit som et sentralt aspekt ved velgeres legitimitetsvurderinger av det politiske systemet. En vanlig forståelse av begrepet «politisk tillit» er at det handler om i hvilken grad politikken virkemåte svarer til velgernes ønsker og forventninger (Hetherington 2005; Miller 1974). Forskning på politisk tillit har imidlertid lagt stor vekt på betydningen av å skille mellom ulike deler av det politiske systemet som befolkningen kan ha mer eller mindre tillit til – fra de grunnleggende verdiene det politiske styresettet er basert på, til konkrete politiske institusjoner og myndighetspersoner (Norris 1999). At velgere har lav tillit til politiske enkeltaktører, som er et relativt vanlig fenomen, er ikke nødvendigvis et alvorlig sykdomstegn for demokratiske styresett. Hvis objektet for mistillit derimot er sentrale politiske institusjoner eller de grunnleggende prinsippene som det politiske systemet styres etter, kan konsekvensene av lav tillit være mer alvorlige.

I denne rapporten har vi studert tillit til politikere og enkelte politiske institusjoner i det norske lokaldemokratiet. Det har sammenheng med at tidligere forskning har vist at tilliten til og oppslutningen om de grunnleggende demokratiske spillereglene i Norge gjennomgående er høy. Her er det altså lite variasjon å studere. Analysene i denne rapporten viser at også politikere og institusjoner i det norske lokaldemokratiet nyter stor grad av tillit i befolkningen. Ser man på de gjennomsnittlige *nivåene* av tillit til både politikere og institusjoner, er disse svært høye i en internasjonal sammenheng. At tilliten ikke er «fullkommen» i et samfunn – altså at det finnes en grad av mistillit til politikken aktører og institusjoner – er dessuten ikke nødvendigvis negativt for representative styresett. Mistillit kan også innebære evne til kritisk vurdering og sunn skepsis overfor politikere og myndigheter. Samtidig kan det fremheves at demokratiet er en styreform som nettopp er bygd for å håndtere konflikt, uenighet og dermed også en viss grad av mistillit.

Denne positive hovedkonklusjonen i denne rapporten betyr likevel ikke at det norske lokaldemokratiet er uten politiske tillitsutfordringer. For det første viser resultatene en viss negativ endring i tillit for befolkningen som helhet de siste årene. Tillitsnivåene i 2019 er lavere enn i det spesielle året 2011, men er på omtrent det samme nivået som i 2007. For det andre skiller enkelte befolkningsgrupper seg ut med systematisk lavere tillit enn befolkningen ellers. Disse forskjellene er imidlertid ofte relativt små, og det varierer om de er signifikante. For det tredje har den negative endringen i tillit i størst grad funnet sted blant grupper som hadde relativt lav tillit i utgangspunktet – det gjelder for eksempel for folk med lavere utdanning. Vi finner derimot få tegn til nedgang i tillit blant folk med høyere utdanning. Dette innebærer at forskjellene i tillit mellom folk med lav og høy utdanning har økt noe over tid.

Videre vil vi i dette avsluttende kapittelet oppsummere de empiriske analysene grundigere ved å besvare de tre empiriske problemstillingene som ble introdusert i rapportens innledning.

- I hvilken grad skiller befolkningens tillit til lokaldemokratiet seg fra deres tillit til nasjonale institusjoner?

Status anno 2019 er at den gjennomsnittlige tilliten i befolkningen til lokale institusjoner og aktører er høyere enn den tilsvarende formen for tillit på nasjonalt nivå. Rikspolitikere og regjering får sammen med de politiske partier lavest tillitsskår i 2019 med 5,0 på en 0–10-skala, mens ordfører og kommunestyre får høyeste skårer med henholdsvis 5,8 og 5,7. Med andre ord står det lokale demokratiet og dets institusjoner og aktører relativt sterkt sammenlignet med nasjonale institusjoner og aktører, men forskjellene er ikke veldig store.

Videre viser vår gjennomgang at forholdet mellom tillit til lokalt og nasjonalt nivå har endret seg siden perioden 2011–2013. I årene 2011–2013 var befolkningens tillit til institusjoner på nasjonalt nivå høyere enn tilliten til institusjoner på lokalt nivå. I 2019 er situasjonen tilbake til slik det var i 2007 og er nå i samsvar med hva internasjonal forskning oftest har funnet (Muñoz 2017). Det er imidlertid viktig å huske på at tilliten til aktører og institusjoner på både det nasjonale og det lokale styringsnivået i Norge fortsatt er høy i internasjonal sammenheng.

- Har tilliten til det norske lokaldemokratiet tapt seg over tid?

Svaret på dette spørsmålet avhenger av hvilke år man sammenligner. Som redegjort for i kunnskapsgjennomgangen har tidligere forskning på politisk tillit i Norge lagt vekt på at befolkningens tillit i en lengre periode har vært stabil på

et høyt nivå i internasjonal sammenheng (Aardal og Listhaug 2011; Kleven 2016; Haugsgjerd 2019; Heidar 2019). At folks tillit til politiske institusjoner og aktører på lokalt nivå i 2019 er lavere enn i 2011 – og ser ut til å være på omtrent samme nivå som 2007 – er derfor verdt å merke seg. Frem til 2011/2013 var den generelle trenden at tilliten til lokaldemokratiet økte over tid. Denne økningen og den relativt høye politiske tilliten i perioden 2011/2013 bør trolig ses i sammenheng med hendelsene 22. juli 2011 og de etterfølgende reaksjonene i befolkningen og på politisk nivå (Bergh og Christensen 2013; Bergh og Rose 2013: 266–267). Det kan fremholdes, slik det antydes av Bergh og Rose (2013), at reaksjonene på den oppståtte krisen i kjølvannet av 22. juli 2011 og systemets håndtering av denne, resulterte i en generell økning i folks politiske tillit i 2011 og etterfølgende par år. Det kan derfor innvendes at 2011 er et spesielt år og ikke noe godt grunnlag for sammenligning med 2019. 2007 er i et slikt perspektiv et bedre sammenligningsgrunnlag siden både 2007 og 2019 kan betraktes som «normalår» uten ekstraordinære politiske eller samfunnsmessige hendelser.

Det finnes enkelte tegn til at befolkningens tillit til lokaldemokratiets institusjoner og aktører er noe lavere i 2019 enn i 2007, men dataene er ikke entydige på dette. For eksempel finner vi at befolkningen generelt gir uttrykk for større tiltro til lokalpolitikernes kompetanse i 2015 enn i tidligere undersøkelsesår, inkludert 2011. Samtidig bør slike nyanser ikke ta oppmerksomheten vekk fra det faktum at det finnes indikasjoner på en viss tilbakegang i tilliten til lokaldemokratiet de siste årene.

Vi skal her ikke gå inn i en utfyllende diskusjon om mulige årsaker til den negative utviklingen i lokalpolitisk tillit. Hensikten med denne rapporten er som kjent å *redegyre* for utviklingstrekk i tillit, ikke å forklare dem. Likevel vil vi løfte frem noen mulige forklaringer som kanskje kan tjene som utgangspunkt for fremtidig forskning. Enkelte vil fremheve at det er økt oppmerksomhet rundt politisk mistillit i det offentlige ordskiftet og i den politiske journalistikken. Skandaler og manglende politisk handlekraft er ofte omdreiningspunktet for et slikt fokus. Vi vet fra tidligere forskning at store politiske skandaler kan ha en negativ innvirkning på befolkningens tillit til myndighetene – selv om slike endringer sjelden får varige konsekvenser (Hetherington og Rudolph 2015). På den andre siden er skandaler ikke et nytt fenomen. Ofte er slike skandaler relatert til enkeltsaker eller individuelle politiske aktører som folk skiller fra sine vurderinger av det politiske systemet mer allment. Når det er sagt, må man heller ikke undervurdere den (negative) betydningen skandaler i politikken *kan* få på sikt dersom systemet ikke håndterer dem på en troverdig og overbevisende måte som underbygger folks politiske tillit.

I forlengelsen av dette kan en mulig delforklaring på endringen i 2019 være at lokalvalgundersøkelsen 2019 ble gjennomført i siste kvartal av 2019, til dels samtidig med at den store Nav-skandalen ble rullet opp i offentligheten. Som vi har redegjort for tidligere i rapporten, kan evalueringer av velferdsstatens organisering og virkemåte være viktig for befolkningens tillit til politiske institusjoner (Kumlin og Haugsgjerd 2017). Vi kan dermed ikke se bort fra at denne enkelthendelsen og den store medieoppmerksomheten som fulgte i kjølvannet av den, har påvirket noen av respondentenes svar og tillit negativt. Nav-skandalen er spesiell i den forstand at den i høy grad er blitt knyttet til systemfeil som har figurert over tid og under ulike politiske ledelse. Selv om også enkeltaktører har blitt nevnt, har det i overveiende grad vært et systemfokus og da særlig på nasjonalt nivå. Som analysene viser, er det særlig tilliten til nasjonale institusjoner og aktører som reduseres i 2019, men også det lokale nivået «rammes», noe som kanskje kan relateres til en smitteeffekt fra nasjonalt til lokalt nivå (Muñoz 2017). Samtidig kan lokalvalgekampen 2019 preget av protest og misnøye og det etterfølgende politiske ordskiftet også tenkes å ha hatt en viss betydning.

Hva som har forårsaket endringen i tilliten til lokaldemokratiets institusjoner og aktører, er et viktig spørsmål, og her må man som antydnet ovenfor og i kapittelet om data tenke på forklaringer av både metodisk og substansiell karakter. Et annet spørsmål er om noe lavere lokalpolitisk tillit i 2019 er et «enkeltilfelle» og et unntak, det nye «normalnivået» eller begynnelsen på en mer langvarig negativ utvikling. Det vet vi enda ikke.

- I hvilken grad og på hvilken måte er befolkningens tillit til lokaldemokratiet sosialt lagdelt?

Analysene i denne rapporten indikerer at befolkningsgrupper som ofte kategoriseres som politisk ressurssterke, i gjennomsnitt har høyere lokalpolitisk tillit enn grupper som gjerne betraktes som mindre politisk ressurssterke. Dette gjelder middelaldrende, folk med høyere utdanning og yrkesaktive. Ikke overraskende er det også en tydelig positiv sammenheng mellom lokalpolitisk tillit og deltagelse i lokalvalg. Det er også verdt å merke seg at den negative endringen i tillit som vi har dokumentert, i størst grad har funnet sted blant grupper som hadde relativt lav tillit i utgangspunktet – blant annet gjelder dette for folk med lavere utdanning. Vi finner derimot få tegn til nedgang i tillit blant folk med høyere utdanning. Dette innebærer at forskjellene i tillit mellom folk med lav og høy utdanning har økt noe over tid. Samtidig er det viktig å understreke at selv i de befolkningsgruppene som tradisjonelt oppfattes som mindre politisk ressurssterke, er tilliten relativt høy i internasjonal sammenheng.

To andre grupper som i våre deskriptive analyser skiller seg noe ut ved generelt å uttrykke lavere lokalpolitisk tillit enn andre grupper, er *arbeidsledige og personer på annen trygd* (ikke alderspensjon) og gruppen *som ikke stemte*.

Formålet med analysene i denne rapporten har som sagt ikke vært å si noe om årsakene til at for eksempel arbeidsledige og personer på annen trygd/pensjon skiller seg spesielt ut. Basert på tidligere forskning kan vi imidlertid anta at utdanningsbakgrunn spiller en rolle, fordi det påvirker både folks posisjon på arbeidsmarkedet og politisk tillit (Hakhverdian og Mayne 2012). Videre mener vi at det kan være nyttig å tillegge gruppens sosiale referanseramme en viss betydning. I tillegg til at denne gruppen ofte er i en krevende økonomisk situasjon, står den i et spesielt forhold til det offentlige som kan være kjennetegnet av «avhengighet». Det er derfor ikke overraskende at denne gruppen utviser noe lavere tillit, og dette mønsteret er i tråd med hva tidligere forskning har funnet (se litteraturgjennomgangen). Videre viser 2019-tallene at arbeidsledige og personer på annen trygd/pensjon også på enkelte indikatorer er den gruppen som utviser størst negativ endring i tillit.

En annen gruppe som ikke overraskende skiller seg ut ved å utvise (noe) lavere tillit til lokaldemokratiet, dets institusjoner og aktører, er dem som ikke stemmer ved kommunestyrevalg. Dette er i samsvar med funn i både internasjonal og tidligere norsk forskning (Hooghe 2018). Samtidig er det viktig ikke å overdrive forskjellen mellom dem som deltar og dem som ikke deltar i valg. Selv om det er en viss forskjell mellom disse gruppene, uttrykker mange av dem som ikke stemmer, også høy tillit i internasjonal sammenheng. Det er bare det at de som deltar i valg, som oftest uttrykker enda høyere tillit.

Når det gjelder innvandrere og deres etterkommere, viser tidligere forskning at disse gruppene ofte har høyere tillit enn majoritetsbefolkningen (McLaren 2017). Dette var også hovedbildet i Norge frem til 2017. Våre analyser indikerer imidlertid at landbakgrunn har mindre betydning for lokalpolitisk tillit i 2019 enn tidligere: I 2019 er det ingen signifikante forskjeller i tilliten mellom personer hvor begge foreldre er født i Norge, én forelder født i Norge eller ingen foreldre født i Norge. Og videre når man operasjonaliserer innvandringsbakgrunn med utgangspunkt i respondentens fødeland, er forskjellene i 2019 mindre enn tidligere. Samtidig er det grunn til å understreke at det trengs mer og bedre data for å kartlegge forholdet mellom innvandringsbakgrunn og tillit til lokaldemokratiet nærmere.

Lokaldemokratiets legitimitet

Disse overordnede konklusjonene reiser flere sentrale spørsmål og poenger som vi avslutningsvis vil løfte frem. For det første kan man spørre seg hva som er et høyt og lavt nivå av tillit. Hvor stor andel av befolkningen kan utvise lav tillit før det truer legitimiteten og stabiliteten til et politisk demokratisk system? Er det for eksempel kritisk for legitimiteten når 20 prosent av befolkningen er uenig i at kommunens folkevalgte er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør? Her må man ta høyde for at kompetansen hos lokalpolitikere faktisk kan variere. Eller hva med når 14 prosent av befolkningen sier at de er lite eller overhodet ikke fornøyd med den måten lokaldemokratiet fungerer på i deres kommune? Hvordan skal man vurdere betydningen av mindretallets mening – og hvilken vekt skal man legge på mindretallet i den samlede vurderingen? Dette er spørsmål som ikke har en fasit. Desto viktigere er det å studere slike fenomener over tid slik at man kan gjøre sammenligninger.

For det andre er politisk tillit noe som må vedlikeholdes og vernes om, noe som forutsetter en bevissthet om både årsaker til og konsekvensene av eventuelt økt politisk mistillit. For eksempel får ikke nødvendigvis én udokumentert reiseregning tillitskonsekvenser hvis systemet fanger den opp, men hvis denne ene reiseregningen er uttrykk for systemsvikt og grunnleggende manglende håndtering av slike saker, kan tilliten raskt forsvinne. Og det er krevende å bygge opp tillit igjen, særlig når mistilliten er rettet mot systemet og dets institusjoner.

For det tredje forutsetter og handler lokalpolitisk tillit i befolkningen også om at det må være en forståelse og kunnskap om hva lokalpolitikk er, og hva lokal-demokratiske institusjoner og aktører gjør. Åpenhet og informasjon er i så henseende viktig fordi det motsatte – lukkethet og hemmelighold – har en tendens til å vekke mistillit. I den sammenheng er det naturlig å spørre og være oppmerksom på hvor grensen går mellom tillit og mistillit, og hva som betinger disse to fenomenene.

Endelig bør det understrekes – i tråd med budskapet fra kunnskapsgjennomgangen – at det ikke bare er interne forhold og lokaldemokratiet selv som påvirker folks tillit til dets institusjoner og aktører. Eksterne forhold har også innflytelse på hvilken legitimitet lokaldemokratiet tillegges. Ett slikt aspekt handler om hvordan lokaldemokratiet på godt og vondt omtales og debatteres i det offentlige ordskiftet – både på og utenfor nettet. Men det handler også om de rammene som legges for lokaldemokratiets virke, og hvorvidt lokaldemokratiet fremstår som en institusjon med autonomi og makt. Endelig påvirkes lokalpolitisk tillit av folks spesifikke situasjon og referanseramme, og de erfaringer man gjør seg med myndighetene. Dette er forhold som det må tas høyde for når man ønsker å forstå den lokalpolitiske tillitens sosiale lagdeling.

Litteratur

- Aardal, Bernt. 2010. «Den norske stortingsvalgordningen og dens politiske konsekvenser.» *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 26(02):75–103.
- Adman, Per og Per Strömblad. 2015. «Political trust as modest expectations.» *Nordic Journal of Migration Research* 5(3):107–16.
- Alexander, Amy C. og Christian Welzel. 2017. «The myth of deconsolidation: Rising liberalism and the populist reaction.» ILE Working Paper Series.
- Almond, Gabriel og Sidney Verba. 1963. *The Civic Culture. Political Attitudes and Democracy in Five Nations* Beverly Hills, CA.
- Anderson, Christopher J. 1998. «When in Doubt, Use Proxies: Attitudes Toward Domestic Politics and Support for European Integration.» *Comparative Political Studies* 31:569–601.
- Anderson, Christopher J., André Blais, Shaun Bowler, Todd Donovan og Ola Listhaug. 2005. *Losers' Consent: Elections and Democratic Legitimacy*. Oxford: Oxford University Press.
- Anderson, Christopher J. og Matthew M. Singer. 2008. «The Sensitive Left and the Impervious Right: Multilevel Models and the Politics of Inequality, Ideology, and Legitimacy in Europe.» *Comparative Political Studies* 41(4-5):564–99.
- Armingeon, Klaus og Kai Guthmann. 2014. «Democracy in crisis? The declining support for national democracy in European countries, 2007–2011.» *European Journal of Political Research* 53(3):423–42.
- Arnesen, Sveinung, Troy S. Broderstad, Mikael P. Johannesson og Jonas Linde. 2019. «Conditional legitimacy: How turnout, majority size, and outcome affect perceptions of legitimacy in European Union membership referendums.» *European Union Politics* 20(2):176–97.
- Arnesen, Sveinung. 2017. «Legitimacy from decision-making influence and outcome favourability: Results from general population survey experiments.» *Political Studies* 65:146–61.
- Barnes, Samuel H., Max Kaase, Klaus R. Allerbeck, Barbera G. Farah, Ronald Inglehart, Kent Jennings, Hans-Dieter Klingemann, Alan Marsh og Leopold Rosenmayr. 1979. *Political Action. Mass Participation in Five Western Democracies*. Beverly Hills & London: Sage Publications.
- Bauer, Paul C. og Matthias Fatke. 2014. «Direct democracy and political trust: Enhancing trust, initiating distrust—or both?» *Swiss Political Science Review* 20(1):49–69.

- Bélanger, Éric. 2017. «Political trust and voting behaviour.» Pp. 242–55. I *Handbook on Political Trust*, Sonja Zmerli og Tom W.G. Van der Meer (red.). Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Bergh, Johannes og Dag Arne Christensen (red.) (2013). *Et robust lokaldemokrati: lokalvalget i skyggen av 22. juli 2011*. Oslo: Abstrakt.
- Bergh, Johannes og Lawrence E. Rose (2013). «Ethiske utfordringer for norske kommuner? Velgernes vurdering.» I J. Bergh og D.A. Christensen (red.), *Et robust lokaldemokrati: lokalvalget i skyggen av 22. juli 2011*. Oslo: Abstrakt.
- Braun, Daniela og Swen Hutter. 2016. «Political trust, extra-representational participation and the openness of political systems.» *International Political Science Review* 37(2):151–65.
- Bäck, Maria og Elina Kestilä. 2009. «Social capital and political trust in Finland: an individual-level assessment.» *Scandinavian Political Studies* 32(2):171–94.
- Campbell, Angus, Philip Converse, Warren Miller og Donald Stokes. 1960. *The American Voter*. New York: Wiley.
- Citrin, Jack og Laura Stoker. 2018. «Political Trust in a Cynical Age.» *Annual Review of Political Science* 21:49–70.
- Dahlberg, Stefan og Jonas Linde. 2018. «Socialization or Experience? Institutional Trust and Satisfaction with Democracy among Emigrants in Different Institutional Settings.» *The Journal of Politics* 80(4):1389–93.
- Dalton, Russel. 2006. *Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies*. Washington, DC: CQ Press.
- Dalton, Russell J. og Christian Welzel (red.). 2014. *The civic culture transformed: From allegiant to assertive citizens*. Cambridge University Press.
- Dalton, Russell J. 2004. *Democratic Challenges, Democratic Choices: The Erosion of Political Support in Advanced Industrial Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Difi (2019). *Innbyggerundersøkelsen 2019*. Publisert: 12. nov 2019, Sist endret: 20. nov 2019. Online: <https://www.difi.no/rapporter-og-statistikk/undersokelser/innbyggerundersokelsen-2019> (21.02.2020)
- Dotti Sani, Giulia M. og Beatrice Magistro. 2016. «Increasingly unequal? The economic crisis, social inequalities and trust in the European Parliament in 20 European countries.» *European Journal of Political Research* 55(2):246–64.
- Dyck, Joshua J. 2009. «Initiated distrust: Direct democracy and trust in government.» *American Politics Research* 37(4):539–68.
- Easton, David. 1965. *A Systems Analysis of Political Life*. New York, NY: Wiley.

- Emmenegger, Patrick, Paul Marx og Dominik Schraff. 2015. «Labour market disadvantage, political orientations and voting: how adverse labour market experiences translate into electoral behaviour.» *Socio-Economic Review* 13(2):189–213.
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam og Mikael Persson. 2012. «Which decision-making arrangements generate the strongest legitimacy beliefs? Evidence from a randomised field experiment.» *European Journal of Political Research* 51(6):785–808.
- Fisher, Justin, Jennifer Van Heerde og Andrew Tucker. 2010. «Does one trust judgement fit all? Linking theory and empirics.» *The British Journal of Politics and International Relations* 12(2):161–88.
- Foa, Roberto Stefan og Yascha Mounk. 2016. «The danger of deconsolidation: The democratic disconnect.» *Journal of Democracy* 27(3):5–17.
- Folkestad, Bjarte. 2017. «Politisk tillit og bruk av offentlige velferdstjenester.» Pp. 146–63 i *Tjenstedemokratiet. Velferdsstaten som arena for deltakelse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gabriel, Oscar W. 2017. «Participation and political trust.» Pp. 228–41. I *Handbook on Political Trust*, Sonja Zmerli og Tom W.G. Van der Meer (red.). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Gilley, Bruce. 2006. «The determinants of state legitimacy: Results for 72 countries.» *International Political Science Review* 27(1):47–71.
- Hakhverdian, Armen og Quinton Mayne. 2012. «Institutional Trust, Education, and Corruption: A Micro-Macro Interactive Approach.» *The Journal of Politics* 74(03):739–50.
- Haugsgjerd, Atle og Staffan Kumlin. 2019. «Downbound Spiral? Economic Grievances, Perceived Social Protection, and Political Distrust.» *West European Politics*.
- Haugsgjerd, Atle. 2018. «Political distrust amidst The Great Recession: The mitigating effect of welfare state effort.» *Comparative European Politics* 16(4):620–48.
- Haugsgjerd, Atle. 2019. «Moderation or radicalisation? How executive power affects right-wing populists' satisfaction with democracy.» *Electoral Studies* 57:31–45.
- Haugsgjerd, Atle, Johannes Bergh og Bernt Aardal (2019). «Folk flest» har fortsatt tillit til politikerne i Norge, men også her har demokratiet utfordringer. Forskning.no.
- Heidar, Knut. 2019. «Norwegian parties at work. representative capacities and political trust.» Pp. 127–48. I *Do Parties Still Represent?: An Analysis of the Representativeness of Political Parties in Western Democracies*, Knut Heidar og Bram Wauters (red.). Routledge.
- Hetherington, Marc J. 2005. *Why Trust Matters: Declining Political Trust and the Demise of American Liberalism*. Princeton: Princeton University Press.
- Hetherington, M.J. og T.J. Rudolph, (2015). *Why Washington won't work: Polarization, political trust, and the governing crisis*. Chicago: University of Chicago Press.

- Hobolt, Sara B og James Tilley. 2016. «Fleeing the centre: the rise of challenger parties in the aftermath of the euro crisis.» *West European Politics* 39(5):971–91.
- Hooghe, Marc og Dieter Stiers. 2016. «Elections as a democratic linkage mechanism: How elections boost political trust in a proportional system.» *Electoral Studies* 44:46–55.
- Hooghe, Marc og Sofie Marien. 2013. «A comparative analysis of the relation between political trust and forms of political participation in Europe.» *European Societies* 15(1):131–52.
- Hooghe, Marc. 2011. «Why there is basically only one form of political trust.» *The British Journal of Politics and International Relations*
- Inglehart, Ronald og Christian Welzel. 2005. *Modernization, cultural change, and democracy: The human development sequence*: Cambridge University Press.
- Inglehart, Ronald. 1977. *The Silent Revolution – Changing Values and Political Styles among Western Publics*. Princeton: Princeton University Press.
- Inglehart, Ronald. 1997. *Modernization and postmodernization: Cultural, economic, and political change in 43 societies*. New Jersey: Princeton university press.
- Kaase, Max. 1999. «Interpersonal trust, political trust and non-institutionalised political participation in Western Europe.» *West European Politics* 22(3):1–21.
- Kleven, Øyvinn. 2016. «Nordmenn på tillitstoppen i Europa.» *SSB: Samfunnsspeilet* 2:13–18.
- Kriekhaus, Jonathan, Byunghwan Son, Nisha Mukherjee Bellinger og Jason M. Wells. 2014. «Economic Inequality and Democratic Support.» *The Journal of Politics* 76(01):139–51.
- Kroknes, Veronica Fagerland, Tor Georg Jakobsen og Lisa-Marie Grønning. 2015. «Economic performance and Political Trust: The impact of the Financial Crisis on European citizens.» *European Societies* 17(5):700–23.
- Kumlin, Per Staffan. 2011a. «Dissatisfied Democrats, Policy Feedback, and European Welfare States, 1976–2001.» Pp. 163–86. I *Political Trust: Why Context Matters*, Sonja Zmerli og Marc Hooghe (red.). Colchester: ECPR Press.
- Kumlin, Staffan, Isabelle Stadelmann-Steffen og Atle Haugsgjerd. 2018. «Trust and the Welfare State.» Pp. 385–408. I *The Oxford Handbook of Social and Political Trust*, Eric M. Uslaner (red.). Oxford: Oxford University Press.
- Kumlin, Staffan og Atle Haugsgjerd. 2017. «The welfare state and political trust: Bringing performance back in.» Pp. 285–301. I *Handbook on Political Trust*, Sonja Zmerli og Tom W.G. Van der Meer (red.). Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Kumlin, Staffan. 2004. *The personal and the political: How personal welfare state experiences affect political trust and ideology*. New York, NY: Palgrave Macmillan.
- Kumlin, Staffan. 2011b. «Dissatisfied Democrats, Policy Feedback, and European Welfare States, 1976–2001.» Pp. 163–80. I *Political Trust: Why Context Matters*, Sonja Zmerli og Marc Hooghe (red.). Colchester: ECPR Press.

- Levi, Margaret og Laura Stoker. 2000. «Political Trust and Trustworthiness.» *Annual Review of Political Science* 3(1):475–507.
- Lewis-Beck, Michael S. og Mary Stegmaier. 2013. «The VP-function revisited: a survey of the literature on vote and popularity functions after over 40 years.» *Public Choice* 157(3-4):367–85.
- Linde, Jonas og Stefan Dahlberg. 2016. «Democratic Discontent in Times of Crisis?» Pp. 72–95. I *Democratic Transformations in Europe: Challenges and Prospects*, Yvette Peters og Michaël Tatham (red.). London and New York: Routledge.
- Lipset, Seymour. 1968. *Det politiske menneske*. Oslo: Gyldendal.
- Listhaug, Ola og Bernt Aardal. 2011. «Politisk tillit – et mål på demokratiets helsetilstand?» Pp. 291–304. I *Det politiske landskap. En studie av stortingsvalget 2009*, Bernt Aardal (red.). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Listhaug, Ola. 2005. «Oil wealth dissatisfaction and political trust in Norway: a resource curse?» *Western European Politics* 28(4):834–51.
- Liu, Christopher og Dietlind Stolle. 2017. «Social capital, civic culture and political trust.» Pp. 338–52. I *Handbook on Political Trust*, Sonja Zmerli og Tom W.G. Van der Meer (red.). Cheltenham: Edward elgar.
- Marien, Sofie og Anna Kern. 2018. «The winner takes it all: Revisiting the effect of direct democracy on citizens' political support.» *Political Behavior* 40(4):857–82.
- Marien, Sofie. 2011. «Measuring political trust across time and space.» Pp. 13–46. I *Political trust: Why context matters*, Sonja Zmerli og Marc Hooghe (red.). Colchester, UK: ECPR Press.
- Mayne, Quinton og Armen Hakhverdian. 2017. «Education, socialization, and political trust.» Pp. 176–96. I *Handbook on Political Trust*, Sonja Zmerli og Tom W.G. van der Meer (red.). Cheltenham: Edward Elgar.
- McAllister, Ian. 1999. «The Economic Performance of Governments.» Pp. 188–203. I *Critical Citizens. Global Support for Democratic Government*, Pippa Norris (red.). New York: Oxford University Press.
- McLaren, Lauren. 2012a. «The Cultural Divide in Europe: Migration, Multiculturalism, and Political Trust.» *World politics* 64:199–241.
- McLaren, Lauren. 2012b. «Immigration and Trust in Politics in Britain.» *British Journal of Political Science* 42(01):163–85.
- McLaren, Lauren. 2017. «Immigration, ethnic diversity and political trust.» Pp. 316–37. I *Handbook on Political Trust*, Sonja Zmerli og Tom W.G. Van der Meer (red.). Cheltenham: Edward Elgar.
- Miller, Arthur H. 1974. «Political Issues and Trust in Government: 1964–1970.» *The American Political Science Review* 68(3):951–72.

- Mounk, Yascha. 2018. *The people vs. democracy: Why our freedom is in danger and how to save it*. Cambridge: Harvard University Press.
- Muñoz, Jordi. 2017. «Political trust and multilevel government» Pp. 69–88. I *Handbook on Political Trust*, Sonja Zmerli og Tom W.G. Van der Meer (red.). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Muñoz, Jordi, Mariano Torcal og Eduard Bonet. 2011. «Institutional trust and multilevel government in the European Union: Congruence or compensation?» *European Union Politics* 12(4):551–74.
- Norris, Pippa (red.). 1999. *Critical Citizens. Global Support for Democratic Government*. New York, NY: Oxford University Press.
- Norris, Pippa 2011. *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, Pippa 2017. «!Is Western democracy backsliding? Diagnosing the risks.» *Journal of Democracy*. 28(2). April.
- Otterbekk, Stine, Lawrence E. Rose & Jo Saglie (2010). *Lokalvalgsundersøkelsene 1995–2007. Dokumentasjonsrapport*. Rapport 2010:8. Oslo: Institutt for samfunnsforskning
- Persson, Mikael, Peter Esaiasson og Mikael Gilljam. 2013. «The effects of direct voting and deliberation on legitimacy beliefs: An experimental study of small group decision-making.» *European Political Science Review* 5(3):381–99.
- Polavieja, Javier. 2013. «Economic Crisis, Political Legitimacy and Social Cohesion.» Pp. 256–78. I *Economic Crisis, Quality of Work and Social Integration: The European Experience*, Duncan Gallie (red.). Oxford: Oxford University Press.
- Powell, G Bingham og Guy D Whitten. 1993. «A cross-national analysis of economic voting: taking account of the political context.» *American Journal of Political Science* 37(2):391–414.
- Rose, Lawrence E. og Per Arnt Pettersen. 2009. «Lokaldemokratiets omdømme: Hvordan står det til?» Pp. 261–91. I *Det nære demokratiet: lokalvalg og lokal deltakelse*, Jo Saglie (red.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Rothstein, Bo og Dietlind Stolle. 2008. «The State and Social Capital: An Institutional Theory of Generalized Trust.» *Comparative Politics* 40(4):441–59.
- Rudolph, Thomas J. 2017. «Political trust as a heuristic.» Pp. 197–211. I *Handbook on Political Trust*, Sonja Zmerli og Tom W.G. Van der Meer (red.). Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Saglie, Jo og Dag Arne Christensen (red.) (2017). *Lokalvalget 2015 – et valg i kommune-reformens tegn*. Oslo: Abstrakt.
- Scharpf, Fritz W. 1999. *Governing in Europe: Effective and democratic?* Oxford: Oxford University Press.

- Schmidt, Vivien. 2013. «Democracy and legitimacy in the European Union revisited: Input, output and 'throughput'.» *Political Studies* 61(1):2–22.
- Smets, Kaat og Carolien Van Ham. 2013. «The embarrassment of riches? A meta-analysis of individual-level research on voter turnout.» *Electoral Studies* 32(2):344–59.
- Soss, Joe. 1999. «Lessons of welfare: Policy design, political learning, and political action.» *American Political Science Review* 93(02):363–80.
- Stava, Per. 2005. «Lokalt sjølvstyre og det norske demokratiet.» Pp. 252–68. I *Lokalvalg og lokalt folkestyre*, Jo Saglie og Tor Bjørklund (red.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Stegmaier, Mary, Michael S. Lewis-Beck og Beomseob Park. 2017. «The VP-Function: A Review.» Pp. 584–605. I *The SAGE Handbook of Electoral Behaviour*, Kai Arzheimer, Jocelyn Evans og Michael S. Lewis-Beck (red.). London: Sage.
- Thomassen, Jacques, Rudy Andeweg og Carolien Van Ham. 2017. «Political trust and the decline of legitimacy debate: a theoretical and empirical investigation into their interrelationship.» Pp. 509–25. I *Handbook on Political Trust*, Sonja Zmerli og Tom W.G. Van der Meer (red.). Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Torcal, Mariano. 2017. «Political trust in Western and Southern Europe.» Pp. 418–39. I *Handbook on Political Trust*, Sonja Zmerli og Tom W.G. Van der Meer (red.). Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Uslaner, Eric M. (red.) (2018). *The Oxford Handbook of Social and Political Trust*. Oxford: Oxford University Press.
- Uslaner, Eric M. 2011. «Corruption, the Inequality Trap, and Trust in Government.» Pp. 141–62. I *Political Trust: Why Context Matters.*, Sonja Zmerli og Marc Hooghe (red.). Colchester: ECPR Press.
- Van der Meer, Tom W.G. 2017. «Democratic input, macroeconomic output and political trust.» Pp. 270–84. I *Handbook on Political Trust*, Sonja Zmerli og Tom W.G. Van der Meer (red.). Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Van der Meer, Tom W.G. 2018. «Economic Performance and Political trust.» I *The Oxford Handbook of Social and Political Trust*, Eric M. (red.). Uslaner: Oxford University Press.
- Van der Meer, Tom W.G. og Eefje Steenvoorden. 2018. «Going back to the well: A panel study into the election boost of political support among electoral winners and losers.» *Electoral Studies* 55:40–53.
- Van der Meer, Tom W.G. og Armen Hakhverdian. 2017. «Political Trust as the Evaluation of Process and Performance: A Cross-National Study of 42 European Countries.» *Political Studies* 65(1):81–102.
- Van Erkel, Patrick F.A. og Tom W.G. van der Meer. 2016. «Macroeconomic performance, political trust and the Great Recession: A multilevel analysis of the effects of within-country fluctuations in macroeconomic performance on political trust in 15 EU countries, 1999–2011.» *European Journal of Political Research* 55(1):177–97.

- Van Ham, Carolien, Jacques Thomassen, Kees Aarts og Rudy Andeweg (red.). 2017. *Myth and Reality of the Legitimacy Crisis: Explaining Trends and Cross-national Differences in Established Democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Van Ham, Carolien og Jacques Thomassen. 2017. «The Myth of Legitimacy Decline: An Empirical Evaluation of Trends in Political Support in Established Democracies.» Pp. 17–34. I *Myth and Reality of the Legitimacy Crisis: Explaining Trends and Cross-national Differences in Established Democracies*, Carolien Van Ham, Jacques Thomassen, Kees Aarts og Rudy Andeweg (red.). Oxford: Oxford University Press.
- Voeten, Erik. 2016. «Are people really turning away from democracy?» Available at SSRN 2882878.
- Watson, Sara. 2015. «Does Welfare Conditionality Reduce Democratic Participation?» *Comparative Political Studies* 48(5):645–86.
- Weatherford, M. Stephen. 1992. «Measuring political legitimacy.» *American Political Science Review* 86(1):149–66.
- Winsvold, Marte Slagsvold, Lawrence E. Rose og Jan Erling Klausen. 2017. «Politisk deltakelse mellom valg.» Pp. 147–67. I *Lokalvalget 2015 – et valg i kommune-reformens tegn?*, Jo Saglie og Dag Arne Christensen (red.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Zmerli, Sonja og Tom W.G. van der Meer (red.) (2017). *Handbook on Political Trust*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Zmerli, Sonja og Juan Carlos Castillo. 2015. «Income inequality, distributive fairness and political trust in Latin America.» *Social Science Research* 52:179–92.

Appendiks – tabeller

Data og metode

Tabell 1

Spørsmål som brukes som avhengige variabler i analysene		
	Verdier/svaralternativer ¹	Datkilde
<p>Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit».</p> <p>Kommunestyret Stortinget Lokalpolitikere Rikspolitikere Ordføreren Regjeringen Kommuneadministrasjonen Statlig forvaltning De politiske partiene</p>	<p>Skala fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit»</p>	<p>Lokalvalgundersøkelsen 2003, 2007, 2011, 2019</p>
<p>Alt tatt i betraktning, er du meget fornøyd, ganske fornøyd, ikke særlig fornøyd eller ikke fornøyd i det hele tatt med måten demokratiet virker på i Norge?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Meget fornøyd • Ganske fornøyd • Ikke særlig fornøyd • Ikke fornøyd i det hele tatt 	<p>Storingsvalgundersøkelsen 1997, 2001, 2005, 2009, 2013, 2017</p>
<p>De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Helt enig • Nokså enig • Nokså uenig • Helt uenig 	<p>Lokalvalgundersøkelsen 2003, 2007, 2011, 2015</p>
<p>Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Svært liten tillit -3 • -2 • -1 • 0 • +1 • +2 • Svært stor tillit +3 <p>(Tildelt verdier på en skala fra 1 til 7, der 1 betyr «Svært liten tillit» og 7 betyr «Svært stor tillit»)</p>	<p>Difi – innbyggerundersøkelsen 2010, 2013, 2015, 2017, 2019</p>

Spørsmål som brukes som avhengige variabler i analysene		
	Verdier/svaralternativer ¹	Datakilde
Hvor stor eller liten tillit har du til at politikerne på Stortinget arbeider for innbyggernes beste?	<ul style="list-style-type: none"> • Svært liten tillit -3 • -2 • -1 • 0 • +1 • +2 • Svært stor tillit +3 (Tildelt verdier på en skala fra 1 til 7, der 1 betyr «Svært liten tillit» og 7 betyr «Svært stor tillit»)	Difi – innbyggerundersøkelsen 2013, 2015, 2017, 2019
Kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om.	<ul style="list-style-type: none"> • Helt enig • Nokså enig • Nokså uenig • Helt uenig 	Lokalvalgundersøkelsen 2003, 2007, 2011, 2015

1 Vet ikke / Ikke sikker / Ønsker ikke å svare / Ubesvart er definert som missing-verdier og ikke tatt med i analysene.

Tabell 2

Vekter brukt i analysene			
	Difi – innbyggerundersøkelsen	Lokalvalgundersøkelsene	Stortingsvalgundersøkelsene
2010–2019	Utvalgsvekt (samlet datasett)	-	-
1997	-	-	
1999	-	SAMLEVEK2	-
2001	-	-	
2003	-	SAMPOST2	-
2005	-	-	
2007	-	SamlPoVekt1	-
2009	-	-	
2011	-	Vekt_postal	-
2013	-	-	Intervjuvekt
2015	-	Vekt	-
2017	-	-	Vekt_ps
2019		Vekt_2	

Difi – Innbyggerundersøkelsene

Tabell 3

	Tillit til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste					Tillit til at stortingspolitikkerne arbeider for innbyggernes beste			
	2010	2013	2015	2017	2019	2013	2015	2017	2019
Gjennomsnitt	4,20	4,32	4,32	4,27	4,14	4,14	4,34	4,13	3,8
Std.avvik	1,633	1,638	1,671	1,744	1,724	1,659	1,578	1,654	1,791
Opinionsbalanse	20,3	24,5	24,1	20,7	15,3	16,5	25,7	15,5	7,5
1 Svært liten tillit (pst.)	8,8	7,7	8,3	10,2	11,1	9,3	6,6	9,7	16,8
2 (pst.)	9,4	9,0	8,9	8,5	8,5	10,5	8,3	9,1	10,7
3 (pst.)	12,1	12,6	12,8	13,1	14,2	13,9	13,8	15,3	15,7
4 (pst.)	19,0	16,8	16,0	15,8	17,0	16,2	16,8	16,4	14,9
5 (pst.)	28,1	27,5	27,0	24,3	25,5	28,1	29,7	27,9	24
6 (pst.)	17,9	20,8	20,8	20,9	17,5	17,8	19,8	17,4	13,8
7 Svært stor tillit (pst.)	4,6	5,5	6,3	7,3	6,1	4,3	4,9	4,3	4,2
N	11 480	9 520	9 836	7 514	3 471	10 244	10 522	7 751	3 154

Opinionsbalanse er beregnet som differansen mellom andel som uttrykker positiv og negativ tillit: $(7+6+5)-(1+2+3)$.

Gjennomsnitt er beregnet etter omkodning til en 1–7-skala der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit», 4 er midtkategori.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste?

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at politikkerne på Stortinget arbeider for innbyggernes beste?

Kilde: Innbyggerundersøkelsen, Difi

Tabell 4

Tillit til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste etter deltagelse i forrige kommunevalg											
		2010	2013	2015	2017	2019	N 2010	N 2013	N 2015	N 2017	N 2019
Gjennomsnitt	Stemte ikke	4,02	4,29	4,25	4,38	4,03	1 286	1 068	1 105	907	474
	Stemte	4,23	4,33	4,33	4,26	4,15	9 991	8 379	8 613	6 543	2 917
Std.avvik	Stemte ikke	1,688	1,641	1,752	1,711	1,73	1 286	1 068	1 105	907	474
	Stemte	1,622	1,634	1,658	1,748	1,724	9 991	8 379	8 613	6 543	2 917
Opinionsbalanse	Stemte ikke	10,4	23,7	19,7	25,0	11,7	1 286	1 068	1 106	908	473
	Stemte	21,7	25,0	24,9	20,1	15,4	9 991	8 378	8 612	6 542	2 915
1 Svært liten tillit (pst.)	Stemte ikke	11,6	7,9	10,6	9,7	12,3	1 286	1 068	1 106	908	473
	Stemte	8,4	7,6	7,9	10,2	11,1	9 991	8 378	8 612	6 542	2 915
7 Svært stor tillit (pst.)	Stemte ikke	4,4	6,4	7,4	8,0	5,1	1 286	1 068	1 106	908	473
	Stemte	4,6	5,4	6,1	7,2	6,2	9 991	8 378	8 612	6 542	2 915

Opinionsbalanse er beregnet som differansen mellom andel som uttrykker positiv og negativ tillit: $(7+6+5)-(1+2+3)$.

Gjennomsnitt er beregnet etter omkodning til en 1–7-skala der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit», 4 er midtkategori.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste?

Kilde: Innbyggerundersøkelsen, Difi

Tabell 5

Tillit til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste etter aldersgruppe											
		2019	2017	2015	2013	2010	N 2019	N 2017	N 2015	N 2013	N 2010
Gjennomsnitt	18–24 år	4,24	4,34	4,42	4,35	4,22	368	835	1 009	1 015	797
	25–34 år	4,00	4,19	4,12	4,24	4,14	580	1 278	1 638	1 538	1 453
	35–66 år	4,04	4,18	4,26	4,24	4,12	1 904	4 086	5 458	5 408	7 274
	67 år +	4,53	4,61	4,64	4,66	4,57	619	1 316	1 731	1 558	1 956
Std.avvik	18–24 år	1,749	1,819	1,713	1,7	1,665	368	835	1 009	1 015	797
	25–34 år	1,82	1,731	1,717	1,653	1,607	580	1 278	1 638	1 538	1 453
	35–66 år	1,695	1,736	1,663	1,62	1,626	1 904	4 086	5 458	5 408	7 274
	67 år +	1,648	1,688	1,577	1,602	1,614	619	1 316	1 731	1 558	1 956
Opinionsbalanse	18–24 år	21,4	21,2	27,5	25,7	18,2	369	835	1 009	1 015	797
	25–34 år	10,4	17,9	12,3	20,5	15,9	580	1 279	1 640	1 539	1 453
	35–66 år	9,2	16,4	21,5	20,6	16,4	1 904	4 086	5 458	5 407	7 274
	67 år +	34,9	36,7	41,2	41,3	38,5	618	1 315	1 730	1 558	1 956
1 Svært liten tillit (pst.)	18–24 år	10,0	11,1	8,5	9,00	9,3	369	835	1 009	1 015	797
	25–34 år	15,0	10,7	9,6	8,10	9,2	580	1 279	1 640	1 539	1 453
	35–66 år	11,3	10,6	8,6	7,8	9,2	1 904	4 086	5 458	5 407	7 274
	67 år +	7,4	7,6	5,9	6,3	7,1	618	1 315	1 730	1 558	1 956
7 Svært stor tillit (pst.)	18–24 år	8,9	11,1	8,7	7,0	6,1	369	835	1 009	1 015	797
	25–34 år	7,6	6,4	5,1	5,9	4,0	580	1 279	1 640	1 539	1 453
	35–66 år	4,8	6,0	5,8	4,5	3,7	1 904	4 086	5 458	5 407	7 274
	67 år +	7,1	9,6	7,2	7,8	8,0	618	1 315	1 730	1 558	1 956

Opinionsbalanse er beregnet som differansen mellom andel som uttrykker positiv og negativ tillit: $(7+6+5)-(1+2+3)$.

Gjennomsnitt er beregnet etter omkodning til en 1–7-skala der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit», 4 er midtkategori.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste?

Kilde: Innbyggerundersøkelsen, Difi

Tabell 6

Tillit til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste etter høyest fullført utdanning											
		2010	2013	2015	2017	2019	N	N	N	N	N
		2010	2013	2015	2017	2019	2010	2013	2015	2017	2019
Gjennomsnitt	Grunnskole	4,25	4,40	4,32	4,40	4,04	2 244	1 340	1 338	817	297
	Videregående	4,09	4,19	4,21	4,16	4,00	3 062	2 602	2 637	1 957	875
	Yrkesutdanning	4,17	4,37	4,22	4,20	3,85	1 762	1 318	1 333	838	373
	Universitet/høyskole	4,27	4,37	4,41	4,31	4,27	4 291	4 129	4 479	3 746	1 825
Std.avvik	Grunnskole	1,724	1,709	1,710	1,787	1,741	2 244	1 340	1 338	817	297
	Videregående	1,629	1,656	1,724	1,787	1,747	3 062	2 602	2 637	1 957	875
	Yrkesutdanning	1,671	1,642	1,624	1,763	1,789	1 762	1 318	1 333	838	373
	Universitet/høyskole	1,566	1,598	1,637	1,705	1,685	4 291	4 129	4 479	3 746	1 825
Opinionsbalanse	Grunnskole	23,3	28,6	24,3	27,7	8,2	2 244	1 340	1 338	816	295
	Videregående	13,5	18,8	19,0	15,0	10,2	3 062	2 602	2 638	1 957	877
	Yrkesutdanning	18,9	25,2	20,6	17,1	1,0	1 762	1 318	1 333	837	374
	Universitet/høyskole	23,9	26,7	28,1	22,7	20,6	4 291	4 129	4 480	3 747	1 824
1 Svært liten tillit (pst.)	Grunnskole	11,0	9,0	9,3	10,8	12,5	2 244	1 340	1 338	816	295
	Videregående	8,9	9,3	10,3	11,7	13,1	3 062	2 602	2 638	1 957	877
	Yrkesutdanning	10,0	6,4	8,3	11,0	16,3	1 762	1 318	1 333	837	374
	Universitet/høyskole	7,2	6,6	6,7	9,0	9,2	4 291	4 129	4 480	3 747	1 824
7 Svært stor tillit (pst.)	Grunnskole	5,9	7,1	7,0	8,8	5,1	2 244	1 340	1 338	816	295
	Videregående	4,4	4,8	6,4	7,0	4,3	3 062	2 602	2 638	1 957	877
	Yrkesutdanning	4,8	6,7	4,6	6,9	4,0	1 762	1 318	1 333	837	374
	Universitet/høyskole	4,1	5,3	6,5	7,1	7,3	4 291	4 129	4 480	3 747	1 824

Opinionsbalanse er beregnet som differansen mellom andel som uttrykker positiv og negativ tillit: $(7+6+5)-(1+2+3)$.

Gjennomsnitt er beregnet etter omkodning til en 1–7-skala der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit», 4 er midtkategori.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste?

Kilde: Innbyggerundersøkelsen, Difi

Tabell 7

Tillit til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste, etter beskjeftigelse											
		2010	2013	2015	2017	2019	N 2010	N 2013	N 2015	N 2017	N 2019
Gjennomsnitt	Inntekts-givende arbeid	4,12	4,25	4,24	4,19	4,07	7 197	5 946	6 035	4 521	2 106
	Arbeidsledig eller annen trygd/ pensjon	4,02	4,12	3,99	4,00	3,69	1 363	849	842	778	329
	Elev/student	4,42	4,49	4,56	4,57	4,49	612	713	691	654	283
	Alders-pensjonist	4,56	4,67	4,64	4,59	4,53	1 934	1 500	1 589	1 257	584
	Hjemme-værende	4,35	4,32	4,52	4,50	3,67	124	77	76	62	30
	Annet	4,09	4,00	4,14	3,89	3,62	158	134	104	139	66
Std.avvik	Inntekts-givende arbeid	1,602	1,609	1,653	1,728	1,716	7 197	5 946	6 035	4 521	2 106
	Arbeidsledig eller annen trygd/ pensjon	1,746	1,705	1,802	1,872	1,804	1 363	849	842	778	329
	Elev/student	1,581	1,671	1,670	1,669	1,651	612	713	691	654	283
	Alders-pensjonist	1,595	1,581	1,571	1,690	1,614	1 934	1 500	1 589	1 257	584
	Hjemme-værende	1,683	1,887	1,716	1,602	1,653	124	77	76	62	30
	Annet	1,837	1,745	1,797	1,818	1,957	158	134	104	139	66
Opinions-balanse	Inntekts-givende arbeid	16,5	21,2	20,5	17,2	11,1	7 197	5 946	6 035	4 520	2 107
	Arbeidsledig eller annen trygd/ pensjon	11,0	14,4	7,6	7,9	-6,2	1 363	849	843	777	330
	Elev/student	29,4	31,4	33,8	34,3	32,8	612	713	692	652	284
	Alders-pensjonist	37,7	42,1	40,5	35,6	35,3	1 934	1 499	1 590	1 257	584
	Hjemme-værende	30,6	21,1	31,2	25,4	0	124	76	77	63	29
	Annet	12,7	11,3	18,9	2,1	-6	158	133	104	140	66

Tillit til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste, etter beskjeftigelse											
		2010	2013	2015	2017	2019	N 2010	N 2013	N 2015	N 2017	N 2019
1 Svært liten tillit (pst.)	18–24 år	10,0	11,1	8,5	9,00	9,3	369	835	1 009	1 015	797
	25–34 år	15,0	10,7	9,6	8,10	9,2	580	1 279	1 640	1 539	1 453
	35–66 år	11,3	10,6	8,6	7,8	9,2	1 904	4 086	5 458	5 407	7 274
	67 år +	7,4	7,6	5,9	6,3	7,1	618	1 315	1 730	1 558	1 956
7 Svært stor tillit (pst.)	18–24 år	8,9	11,1	8,7	7,0	6,1	369	835	1 009	1 015	797
	25–34 år	7,6	6,4	5,1	5,9	4,0	580	1 279	1 640	1 539	1 453
	35–66 år	4,8	6,0	5,8	4,5	3,7	1 904	4 086	5 458	5 407	7 274
	67 år +	7,1	9,6	7,2	7,8	8,0	618	1 315	1 730	1 558	1 956

Opinionsbalanse er beregnet som differansen mellom andel som uttrykker positiv og negativ tillit: $(7+6+5)-(1+2+3)$.

Gjennomsnitt er beregnet etter omkoding til en 1–7-skala der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit», 4 er midtkategori.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste?

Kilde: Innbyggerundersøkelsen, Difi

Tabell 8

Tillit til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste etter fødested									
		2019	2017	2015	2013	N 2019	N 2017	N 2015	N 2013
Gjennom- snitt	Norge	4,14	4,24	4,31	4,31	2 945	6 420	8 741	8 391
	Vest-Europa	4,00	4,28	4,01	4,17	161	333	334	363
	Øst-Europa	4,15	4,58	4,53	4,62	113	287	253	229
	Nord-Amerika og Oseania	4,14	4,47	3,91	4,49	29	42	50	52
	Afrika	5,15	5,02	5,04	5,21	37	66	104	81
	Asia og Tyrkia	3,99	4,58	4,47	4,49	97	195	251	205
	Sør- og Mellom-Amerika	3,78	4,04	4,21	4,25	27	30	27	31
Std.avvik	Norge	1,735	1,756	1,669	1,634	2 945	6 420	8 741	8 391
	Vest-Europa	1,441	1,650	1,663	1,639	161	333	334	363
	Øst-Europa	1,702	1,627	1,571	1,621	113	287	253	229
	Nord-Amerika og Oseania	1,552	1,745	1,728	1,606	29	42	50	52
	Afrika	1,446	1,566	1,553	1,521	37	66	104	81
	Asia og Tyrkia	1,836	1,636	1,710	1,554	97	195	251	205
	Sør- og Mellom-Amerika	1,996	1,487	1,760	1,585	27	30	27	31
Opinions- balanse	Norge	14,9	19,0	23,8	24,1	2 945	6 421	8 740	8 390
	Vest-Europa	9,3	21,0	9,7	17,3	162	333	335	363
	Øst-Europa	17,5	35,7	36,0	40,0	114	286	253	230
	Nord-Amerika og Oseania	10,3	36,6	6,0	32,2	29	41	50	53
	Afrika	59,4	65,2	53,2	58,0	37	66	105	81
	Asia og Tyrkia	9,2	40,4	27,7	37,0	98	196	253	205
	Sør- og Mellom-Amerika	7,4	10,0	22,2	16,1	27	30	27	31
Svært liten tillit (pst.)	Norge	11,2	10,7	8,3	7,7	2 945	6 421	8 740	8 390
	Vest-Europa	7,4	6,6	10,4	8,3	162	333	335	363
	Øst-Europa	12,3	6,3	7,1	6,5	114	286	253	230
	Nord-Amerika og Oseania	6,9	7,3	10,0	5,7	29	41	50	53
	Afrika	2,7	4,5	2,9	2,5	37	66	105	81
	Asia og Tyrkia	16,3	6,1	7,1	6,8	98	196	253	205
	Sør- og Mellom-Amerika	25,9	10	7,4	3,2	27	30	27	31

Tillit til at kommunepolitikerne arbejder for innbyggernes beste etter fødested									
		2019	2017	2015	2013	N 2019	N 2017	N 2015	N 2013
Svært stor tillit (pst.)	Norge	6,3	7,1	6,1	5,3	2 945	6 421	8 740	8 390
	Vest-Europa	0,6	6,9	4,5	5,0	162	333	335	363
	Øst-Europa	5,3	8,7	4,7	7,4	114	286	253	230
	Nord-Amerika og Oseania	6,9	7,3	4,0	3,8	29	41	50	53
	Afrika	13,5	13,6	13,3	21,0	37	66	105	81
	Asia og Tyrkia	6,1	9,7	11,9	6,8	98	196	253	205
	Sør- og Mellom-Amerika	11,1	0,0	11,1	3,2	27	30	27	31

Opinionsbalanse er beregnet som differansen mellom andel som uttrykker positiv og negativ tillit: $(7+6+5)-(1+2+3)$.

Gjennomsnitt er beregnet etter omkoding til en 1–7-skala der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit», 4 er da midtkategori.

Utenfor Europa inkluderer Afrika, Asia inkl. Tyrkia, Nord-Amerika, Sør/Mellom-Amerika og Oseania.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste?

Kilde: Innbyggerundersøkelsen, Difi

Tabell 9

Tillit til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste etter foreldres fødested									
		2013	2015	2017	2019	N 2013	N 2015	N 2017	N 2019
Gjennomsnitt	Begge foreldre er født i Norge	4,31	4,31	4,24	4,15	7 729	8 402	6 182	2 826
	Én forelder er født i Norge	4,15	4,31	4,21	4,11	375	407	348	185
	Ingen forelder er født i Norge	4,49	4,35	4,48	4,11	848	933	903	414
Std.avvik	Begge foreldre er født i Norge	1,635	1,663	1,756	1,726	7 729	8 402	6 182	2 826
	Én forelder er født i Norge	1,742	1,748	1,717	1,731	375	407	348	185
	Ingen forelder er født i Norge	1,601	1,691	1,650	1,705	848	933	903	414
Opinionsbalanse	Begge foreldre er født i Norge	24,0	23,8	19,2	15,6	7 729	8 403	6 181	2 826
	Én forelder er født i Norge	17,5	24,8	19,5	9,3	374	407	348	185
	Ingen forelder er født i Norge	33,8	25,4	31,5	17,3	848	932	902	415
1 Svært liten tillit (pst.)	Begge foreldre er født i Norge	7,8	8,1	10,6	11,0	7 729	8 403	6 181	2 826
	Én forelder er født i Norge	11,0	9,6	10,1	8,6	374	407	348	185
	Ingen forelder er født i Norge	6,3	8,8	6,9	13,3	848	932	902	415
7 Svært stor tillit (pst.)	Begge foreldre er født i Norge	5,3	6,0	7,1	6,2	7 729	8 403	6 181	2 826
	Én forelder er født i Norge	4,5	7,6	7,2	7,6	374	407	348	185
	Ingen forelder er født i Norge	7,8	7,1	8,5	4,8	848	932	902	415

Opinionsbalanse er beregnet som differansen mellom andel som uttrykker positiv og negativ tillit: $(7+6+5)-(1+2+3)$.

Gjennomsnitt er beregnet etter omkodning til en 1–7-skala der 1 betyr «svært liten tillit» og 7 betyr «svært stor tillit», 4 er midtkategori.

Spørsmål: Hvor stor eller liten tillit har du til at kommunepolitikerne arbeider for innbyggernes beste?

Kilde: Innbyggerundersøkelsen, Difi

Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 10

Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «Ingen tillit». Gjennomsnitt								
	2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Kommunestyret (Std.avvik)	5,69 (2,212)	6,18 (2,028)	6,04 (2,167)	5,51 (2,099)	3 905	1 018	1 744	1 870
Stortinget (Std.avvik)	5,53 (2,368)	6,40 (2,199)	6,00 (2,394)	5,05 (2,369)	3 911	1 030	1 776	1 882
Lokalpolitikere (Std.avvik)	5,47 (2,130)	5,79 (2,109)	5,75 (2,298)	5,15 (2,141)	3 863	1 028	1 768	1 872
Rikspolitikere (Std.avvik)	4,99 (2,141)	5,85 (2,200)	5,43 (2,395)	4,30 (2,178)	3 851	1 017	1 752	1 863
Ordføreren (Std.avvik)	5,81 (2,561)	6,43 (2,487)	6,19 (2,579)	5,74 (2,656)	3 881	1 019	1 756	1 865
Regjeringen (Std.avvik)	5,02 (2,541)	6,18 (2,492)	5,56 (2,574)	4,16 (2,466)	3 906	1 048	1 781	1 906
Kommuneadministrasjonen (Std.avvik)	5,46 (2,184)	5,80 (2,100)	5,70 (2,360)	5,10 (2,163)	3 849	999	1 727	1 829
Statlig forvaltning (Std.avvik)	5,37 (2,266)	6,10 (2,299)	5,73 (2,387)	4,99 (2,244)	3 865	976	1 681	1 798
De politiske partiene (Std.avvik)	4,95 (2,086)	5,40 (1,948)	4,99 (2,255)	4,11 (2,061)	3 858	1 033	1 752	1 880

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 11

Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».								
Opinionsbalanse								
	2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Kommunestyret	33,6	45,5	31,5	21,8	3 905	1 018	1 744	1 870
Stortinget	24,7	51,5	28,6	6,9	3 911	1 030	1 776	1 882
Lokalpolitikere	26,1	30,7	20,3	9,0	3 863	1 028	1 768	1 872
Rikspolitikere	7,6	35,1	11,0	-21,2	3 851	1 017	1 752	1 863
Ordføreren	31,6	46,6	33,6	23,1	3 881	1 019	1 756	1 865
Regjeringen	6,7	44,0	15,0	-22,6	3 906	1 048	1 781	1 906
Kommuneadministrasjonen	23,8	32,4	18,2	6,9	3 849	999	1 727	1 829
Statlig forvaltning	19,2	42,1	19,6	4,9	3 865	976	1 681	1 798
De politiske partiene	5,3	20,4	-9,6	-31,1	3 858	1 033	1 752	1 880

Opinionsbalanse er her beregnet som differansen mellom den prosentandel av respondentene som svarer 10/9/8/7/6, og den andelen som svarer 0/1/2/3/4 på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 12

Tillit til lokalpolitikere etter deltagelse ved kommunestyrevalget									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	Stemte ikke	4,72	5,01	5,17	4,42	628	107	369	441
	Stemte	5,61	5,88	5,40	5,38	3 233	920	1 400	1 427
Std.avvik	Stemte ikke	2,478	2,376	2,385	2,209	628	107	369	441
	Stemte	2,024	2,057	2,250	2,062	3 233	920	1 400	1 427

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 13

Tillit til lokalpolitikere etter aldersgruppe									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	18–24 år	5,64	6,20	5,69	4,76	440	108	160	196
	25–34 år	5,52	5,40	5,60	5,02	555	157	304	323
	35–66 år	5,41	5,79	5,79	5,25	2 163	616	1 067	1 090
	67 år +	5,48	5,88	5,79	5,16	705	147	237	263
Std.avvik	18–24 år	2,276	1,982	2,276	2,118	440	108	160	196
	25–34 år	2,153	2,202	2,269	2,051	555	157	304	323
	35–66 år	2,101	2,077	2,273	2,066	2 163	616	1 067	1 090
	67 år +	2,104	2,180	2,460	2,514	705	147	237	263

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «Ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 14

Tillit til lokalpolitikere etter utdanning									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	Ingen utdanning / grunnskoleutdanning	5,22	6,02	5,17	5,08	916	61	245	239
	Videregående opplæring	5,38	5,63	5,63	4,96	1 405	340	604	1 031
	Yrkesutdanning ved fagskole	5,18	5,09	5,51	5,42	145	44	170	60
	Utdanning ved universitet/høyskole	5,75	5,91	6,09	5,49	1 302	583	742	534
Std.avvik	Ingen utdanning / grunnskoleutdanning	2,349	2,851	2,730	2,348	916	61	245	239
	Videregående opplæring	2,154	2,152	2,302	2,204	1 405	340	604	1 031
	Yrkesutdanning ved fagskole	2,096	2,129	2,178	2,052	145	44	170	60
	Utdanning ved universitet/høyskole	1,893	1,976	2,112	1,877	1 302	583	742	534

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 15

Tillit til lokalpolitikere etter beskjeftigelse									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	Yrkesaktiv	5,53	5,73	5,76	5,19	2 203	676	1 197	1 190
	Arbeidsledig eller annen trygd/pensjon	4,87	5,39	5,42	5,03	352	75	158	158
	Elev/student	5,84	6,39	5,97	5,02	301	108	142	161
	Alderspensjonist	5,55	5,92	5,77	5,26	666	150	226	273
	Annet	4,62	4,84	5,98	4,81	112	150	44	84
Std.avvik	Yrkesaktiv	2,059	2,005	2,249	2,028	2 203	676	1 197	1 190
	Arbeidsledig eller annen trygd/pensjon	2,310	2,711	2,569	2,331	352	75	158	158
	Elev/student	2,087	2,053	2,023	2,106	301	108	142	161
	Alderspensjonist	2,106	2,070	2,495	2,459	666	150	226	273
	Annet	2,645	2,900	2,361	2,173	112	18	44	84

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 16

Tillit til ordføreren etter deltagelse ved kommunestyrevalget									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	Stemte ikke	5,03	5,60	5,72	4,94	640	107	353	431
	Stemte	5,97	6,53	6,31	6,00	3 239	912	1 403	1 431
Std.avvik	Stemte ikke	2,672	2,333	2,458	2,581	640	107	353	431
	Stemte	2,509	2,487	2,597	2,620	3 239	912	1 403	1 431

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 17

Tillit til ordføreren etter aldersgruppe									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	18–24 år	5,72	6,37	5,84	5,10	441	105	160	197
	25–34 år	5,74	6,10	5,92	5,33	553	159	300	319
	35–66 år	5,83	6,44	6,18	5,86	2 176	607	1 057	1 078
	67 år +	5,87	6,81	6,79	6,23	711	147	239	271
Std.avvik	18–24 år	2,559	2,320	2,477	2,646	441	105	160	197
	25–34 år	2,485	2,267	2,463	2,446	553	159	300	319
	35–66 år	2,572	2,525	2,557	2,595	2 176	607	1 057	1 078
	67 år +	2,587	2,635	2,795	2,987	711	147	239	271

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 18

Tillit til ordføreren etter utdanning									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	Ingen utdanning / grunnskoleutdanning	5,39	6,19	5,79	5,92	929	58	249	246
	Videregående opplæring	5,75	6,17	6,25	5,66	1 413	341	603	1 020
	Yrkesutdanning ved fagskole	5,50	6,19	5,85	5,71	143	44	167	60
	Utdanning ved universitet/høyskole	6,20	6,64	6,35	5,86	1 301	576	729	532
Std.avvik	Ingen utdanning / grunnskoleutdanning	2,723	2,897	3,079	2,948	929	58	249	246
	Videregående opplæring	2,611	2,524	2,450	2,703	1 413	341	603	1 020
	Yrkesutdanning ved fagskole	2,742	2,273	2,667	2,993	143	44	167	60
	Utdanning ved universitet/høyskole	2,312	2,422	2,448	2,363	1 301	576	729	532

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 19

Tillit til ordføreren etter beskjeftigelse									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	Yrkesaktiv	5,93	6,44	6,13	5,66	2 196	674	1 185	1 179
	Arbeidsledig eller annen trygd/pensjon	5,18	5,62	6,19	5,95	350	73	156	157
	Elev/student	5,91	6,48	5,94	5,22	301	103	145	160
	Alderspensjonist	5,95	6,83	6,74	6,26	663	151	227	282
	Annet	5,02	6,17	6,10	5,98	115	18	42	81
Std.avvik	Yrkesaktiv	2,531	2,422	2,520	2,560	2 196	674	1 185	1 179
	Arbeidsledig eller annen trygd/pensjon	2,696	3,077	2,741	2,757	350	73	156	157
	Elev/student	2,418	2,270	2,451	2,505	301	103	145	160
	Alderspensjonist	2,559	2,529	2,784	2,883	663	151	227	282
	Annet	2,962	2,503	2,379	2,844	115	18	42	81

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 20

Tillit til kommunestyret etter deltagelse ved kommunestyrevalget									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	Stemte ikke	4,84	5,31	5,36	4,80	647	103	355	438
	Stemte	5,86	6,27	6,21	5,74	3 256	915	1 389	1 429
Std.avvik	Stemte ikke	2,496	2,231	2,148	2,143	647	103	355	438
	Stemte	2,111	1,981	2,138	2,033	3 256	915	1 389	1 429

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 21

Tillit til kommunestyret etter aldersgruppe									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	18–24 år	5,70	6,51	5,84	4,85	441	103	152	200
	25–34 år	5,66	5,88	6,09	5,38	554	157	294	312
	35–66 år	5,67	6,18	6,04	5,62	2 186	610	1 067	1 087
	67 år +	5,76	6,24	6,13	5,70	724	148	230	270
Std.avvik	18–24 år	2,347	1,992	2,139	1,973	441	103	152	200
	25–34 år	2,244	2,168	2,096	1,906	554	157	294	312
	35–66 år	2,217	2,003	2,122	2,076	2 186	610	1 067	1 087
	67 år +	2,087	1,977	2,466	2,386	724	148	230	270

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 22

Tillit til kommunestyret etter utdanning									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	Ingen utdanning / grunnskoleutdanning	5,30	6,08	5,16	5,42	936	57	237	248
	Videregående opplæring	5,53	5,99	5,91	5,35	1 417	341	598	1 021
	Yrkesutdanning ved fagskole	5,41	5,85	5,80	5,78	146	44	169	60
	Utdanning ved universitet/høyskole	6,13	6,32	6,49	5,82	1 308	577	732	532
Std.avvik	Ingen utdanning / grunnskoleutdanning	2,387	2,521	2,660	2,368	936	57	237	248
	Videregående opplæring	2,219	2,139	2,108	2,164	1 417	341	598	1 021
	Yrkesutdanning ved fagskole	2,341	1,998	2,045	2,006	146	44	169	60
	Utdanning ved universitet/høyskole	1,978	1,898	1,952	1,805	1 308	577	732	532

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 23

Tillit til kommunestyret etter beskjeftigelse									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	Yrkesaktiv	5,80	6,21	6,10	5,54	2 206	674	1 187	1 179
	Arbeidsledig eller annen trygd/pensjon	4,88	5,61	5,64	5,53	350	72	157	157
	Elev/student	6,03	6,36	5,93	5,23	295	103	137	165
	Alderspensjonist	5,84	6,24	6,05	5,72	677	152	220	281
	Annet	5,03	5,38	6,19	5,07	114	18	41	82
Std.avvik	Yrkesaktiv	2,139	1,947	2,090	1,953	2 206	674	1 187	1 179
	Arbeidsledig eller annen trygd/pensjon	2,541	2,434	2,342	2,493	350	72	157	157
	Elev/student	2,100	2,182	2,015	2,006	295	103	137	165
	Alderspensjonist	2,084	1,927	2,489	2,362	677	152	220	281
	Annet	2,589	2,764	2,237	2,391	114	18	41	82

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 24

Tillit til kommuneadministrasjonen etter deltagelse ved kommunestyrevalget									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	Stemte ikke	4,79	5,41	5,10	4,44	626	101	349	431
	Stemte	5,59	5,85	5,85	5,32	3 221	898	1 378	1 395
Std.avvik	Stemte ikke	2,403	2,116	2,308	2,256	626	101	349	431
	Stemte	2,116	2,105	2,349	2,081	3 221	898	1 378	1 395

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 25

Tillit til kommuneadministrasjonen etter aldersgruppe									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	18–24 år	5,51	5,98	5,48	4,69	434	86	148	181
	25–34 år	5,36	5,30	5,61	4,98	551	156	289	312
	35–66 år	5,47	5,89	5,77	5,19	2 163	615	1 061	1 078
	67 år +	5,45	5,86	5,65	5,17	701	142	229	258
Std.avvik	18–24 år	2,303	1,780	2,298	2,091	434	86	148	181
	25–34 år	2,194	2,185	2,358	2,070	551	156	289	312
	35–66 år	2,168	2,153	2,316	2,081	2 163	615	1 061	1 078
	67 år +	2,155	1,949	2,593	2,593	701	142	229	258

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 26

Tillit til kommuneadministrasjonen etter utdanning									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	Ingen utdanning / grunnskoleutdanning	5,00	5,46	4,93	4,93	909	55	237	243
	Videregående opplæring	5,31	5,68	5,59	4,90	1 402	326	588	992
	Yrkesutdanning ved fagskole	5,07	5,42	5,48	5,11	142	42	170	59
	Utdanning ved universitet/høyskole	5,92	5,93	6,10	5,53	1 302	577	726	528
Std.avvik	Ingen utdanning / grunnskoleutdanning	2,297	2,343	2,718	2,406	909	55	237	243
	Videregående opplæring	2,214	2,195	2,357	2,226	1 402	326	588	992
	Yrkesutdanning ved fagskole	2,274	2,232	2,348	2,117	142	42	170	59
	Utdanning ved universitet/høyskole	1,965	2,020	2,153	1,853	1 302	577	726	528

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 27

Tillit til kommuneadministrasjonen etter beskjeftigelse									
		2019	2011	2007	2003	N 2019	N 2011	N 2007	N 2003
Gjennomsnitt	Yrkesaktiv	5,55	5,76	5,74	5,14	2 196	670	1 169	1 165
	Arbeidsledig eller annen trygd/pensjon	4,71	5,51	5,38	4,99	352	73	160	158
	Elev/student	5,84	6,15	5,74	4,89	297	93	136	147
	Alderspensjonist	5,53	6,02	5,68	5,30	663	146	220	269
	Annet	4,75	4,87	6,08	4,73	112	18	40	83
Std.avvik	Yrkesaktiv	2,120	2,109	2,295	2,031	2 196	670	1 169	1 165
	Arbeidsledig eller annen trygd/pensjon	2,305	2,620	2,549	2,401	352	73	160	158
	Elev/student	2,049	1,746	2,247	2,068	297	93	136	147
	Alderspensjonist	2,166	1,902	2,621	2,498	663	146	220	269
	Annet	2,825	2,754	2,232	2,285	112	18	40	83

Gjennomsnitt på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit» og 10 betyr «svært stor tillit». 5 er midtkategori.

Spørsmål: Nedenfor har vi listet opp noen offentlige institusjoner og aktører. Angi hvor stor tillit du har til hver av disse på en skala som går fra 0 til 10, der 0 betyr «ingen tillit».

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 28

De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør. Prosent				
	2015	2011	2007	2003
Helt enig	28,3	7,5	7,2	7,2
Nokså enig	51,2	61,7	66,9	60,4
Nokså uenig	14,3	24,7	21,7	27,2
Helt uenig	6,2	6,1	4,2	5,2
N	1 277	962	1 642	1 679

Spørsmål: Er du helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig i denne påstanden: De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør?

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 29

De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter delttagelse ved kommunestyrevalget. Prosent			
	Stemte ikke	Stemte	Totalt
2015	70,3	80,7	79,5
2011	56,5	70,5	69,2
2007	69,5	75,2	74,1
2003	60,1	69,9	67,7
N 2015	155	1 122	1 277
N 2011	92	869	961
N 2007	318	1 322	1 640
N 2003	368	1 307	675

Spørsmål: Er du helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig i denne påstanden: De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør?

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 30

De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter alder. Prosent					
	18–24 år	25–34 år	35–66 år	67+	Totalt
2015	73,5	77,6	80,1	82,9	79,5
2011	79,6	66,2	67,0	73,8	69,2
2007	67,6	74,3	73,9	79,0	74,1
2003	62,7	67,4	67,4	71,5	67,6
N 2015	147	192	692	246	1 277
N 2011	103	142	575	141	961
N 2007	145	253	1 014	229	1 621
N 2003	161	267	991	260	1 679

Spørsmål: Er du helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig i denne påstanden: de fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør?

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 31

De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter utdanning. Prosent					
	Ingen utdanning / grunnskole-utdanning	Videregående opplæring	Yrkes-utdanning ved fagskole	Utdanning ved universitet/høyskole	Total
2015	76,1	79,4	78,6	80,1	79,5
2011	66,1	62,9	61,5	73,9	69,2
2007	70,8	70,1	73,2	78,9	74,2
2003	68,0	65,0	63,6	72,7	67,5
N 2015	109	428	70	670	1 277
N 2011	59	329	39	536	963
N 2007	243	546	164	681	1 634
N 2003	231	921	55	466	1 673

Spørsmål: Er du helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig i denne påstanden: De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør?

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 32

De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter beskjeftigelse. Prosent						
	Yrkesaktiv	Arbeidsledig eller annen trygd/pensjon	Elev/student	Alders-pensjonist	Annet	Total
2015	80,4	68,8	79,6	80,9	64,7	79,5
2011	68,5	47,2	82,7	75,7	50	69,2
2007	73,3	73,9	72,9	78,7	75,6	74,1
2003	65,8	69,4	72,9	72,9	66,7	67,8
N 2015	826	80	113	241	17	1 276
N 2011	629	72	98	148	148	963
N 2007	1 101	153	129	216	41	1 640
N 2003	1 055	144	129	269	75	1 673

Spørsmål: Er du helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig i denne påstanden: De fleste folkevalgte her i kommunen er dyktige folk som vanligvis vet hva de gjør?

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 33

Kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om. Prosent				
	2003	2007	2011	2015
Helt enig	13,2	6,8	4,3	11,2
Nokså enig	36,6	22,4	20,0	26,8
Nokså uenig	36,5	44,7	43,8	28,0
Helt uenig	13,7	26,1	31,9	34,0
N	1 814	1 725	999	1 296

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 34

Kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter deltagelse ved kommunestyrevalget. Prosent			
	Stemte ikke	Stemte	Totalt
2015	53,8	36,9	39,0
2011	39,6	22,5	24,3
2007	44,3	25,3	29,1
2003	62,9	45,9	49,8
N 2015	171	1 156	1 327
N 2011	106	894	1 000
N 2007	348	1 375	1 723
N 2003	412	1 399	1 811

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 35

Kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter alder					
	18–24 år	25–34 år	35–66 år	67+	Totalt
2015	56,4	52,2	31,4	38,8	39,0
2011	26,4	31,5	20,3	31,7	24,3
2007	44,6	26,4	25,3	40,1	29,2
2003	64,4	41,8	46,3	63,5	49,8
N 2015	163	203	711	250	1 327
N 2011	110	149	596	145	1 000
N 2007	148	295	1 046	237	1 726
N 2003	174	304	1 070	266	1 814

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 36

Kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter utdanning. Prosent					
	Ingen utdanning / grunnskole-utdanning	Videregående opplæring	Yrkes-utdanning ved fagskole	Utdanning ved universitet/ høyskole	Total
2015	51,8	51,1	37,1	29,4	39,0
2011	48,2	30,0	34,1	17,7	24,3
2007	47,0	37,7	30,7	16,3	29,1
2003	67,4	54,5	48,4	32,8	49,7
N 2015	114	446	70	698	1 328
N 2011	56	340	44	559	999
N 2007	236	575	176	732	1 719
N 2003	242	980	62	522	1 806

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Tabell 37

Kommunepolitikken her i kommunen er iblant så innviklet at folk som meg ikke forstår hva den dreier seg om. Andel som er enig (helt og nokså enig) etter beskjefligelse. Prosent						
	Yrkesaktiv	Arbeidsledig eller annen trygd/pensjon	Elev/student	Alderspensjonist	Annet	Total
2015	36,9	41,7	56,3	38,6	5,9	39,0
2011	22,7	31,4	25,7	28,5	11,8	24,3
2007	25,8	34,2	30,7	39,0	42,9	29,2
2003	44,2	59,4	58,7	62,8	49,4	49,7
N 2015	853	84	126	246	17	1 326
N 2011	657	70	105	151	17	1 000
N 2007	1 157	158	140	228	42	1 725
N 2003	1 159	155	138	277	79	1 808

Kilde: Lokalvalgundersøkelsene

Stortingsundersøkelsene

Tabell 38

Alt tatt i betraktning, er du meget fornøyd, ganske fornøyd, ikke særlig fornøyd eller ikke fornøyd i det hele tatt med måten demokratiet virker på i Norge? Prosent						
	1997	2001	2005	2009	2013	2017
Ikke fornøyd i det hele tatt	1,3	2,6	1,1	1,7	1,5	2,5
Ikke særlig fornøyd	8,5	18,9	10,5	9,9	6,5	10,9
Ganske fornøyd	62,1	64,7	69,6	66,9	63,3	62,1
Fornøyd	28,2	13,8	18,8	21,4	28,6	24,4
N	2 042	1 900	1 995	1 759	1 696	1 790

Kilde: Stortingsvalgundersøkelsene

Politisk tillit, lokaldemokrati og legitimitet

Kunnskapsstatus og utviklingstrekk

Denne rapporten, som er den første rapporten av to i regi av prosjektet *Forskning på demokrati og tillit og politisk ulikhet*, belyser politisk tillit ut fra en overordnet hensikt om å gi en nærmere teoretisk og empirisk forståelse av hva politisk tillit er, hva som betinger politisk tillit, og hvordan politisk tillit er fordelt mellom ulike befolkningsgrupper i Norge. Dette gjør vi på to måter. Først går vi gjennom eksisterende internasjonal og norsk forskning, for dermed å gi en oversikt over den kunnskapen som allerede finnes om politisk tillit. Deretter gjør vi en empirisk deskriptiv analyse av status og utviklingen i den norske befolkningens politiske tillit til lokaldemokratiet, dets institusjoner og aktører. At analysene har et deskriptivt siktemål, innebærer at vi legger vekt på generelle mønstre. Det betyr samtidig at det ligger utenfor denne rapportens siktemål å empirisk belyse årsaksforklaringer.

Analysene i denne rapporten viser overordnet at politikere og institusjoner i det norske lokaldemokratiet nyter stor grad av tillit i befolkningen. Ser man på de gjennomsnittlige nivåene av tillit til både lokalpolitikere og institusjoner, er disse høye i en internasjonal sammenheng. Samtidig finner vi også en viss negativ endring i tillit for befolkningen som helhet over tid. Tillitsnivåene i 2019 er lavere enn i 2011 og er på omtrent samme nivå som i 2007. Videre viser analysene at tilliten til en viss grad er skjevt sosialt fordelt i befolkningen, og at enkelte befolkningsgrupper skiller seg ut med systematisk lavere tillit enn befolkningen for øvrig.